

Mamuşa

Evlad-i fatihan diyarı

TOPLUM BİLİM KÜLTÜR SANAT DERGİSİ

Yıl 4 - Sayı 13 - Sonbahar - 2024- Mamuşa - Kosova

Veriler Kosova'da nüfusun azaldığını ortaya koyuyor

Şehitler Şehidi Murat Hüdavendigâr dualarla anıldı

T.C. Dışişleri Bakanı Hakan Fidan Mamuşa'da

2024-2025 Yeni Eğitim-Öğretim Yılı Başladı

Editör`den Kültür-Sanat Dünyasında Yaprak Dökümü...

Değerli okurlar, merhaba... Üç aylık bir aranın ardından yine birlik-teyiz. Bu süre içerisinde her zamanki gibi hayatın insanoğluna hazırladığı acı tatlı olaylar içerisinde gidip geldik. Tatlı gelişmelerle gülerken acılarıyla da hüzne boğulduk. Ne var ki acı olanları tatlı olaylara ağır bastı. Sözüm bu süre içerisinde yitirdiğimiz, vakitsiz ölümleriyle Türk dünyasını yasa boğan üç kültür, sanat, edebiyat insanına ilişkin. Her üçüyle de çeşitli fırsatlarda tanışıp sohbet etme şerefine sahip olduğum için vakitsiz ölümleri üzerine haklarında birkaç söz söylemeden geçemeyeceğim.

Mehmet Bütüç ile yıllar önce, ben daha Tan gazetesinde çalışırken tanışmıştık. Priştine'ye her gelişinde şiiir veya öykülerini getirmek, sohbet etmek için mutlaka gazeteye uğradı. Değerli bir şair ve öykücülüğünün yanı sıra Prizren Türk Tiyatrosu'nda oynadığı rollerle de kültür, sanat, edebiyat dünyamızın gelişmesine katkı sunmuştu. Son Kosova Savaşı'nın ardından Tan gazetesinin kapanmasıyla birlikte Türkçe iletişim, gazete, dergi yayımcılığı alanında oluşan boşluğu varını yoğunu ortaya koyarak kurduğu Yeni Dönem Türk Medyası bünyesindeki gazete, radyo ve TV yayınlarıyla doldurmuştu. Bu alandaki çalışmaları her bakımdan takdirle anılacaktır.

Mehmet Doğan ile 1992 yılı Ekim ayında düzenlenen 1. Türk Dünyası Yazarlar Kurultayı'na Kosova delegesi sıfatıyla katılmak için gittiğim Ankara'da tanışmıştık. Pelit Otel'in aynı odasını paylaştığımız ünlü şair Bahattin Karakoç'un önerisi üzerine kurultayın yoğun oturumları sonrası bir akşam vakti makamında ziyaret ettiğimiz, sonraları Kosova'ya geldiğinde de görüştüğümüz Mehmet Doğan yaşamı boyunca gerek yazılı gerek görsel platformlarda kültür, sanat, edebiyat ve sözlük konuları üzerine gerçekleştirdiği birbirinden değerli çalışmalarla anılacaktır.

Yakup Ömeroğlu, dünyaya yüz yılda bir kez gelir denilenlerdi. On parmağında on hüner olan yeri doldurulamaz bir aydın. Son nefesine dek yüreği Adriyatik Denizi'nden Çin'e kadar uzanan Türk dünyasıyla çarpan biriydi. Türk dünyasının kaynaşıp bütünleşmesine adanmış kısıcık ömrü boyunca devlet kurumlarının yapamadıkları işleri gerçekleştirdi. Türk dünyası edebiyatçıların bir araya getiren Avrasya Yazarlar Birliği, Türk öykücülüğünde yeni değerlerin ortaya çıkmasını sağlayan Uluslararası Kaşgarlı Mahmut Hikaye Yarışması, klasiklerin yanı sıra edebiyata yeni başlayan gençleri de yaratılarıyla gün yüzüne çıkaran Bengü Yayıncılık, sayfalarında Türk dünyası kültür-sanat değerlerine yer veren Kardeş Kalemler Dergisi bu büyük insanın eserleriydi.

Bu büyük insan ile, birinciliğe layık bulunduğum Uluslararası 5. Kaşgarlı Mahmut Hikaye Yarışması ödül törenine katılmak için gittiğim 2018 Türk Dünyası Kültür Başkenti Kastamonu'da tanışmıştık. Türk dünyasının diğer yörelerinde olduğu gibi Balkan coğrafyasındaki Türk kültürü, sanatı ve edebiyatının gelişmesi, yeni yeteneklerin keşfedilip desteklenmesi çalışmaları çerçevesinde gerçekleştirdiği Kosova ziyaretleri esnasında mutlaka Mamuşa'ya da uğrayıp bizleri ziyaret etme inceliğinde bulunurdu.

Her üçüne Allah rahmet eylesin, ruhları şad, mekanları cennet olsun...

YAZI VE ESERLERİYLE BU SAYIDA:

• Hayatımıza girmeli "Saltanatlı Tekbir"
12. sayfada

Doç. Dr. Ertuğrul Karakuş

• Kosovalı Türklerle Tanışmam ve
Balkan Ülkeleri Arasındaki Çekişmeler
14. sayfada

Prof. Dr. Asım Tanış

• Hafız Nusret İsmailoğlu
ve Mamuşa Destanı (2)

20. sayfada

Bahtiyar Sipahioğlu

Hafız Nusret İsmailoğlu

• Mamuşa Destanı
24. sayfada

• Leyla Saz'ın Prizren Hatıraları

26. sayfada

Dr. Altay Suroy

• Şemsettin Sami'nin
Bilinmeyen bir tiyatro eseri: Vicdan
31. sayfada

Prof. Dr. İrfan Morina

• Tan ve Yeni Dönem Gazeteleri
Üzerine

36. sayfada

Doç. Dr. Ayşe Çatalcalı Ceylan

Refki Taç

• Ah Annem, Vah Babam

37. sayfa

• Yuva ve Anaokulu

40. sayfada

Enver Baki

• Filistinli Çocuğun Feryadı

41. sayfada

İbrahim Hanedanoğlu

Yayın Yönetmeni:

*Reşit Hanadan

Yayın Danışmanı:

*Prof. Dr. İrfan Morina

*Yazı Kurulu:

*Prof. Dr. İrfan Morina

*Refki Taç

*Türker Mazrek

*Erol Morina

*Buyar Mazrek

*Reşit Hanadan

*Nazmi Morina

Türkiye Temsilcisi (Bursa):

Cemali Tunalıgil

Yazışma adresi: Mamuşa Dergisi
Mamuşa Belediyesi, 20540
Mamuşa-Kosova

E- mail adresi:
mamusadergisi@gmail.com

Gönderilen yazılar yayınlanın
veya yayınlanmasın iade edilmez.
Yazılarda sergilenen görüşlerin
sorumluluğu yazarlarına aittir

Mizanpaj ve Kapak Tasarım:
Esra Bütüç Osi

Logo: Nuri Morina

Mamuşa Dergisi, Mamuşa Belediyesi Eğitim, Kültür, Gençlik ve Spor Müdürlüğü tarafından hazırlanıp yayınlanır.

Priştine Kitap Fuarı 2024 ardından

Kitap ve Biz

İbrahim Arslan

Yaklaşık 100 yayınevinin, 2 bin kitabın sunulduğu Priştine 2024 Kitap Fuarı, beş günlük etkinliklerini tamamladı.

Bütün soru ve sorgulamaların yanıtının kitapta bulunabileceği bilinci içinde, fuarı ziyaret ettim.

Kosova, Arnavutluk ve Kuzey Makedonya'dan gelen yayınevleri arasında, Türkçe kitap da sergileyen tek bir yayıncı-Prizren'in "Kitapdiyarı" Kitapevi vardı. Fakat, ne yazık ki bu kitapevinin tezgahında Türkçe tek bir kitap dahi yoktu. Nedenini sorunca, "Türkçe kitaplara zaman zaman gösterilen tepkiden" yorumunu aldım. Keşke sormasaydım.

"Kitapdiyarı" yetkilisinin, Priştine'den öğretmenleriyle fuara gelen öğrencilere de Türkçe tek bir kitap sunamaması daha da üzücü. Öğrencilerin bu talebi karşısında çok üzülüğünü anlattı.

Kitap sevgisini minik öğrencilerine aşıl原因 Suna Bakı Şahini öğretmeni kutluyorum.

Oysa fuarda, Türkçe tek bir kitaba, o da cep boyutlu kutsal kitap İncil'e rastladım.

Çeşitli alanlarda iki binden çok kitabın yer aldığı fuarda genelde Arnavutça kitapları, yer yer İngilizce

kitapları gördüm. Fakat, Türkçeden Arnavutçaya tercüme edilen çok sayıda kitabın varlığı da dikkatimi çekti.

Uzun bir süre kitap almamıştım. Fuarı gezerken, Tiran'dan "Fan Noli" Yayınevi standında ünlü tarihçi Halil İnalçık'ın, Balkanlarda Osmanlı idaresiyle ilgili Arnavutçaya tercüme edilen kitapları gözüme ilişti. Tercüme merakıyla, ilkinin satın aldım.

Fuarın uluslararası oluşu, Türkiye'den yayınevleri için de kullanılmayan iyi bir fırsattı.

Yazar, yayıncı ve okurların yan yana geldiği fuarda bazı şair ve yazarların yıldönümleri kutlandı, yeni eserlerinin tanımları da yapıldı.

Kosova'daki Türk şair ve yazarları kucaklayan oluşumlar için de bu tür etkinlikler fırsat sayılabilir.

Gelecek fuarda, bu tür fırsatlar değerlendirilecektir umuduyula fuardan ayrıldım.

Yayıncılar, önceki yıllara kıyasla kitaba ilginin çok düşük olduğuna dikkat çektiler.

Kitap okuma alışkanlığının gittikçe azaldığı günümüzde, biz büyükler için mecburi ders kitapları dışında, son kitabı ne zaman satın aldığımızı hatırlayabilmek zor olsa...

Demokrasi ve Milli Birlik Yürüyüşü

15 Temmuz 2016 tarihinde Türkiye Cumhuriyeti'nin birlik ve bütünlüğüne yönelik hain darbe girişimine karşı verilen mücadele esnasında yaşamlarını yitiren kahraman şehitlerimizi anmak için her yıl olduğu gibi bu yıl da Demokrasi Ve Milli Birlik Günü dolayısıyla 15 Temmuz 2024 Pazartesi günü Mamuşa belediyesi öncülüğünde Demokrasi Ve Milli Birlik Yürüyüşü düzenlendi.

Mamuşa Belediyesi'nden başlayıp beldenin merkezinde yer

alan Çanakkale Şehitleri Anıtı'na kadar devam eden yürüyüş Belediye Başkanı Abdülhadi Krasniç, T.C. Prizren Başkonsolosu Celal Doğan, Kosova Türk Temsil Heyet Başkanlığı temsilcileri, Belediye Meclis üyeleri, belediye çalışanları, öğretmen, din adamı ve çok sayıda vatandaş katıldı. Türkiye Cumhuriyeti ve milletin bütünlüğüne yönelik hain darbe girişiminin lanetlendiği etkinlik vatan, milli birlik ve beraberlik, demokrasi uğruna canlarını veren kahraman şehitlerin Çanakkale Şehitleri Anıtı önünde yapılan Kur'an tilaveti ve dualar eşliğinde anılmalarıyla son buldu.

Dışişleri Bakanı Fidan Mamuşa'da

Kosova'ya gerçekleştirdiği resmi ziyaret çerçevesinde maiyeti ve buradaki Türkiye ile Kosova Türk toplumu temsilcileriyle birlikte Mamuşa'ya da uğrayan T.C. Dışişleri Bakanı Hakan Fidan Belediye Başkanı A. Krasniç ve halk tarafından coşkuyla karşılandı. Belediye binası önünde toplanan halka hitaben yaptığı konuşmada kendilerine Türkiye Cumhurbaşkanı R. T. Erdoğan'ın selamlarını getirdiğini belirten Fidan beldenin yıllar içerisinde her bakımdan önemli gelişme kaydetmesinden memnuniyet duyduğunu, Mamuşa'nın halkıyla birlikte Türkiye için büyük bir önem taşıdığını, dolayısıyla Türk devleti ve milleti olarak şimdiye kadar olduğu gibi bundan böyle de yanlarında olacaklarını vurguladı.

Ziyaret çerçevesinde yapılan görüşmede Belediye Başkanı A. Krasniç konuk bakana Mamuşa ve bu arada belediyenin çalışmalarıyla ilgili bilgilendirmede bulundu.

Diyarbakır Valisi'nden Ziyaret

Kosova'ya gerçekleştirdiği resmi ziyareti çerçevesinde beraberindeki heyetle birlikte Mamuşa'ya da uğrayan Diyarbakır Valisi Hüseyin Avni Mutlu burada kendilerini makamında Kabul eden Belediye başkanı Abdülhadi Krasniç ile kapsamlı görüşmelerde bulundu. İki tarafın işbirliği çerçevesinde Mamuşa belediyesi ve halkının gelişimine çok yönlü katkı sunacağına inanılan ortak projelerin ele alındığı görüşme esnasında konuklara ziyaretleri için teşekkür eden A. Krasniç kendilerine Mamuşa ve belediyenin çalışmaları hakkında bilgilendirmede de bulundu.

Bakan Hayrullah Çeku Mamuşa'da

Mamuşa Belediyesi'ne resmi ziyarette bulunan Kosova Kültür Gençlik ve Spor Bakanı Hayrullah Çeku ve Bölgesel Kalkınma Bakanı Fikrim Damka burada kendilerini karşılayan Belediye Başkanı Abdülhadi Krasniç ile belde uzun zamandan bu yana yapılması öngörüldüğü halde bir türlü hayata geçirilemeyen Kültür ve Gençlik Merkezi'nin projesini görüştüler. Görüşme esnasında söz konusu projenin hayata geçirilmesiyle ilgili olarak her üç kurum arasında bir memorandum imzalandı.

İmzalanan anlaşmaya göre Mamuşa'da 400 kişilik bir kapasiteye, çok amaçlı etkinlik alanlarına, her bakımdan gerekli donanıma sahip çağdaş bir Kültür ve Gençlik Merkezi'nin inşaa edilmesi öngörülmüyor. Yapımı her üç kurumun işbirliğiyle gerçekleştirilecek Kültür ve Gençlik Merkezi'nin 1.7 milyon Euroya mal olması bekleniyor.

İslamic Relief'ten Tarım Desteği

Geçenlerde Mamuşa Belediyesi ile imzalanan bir iyi niyet anlaşması çerçevesinde İslamic Relief Kosova adındaki uluslararası yardım kurumu bu yılki Uluslararası Mamuşa Domates Festivali kapsamında Mamuşalı tarımcılara belediye aracılığıyla dağıtılması öngörülen tarım makinesi ve araç gereçlerin alımı için 250.000 Euro tutarında yardımda bulundu.

Kosova 2024 Nüfus Sayımı Ön Verileri Açıklandı

Veriler nüfusun azaldığını ortaya koyuyor

Sayım sonuçlarına göre, 2011 yılındaki sayıma göre 12 yıl içerisinde ülke nüfusunda 153.166 kişilik bir düşüş yaşandığı ortaya çıktı

2024 Nüfus sayımı ön sonuçlarına ilişkin olarak Kosova İstatistik Ajansı Müdürü Avni Kastrati tarafından Temmuz ayı ortalarında medyaya düzenlenen basın toplantısında Kosova'da ikamet etmekte olan insan sayısının 1.586.659, diasporada yaşayanların ise 600.000 olarak kaydedildiği açıklandı. Sonuçlar, korkulanın başa geldiğini, nüfusun genelde 2000 yılından bu yana Avrupa ülkelerine kaçıp gitmeleri yüzünden artacak yerde azaldığını ortaya koyuyor.

Bu rakam, 2011 yılında yapılan ve 1.739.825 olarak belirlenen bir önceki sayım sonuçlarına göre Kosova'da ikamet etmekte olan vatandaş sayısında yaklaşık 200.000 kişilik, yüzde 8 oranında bir düşüş kaydedildi. Verilere göre genel nüfusun 791.614'ünü kadınlar /yüzde 49.90/, 795.046'sını /yüzde 50.10/ erkekler oluşturuyor. Bu arada 12 yıl önceki sayıma göre doğum oranında da önemli bir düşüş kaydedildiği belirlenmiş bulunuyor.

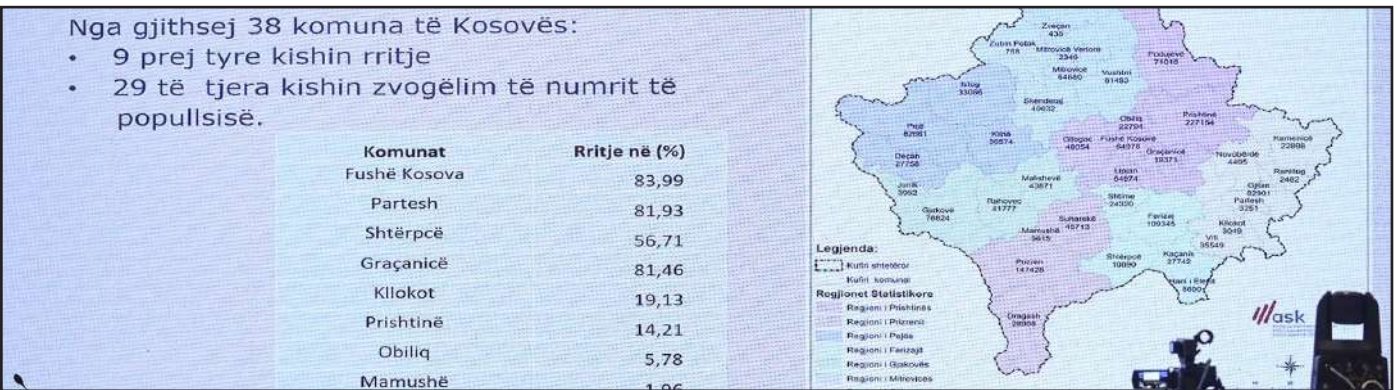
Veriler diğerleri arasında ülkeden dış ülkelere ve bu arada ülke içerisinde de köylerden kentlere doğru büyük bir göç yaşandığını ortaya koyuyor. Ön sonuçlar, Kosova'daki 38 belediyeden sadece 9'unda nüfusta artış olduğunu, 29 belediyede ise aksine önemli bir düşüş yaşandığını ortaya koydu. Nüfusu artan Kosova Ovası, Priştine, Obiliç gibi belediyeler arasında nüfusun ezici çoğunluğunu Türklerin oluşturduğu Mamuşa Belediyesi de bulunuyor. Nüfusun en yoğun olduğu belediyeler sıralamasında 1 kilometre kare başına 762 kişiyle Kosova Ovası, ikinci sırada 513 kişiyle Mamuşa, üçüncü sırada da 434 kişiyle Priştine belediyesi yer alıyor.

Kosova'da en kalabalık şehirler arasında başı 227 bin ki-

şilik nüfusuyla başkent Pristine çekerken bunu 147 bin kişilik nüfusuyla Prizren ile 109 bin kişilik nüfusuyla Ferizovik takip ediyor. Açıklamaya göre Kosova'daki ailelerin ortalama 4.5 kişiden oluştuğu öğrenildi. Kosova nüfusunun yaş ortalaması ise 34 olarak belirlendi. 2011 yılındaki sayımda yaş ortalaması 30 civarındaydı.

Basın toplantısında Kosova'nın kuzeyindeki halkın çoğunluğunu Sırların oluşturduğu 4 belediyede sayımın boykot edildiğini söyleyen KIA Müdürü Avni Kastrati, ülke nüfusunun etnik ve dini dağılımı konusunda ilgil verilerin ise kesin sonuçların belli olacağı Aralık ayında açıklanacağını belirtti.

Sağlık esirgemesi hizmetleri alanında

Mamuşa Belediyesi Kosova Birincisi

Yerel Yönetimler Bakanlığı Yerel Yönetimlerin Şeffaflık ve Performansı Değerlendirme Dairesi tarafından Kosova'daki belediyeler arasında gerçekleştirilen değerlendirme sıralaması raporu listesinde vatandaşlara sunulan sağlık esirgemesi hizmetleri alanında gösterdiği performansla Mamuşa Belediyesi birinci sıraya oturdu.

Bilindiği üzere, Mamuşa'daki Aile Sağlık Ocağı uzman doktorların gözetiminde çağdaş tıbbi aygıtlar, acil hizmet filosu, yaşlı ve ağır hastalar için evde tıbbi hizmet, ilaç desteği konusunda beldede yaşayan vatandaşlara hafta içerisinde her gün 24 saat hizmet sunmaktadır.

Kosova Meydan Muharebesi'nin 635. yıl dönümü dolayısıyla düzenlenen anma töreninde

Şehitler Şehidi Murat Hüdavendigâr Dualarla Anıldı

1389 yılında gerçekleşen ve çok sayıda askeriyle birlikte Murat Hüdavendigâr'ın da şehadete eriştiği Kosova Meydan Muharebesi'nin 635. yıl dönümü dolayısıyla geleneksel olarak her yıl olduğu gibi bu yıl da Bursa-Osmangazi belediyesi tarafından Sultan Murat Hüdavendigâr'ın Priştine'ye birkaç kilometre mesafedeki Kosova Ovası'nda bulunan türbesinde görkemli bir anma töreni düzenlendi.

Anma töreni etkinlikleri çerçevesinde, başında bulunduğu Türk ordusunun Sırp önderliğindeki haçlı ordusuna karşı kesin zaferiyle sonuçlanan bu efsanevi savaşta Murat Hüdavendigâr ile birlikte şehit düşen askerler muharebenin gerçekleştirildiği Kosova Ovası'nda Sultan Murat'ın anısına yapılan türbeyi dolduran ziyaretçiler tarafından dualarla anıldılar.

Anma törenine başta, Türkiye Cumhuriyeti Priştine Büyükelçisi Sabri Tunç Angılı olmak üzere, Bursa Osman Gazi Belediye Başkanı Erkan Aydın'ın yanı sıra Türkiye, Kosova ve Makedonya dan gelen, bakan, milletvekilleri ve din adamları da katıldı. Sultan Murat Hüdavendigâr'ın komuta ettiği Türk ordusunun Sırp önderliğindeki haçlı ordusuna karşı kesin zaferiyle sonuçlanan bu efsanevi muharebede bilindiği üzere bu görkemli zaferiyle Osmanlıya Avrupa'nın kapılarını açan Murat Hüdavendigâr ile birlikte çok sayıda asker de şehadet şerbetini içmişti.

Kuran'ı kerim tilavetiyle başlayan anma töreni çerçevesinde yapılan konuşmalarda Sultan Murat'ın devlet ve askeri dehası,, stratejisi ile birlikte Türk tarihine altın

harflerle yazılan bu efsanevi muharebenin anlam ve önemi, elde edilen zaferin Osmanlının bundan sonraki zaferleri açısından önemi dile getirildi.

Anma törenine Mamuşa Belediye Başkanı A. Krasniç de başında bulunduğu belediye heyetiyle birlikte katıldı.

Savaş meydanında şehit düşen ilk ve tek Osmanlı sultanı olma onurunu da taşıyan Murat Hüdavendigâr'ın bilindiği üzere şehit olmasının ardından iç organları burada, şehit düştüğü yere gömülürken bedeni de götürüldüğü Bursa'da toprağa verilmişti. Murat Hüdavendigâr'ın, anısı için yapılan, biri Kosova diğeri de Bursa'da olmak üzere iki türbesi bulunuyor.

Büyük Zafer'in yıl dönümü dolayısıyla

30 Ağustos Zafer Bayramı Coşkuyla Kutlandı

Değerli okurlar Mustafa Kemal önderliğinde emperyalizmin uşağı işgalci Yunan güçlerine karşı yürütülen Kurtuluş Savaşı'nın sonuna doğru 30 Ağustos 1922 tarihinde başlayıp 9 Eylül tarihinde işgalci Yunan ordusu kalıntılarının İzmir'de denize dökülüşüyle sonuçlanan parlak zaferin yıl dönümü her yıl olduğu gibi bu yıl da, 102. yıl dönümü dolayısıyla başta Türkiye olmak üzere Türklerin yaşadığı dünyanın her köşe bucağında coşkuyla kutlandı. Günün önem ve anlamını daha yakından kavrayabilmek amacıyla önce Türk milletinin tarihte en büyük zaferlerinden biri olarak kabul edilen bu görkemli olayın kısa tarihçesine bakalım.

30 Ağustos Türk milletinin en şanlı zaferlerinden birisidir. 30 Ağustos 1922'de Dumlupınar'da Mustafa Kemal'in başkomutanlığında zaferle sonuçlanan Büyük Taarruzu anmak için Türkiye Cumhuriyeti ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde her yıl 30 Ağustos günü kutlanan ulusal bir bayramdır. Atatürk'ün başkomutanlığında yapıldığı için Başkomutanlık Meydan Muharebesi adıyla da bilinen Büyük Taarruzun başarıyla sonuçlanmasından sonra Yunan orduları İzmir'e kadar takip edilmiş; 9

Eylül 1922'de İzmir'in kurtarılmasıyla Türk toprakları sonunda Yunan işgalinden kurtulmuştur. İşgal birliklerinin ülke sınırlarını terk etmesi daha sonra gerçekleşse de, 30 Ağustos sembolik olarak ülke topraklarının geri alındığı günü temsil eder. İlk kez 1924 yılında Afyon'un Dumlupınar ilçesine bağlı Çal köyü yakınlarında Mustafa Kemal Atatürk'ün katılımı ile Başkomandan Zaferi adıyla kutlanmıştır. 30 Ağustos günü, Türkiye'de 1926'dan itibaren Zafer Bayramı olarak kutlanmaktadır.

30 Ağustos Zaferi başta Türkiye olmak üzere Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ile dünyanın her köşe bucağında yaşayan Türklerin yanı sıra Kosovalı Türkler tarafından da günün önemi ve anlamı hakkında yapılan konuşmalar çerçevesinde gerçekleştirilen çeşitli etkinliklerle kutlandı.

Ay yıldızlı bayrağımızı özgürce dalgalandıran, bu bayrağın altında özgürce yaşamamıza olanak sağlayan başta Mustafa Kemal Atatürk olmak üzere tüm şehitlerimize Allah rahmet eylesin, mekânları cennet, ruhları şad olsun.

Uluslararası 15. Mamuşa Domates Festivali düzenlendi

Yoğun Katılımlı Bir Festival Daha

23 Temmuz tarihinde Mamuşa "Anadolu" İlkokulu avlusunda düzenlenen ve Mamuşa halkının yanı sıra domates üreticileriyle yerli yabancı çok sayıda konuğun da katıldığı festival tam bir bayram havası içerisinde geçti

Geleneksel olarak her yıl Temmuz ayı sonlarına doğru düzenlenen Mamuşa Domates Festivali bu yıl da 23 Temmuz tarihinde, sırasıyla 15. defa gerçekleştirildi. Mamuşa Belediyesi tarafından dü-

Belediye Başkanı A. Krasniç konukları selamlıyor

zenlenen festivale Belediye Başkanı Abdülhadi Krasniç, belediye yöneticileri, tarım üreticileri, dernek yöneticileri ve Mamuşa halkının yanı sıra Kosova, Türkiye, Makedonya, Arnavutluk'tan da çok sayıda üst düzey konuk katıldı.

Kosova Cumhuriyeti Başbakanı Albin Kurti'nin Kültür Gençlik ve Spor Bakanı Hayrula Çeku, Bölgesel Kalkınma Bakanı Fikrim Damka ile birlikte katıldığı festivalde Türkiye'den de önemli konuklar hazır bulundular. T.C. Priştine Büyükelçisi Sabri Tunç Angılı, Prizren Başkonsolosu Celal Doğan'ın da yer aldığı festivale Türkiye'den Ankara Büyükşehir Belediye Başkanı Mansur Yavaş, Ankara Keçiören Belediye Başkanı Mesut Özarslan, Ankara Kent Konseyi Başkanı Halil İbrahim Yılmaz, Tokat Erbaa Belediye Başkanı

A. Krasniç başbakan A. Kurti'ye Mamuşa domatesi takdim ederken

Festivale Kosova, Türkiye ve diğer komşu ülkelerden çok sayıda üst düzey konuk katıldı

**Ankara Büyükşehir Belediye Başkanı
Mansur Yavaş**

**Kosova Bölgesel Kalkınma Bakanı
Fikrim Damka**

Ertuğrul Karagöl, TBMM Milletvekili Hasan Öztürk, Kosova milletvekilleri Fidan Jilta, Enis Kervan, Bursa Büyükşehir Belediye Başkan Vekili Mehmet Saldız, İstanbul Arnavutköy Belediye Başkan Vekili Zekeriya Koç, bazı belediyelerin meclis üyeleri de katıldılar.

Konukları selamlama konuşmasıyla festivalin açılışını gerçekleştiren Abdülhadi Krasniç'in ardından Kosova Başbakanı Albin Kurti, Ankara büyükşehir Belediye Başkanı Mansur Yavaş, T.C. Pristine Büyükelçisi Sabri Tunç Aangılı ve Kosova Bölgesel Kalkınma Bakanı Fikrim Damka da birer konuşma yaptılar. Konuşmalarda Mamuşalı çalışan tarımcılar tarafından gerçekleştirilen tarım çalışmalarının Mamuşa ve Kosova ekonomisine kazandırdığı zenginlikle birlikte bu alandaki başarılı çalışmaları tanıtmak için düzenlenen söz konusu bu festivalin de Mamuşa'nın her yönüyle dünyaya tanıtılıp insanlar ve halklar arasında hoşgörü ve yakınlaşmaya sunduğu katkı dile getirildi

Festival, Mamuşa, prizren ve Pristine kültür güzel sanat dernekleri üyeleri tarafından sergilenen halk oyunları ve söylenen birbirinden güzel türkülerle coşku içerisinde son buldu.

T.C. Pristine Büyükelçisi S. Tunç Angılı

Prizren Doğru Yol Derneği Folklor ekibi

Pristine Gerçek Derneği Folklor ekibi

Türkiyeli Sanatçı Seren Uzun

Değerli kalem erlerini yitiren Türk Dünyası Yasa Boğuldu

Geride bıraktığımız yaz ayları süresince önce Mehmet Bütüç, ardından Mehmet Doğan ve en son olarak da Yakup Ömeroğlu'nun ölümleriyle Türk dünyası kültürü, sanatı ve edebiyatında çok büyük bir yaprak dökümü yaşandı. Yerleri dolduramayacak bu büyük ve değerli insanların daha çok önemli çalışmalar yapabilecek yaşlarda ölümleri Türk dünyasını yasa boğdu. Mamuşa dergisi olarak kendilerine Allah'tan rahmet, kederli ailelerine başsağlığı ve sabır diliyor, mekanları cennet olsun diyoruz.

Mehmet Bütüç (1955-2024)

Mehmet Bütüç Kosova çağdaş Türk edebiyatının önemli kalem erlerinden biriydi. Edebiyatımıza kazandırdığı birbirinden değerli şiir ve öykülerine bakıldığında ölümünün edebiyatımız için ne denli acı bir kaybı oluşturduğu kendiliğinden ortaya çıkar.

1955 yılında Prizren'de doğan Mehmet Bütüç, ilkokul ve lise eğitimi ardından İpek'te kaydolduğu Yüksek İktisat Okulu'ndan mezun oldu. Keleme aldığı ilk şiir ve öykülerini 1970 başlarında Birlik /Üsküp/ ile Tan /Priştine/ gazetelerinde, bu gazetelerin bünyesinde çıkarılan dergilerde yayımlamaya başladı. Şiirlerinden bir bölümünü "Düşsel Senfoni" adındaki kitabında toplamıştır.

Şair, yazar ve gazeteci Mehmet Bütüç Kosova Türklerinin siyasi, kültür ve sanatsal varlığı söz konusu olduğunda Priştine'de Türkçe gazete, dergi ve edebi kitap yayım işleriyle uğraşan "Tan" adlı Yayınevi'nin 1999 yılındaki NATO müdahalesi sonrasında kapatılması üzerine Prizren'de Türkçe olarak çıkarmaya başladığı "Yeni Dönem gazetesi ve bu gazete bünyesinde daha geçlerde gerçekleştirmeye giriştiği radyo ve TV yayınlarıyla Türkçe iletişime çok büyük hizmetlerde bulundu. Ne var ki halkımızın çok yönlü gelişip kalkınması yolunda verdiği bu güzel hizmeti ve mücadelesine maddi imkansızlıklar yüzünden 2008 yılında son vermek zorunda bırakıldı.

Buralarda Yaşamak Bambaşka

Neden
El sallarken
Göç eden kuşları izlersin
Kocacık'ta
Prizren'de
Mamuşa'da
ve buraların bilmem neresinde
mum ışığıyla titreyen hıçkırıklar
yarar koyu karanlığı ıssız
gecelerde bir kuş olsan uçsan
uzaklara o yerlere
mutluluğa
bir avuç toprak götürsen oralara
onlara

bir avuç toprak getirsen buralara
onlardan
yeniden ağlar mıydın
el sallarken o kuşlara

yüzün güler miydi
ananın kucağındaki sıcaklığa
sarılısan
bilmem
ana kucağında olmak başka
öksüz bir çocuk gibi
anadan uzak
buralarda yaşamak bambaşka.

Mehmet Bütüç

**Mehmet
Doğan**
(1947-2024)

**Yakup
Ömeroğlu**
(1966-2024)

Ankara'nın Kalecik ilçesinde 1947 yılında dünyaya gelen Mehmet Doğan Ankara Gazi Lisesi'nin ardından Ankara Üniversitesi SBF Basın ve Yayın Yüksek Okulu'nda radyo-televizyon uzmanlık bölümünü tamamladı.

1972-1974 yıllarında Türk Tarih Kurumu Yeni Türkiye Araştırma Merkezi'nde çalışan Doğan, 1977 ve 1978'de Türkiye Radyo Televizyon Kurumunda Genel Müdür danışmanlığı yaptı. Bu arada "Büyük Türkçe Sözlük"ü hazırlayan, Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi'nde yazarlık dersleri veren Doğan, Radyo ve Televizyon Üst Kurulu üyeliği de yaptı. "Yeni Devir", "Zaman", "Yörünge", "Vakit", "Akit", "Vahdet", "Karar" ve "Gerçek Hayat"ın da arasında bulunduğu pek çok gazete ve dergide günlük ve haftalık yazılar kaleme aldı. Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi'nin yayını planlayıp ilk ciltlerinin yayını yöneten Doğan, bu ansiklopediye muhtelif maddeler yazdı.

1978-1996 arasında TYB genel başkanlığını ve TYB tarafından yayımlanan "Türkiye Kültür ve Sanat Yıllığı"nın yayın yönetmenliği de yapan Mehmet Doğan, Mehmet Akif Ersoy ve İstiklal Marşı'yla ilgili pek çok çalışmaya da imza attı.

Türkiye'de 1992'de Türk Dünyası ile münasebetlerin yeniden kurulması sürecinde, kültürel ve edebi ilişkilerin gelişmesinde önemli yeri olan "Türkçenin Uluslararası Şiir Şölenleri" düzenlenmesine, şiir şölenlerinin yapılmasına öncülük etti.

Türk Dünyasının kültürel birliğine önemli katkıları bulunan Yakup Ömeroğlu'nun Türk dünyasına daha çok değerli hizmetlerde bulunabilecek genç yaşta ölümüyle Türk Dünyası edebiyatı çok büyük bir kayba uğradı.

Ankara'da tedavi gördüğü hastanede 16 Ağustos Cuma sabahı 58 yaşındayken hayatını kaybeden yazar, hikâyeci ve öğretim üyesi Yakup Ömeroğlu 17 Ağustos Cumartesi Günü Hacı Bayram Camii'nde kılınan cenaze namazının ardından toprağa verildi.

Türkiye'deki bazı üniversitelerin yanı sıra Kazakistan'daki Ahmet Yesevi üniversitesi'nde de araştırma veya öğretim görevlisi olarak hizmet veren Yakup Ömeroğlu 2006 yılında kurduğu Avrasya Yazarlar Birliği'nin de ölümüne dek başkanlığını yürüttü. Bu kurum bünyesinde hayata geçirdiği Kardeş Kalemler Dergisi, Uluslararası Kaşgarlı Mahmut Hikaye Yarışması, TRT'de gerçekleştirdiği kültür-sanat programları, Bengü Yayınları çerçevesinde yayımladığı kitaplar ile Türk dünyası genelindeki edebiyatçı ve edebi değerlerin karşılıklı tanıtılıp gelişmelerine çok büyük katkıları geçti.

Türk dünyasının her köşe bucağında olduğu gibi Kosova'da da sürdürdüğü yoğun etkinlikleri sayesinde kültürel, sanat edebi değerlerimizin gelişmesinin yanı sıra bunların Türk dünyası genelinde yayılıp tanınması alanında çok büyük katkıları geçen Yakup Ömeroğlu Kosova'ya gerçekleştirdiği ziyaretleri esnasında Mamuşa'ya da uğramayı ihmal etmemişti.

Gerçekleştirdiği bu soylu çalışmalarını için Türkiye'de olduğu gibi Türk dünyası genelinde de çok sayıda takdirname, plaket ve nişan ile ödüllendirildi.

HAYATIMIZA GİRMELİ “SALTANATLI TEKBİR”

“Tekbîr girmek” Teamülü/Töresöz’ü Üzerine...

Doç. Dr. Ertuğrul Karakuş
Bolu-Abant İzzet Baysal Üniversitesi Öğretim Üyesi

*“Hayatımıza girmeli “saltanatlı tekbîr”
Fidana bir öz su, yalnızca kardeş gibi...
Ve tamam olmalı noksanlar bir bir
Evde çocuk kokusu, tarlada güneş gibi...”*

Mübârek Kurban Bayramı vesilesiyle soruyorum:
“Tekbir girmek” töresöz’ünü (deyimini!) işittiniz mi? Anadolu ahalisinin dilinde kelâm olarak belki de 1000 yıldır çiçek açan bir töresöz’dür “Tekbir girmek”...
Arefe günü akşamüzeri mısırların dibindeki zarar veren otları koparmak istersin... Bir komşu sesi seni kendine getirir:
“Komşu, amman ha bitkiyi koparayım deme! Tekbir girdi! Farkında değil misin?”
Şaşkın yüz ifadenden îzah istediğini anlar ve devam eder:
“Tekbir girdi! Arefe gününden bayramın 4.gününe kadar şunlara dikkat etmelisin:
Canlılara “kazârâ da olsa” zarar veremezsin...
Tıraş olamazsın
Tırmak kesemezsin...
Bitki koparamazsın...”
Evet... Anlaşıyor ki “Tekbir girdi” tabiri ve töreli teamülü, teşrik tekbirlerinin Anadolu insanının hayatına akseden tarafının ibretlik bir tezahürü...
Ahlat’ta, Ani’de, İznik’te doğan; Konya’da, Erzurum’da, Şumnu’da, Prizren’de büyüyen; Zonguldak’ta, Bartın’da ve bazı bölgelerimizde varlığını hâlâ sürdürmeye çalışan bir töresöz’dür “Tekbir girmek”... “Tekbir girdi” ise her şeyinize dikkat etmelisiniz... Konuşmanıza, işlerinize... Mekke’de olmasanız da “ihrama girmiş gibi” davranmalısınız yani...

Bayramı süresince vacip olan “teşrik tekbirleri” süreci, Mekke ve Medine’yi sadece namazının değil, bir dönem, hayatının da kıblesi olarak gören insanımızca “Tekbir girmek” tabiriyle hayata uyarlanmış...

“Salât-ı ümmiye”nin de bestekârı ve “Bizim öz musikimizin piri” olan “Büyük İtrî” tarafından bestelenip millî/dinî hayatımızın “harç”larından birisi olan “saltanatlı tekbîr”... Yahya Kemal ne güzel de ifade etmiş “halkımızı sevk eden” bu bedîi ve mehabetli kuvveti:

*“Büyük İtrî’ye eskiler derler,
Bizim öz musikimizin piri;
O kadar halkı sevk edip yer yer,
O şafak vaktinin cihangiri,
Nice bayramların sabah erken,
Göğü, top sesleriyle gürlerken,
Söylemiş saltanatlı Tekbir’i.”*

Bayramlarımızı onsuz düşünemediğimiz “saltanatlı tekbîr” nasıl da sirayet etmiş milletimizin hayatına... “Tekbîr girince” arada binlerce kilometre mesafe olsa da, Kutsal Topraklar’da Hac vazifesini yapanlara uyar insanımız...

Kendisi girememiş olsa da “ihram yasakları”na uyar...
Taa Anadolu’dan...
Sanki şuracıktadır Kâbe... Sanki şuracıktadır Mescîd-i Haram...

“Tekbîr girince”, bin bir imrenme ve hasret ile Hacca uğurladıklarına, Anadolu’daki köyünden uyar insanımız... Onlar gibi, ihrâma girmiş gibi, kendisi de Kutsal Topraklar’da imiş gibi...

Velhâsıl, günümüzde Anadolu’nun bazı bölgelerinde hâlen varlığını sürdüren bu “Tekbir girmek” teamülü ve töresöz’ü, milletimizin asırlarca “Saltanatlı Tekbîr’e”, “Mescîd-i Haram”a ve Hac ibadetine duyduğu hürmet ve muhabbetin mezc edilmiş bir netîcesidir...

Bu töreli teamül sayesinde milletimiz Kurban Bayramı’nı Hac’da imiş gibi, huzurda imiş gibi, ihramda imiş gibi yaşar...

“Tekbir girmek” teamülü unutulmamalıdır...
Unutturulmamalıdır...
Ve diyoruz ki;
(Ulvi olan her şeyin kasten değersizleştirildiği şu dünyada;)

*“Hayatımıza girmeli “saltanatlı tekbîr”
Fidana bir öz su, yalnızca kardeş gibi...
Ve tamam olmalı noksanlar bir bir,
Evde çocuk kokusu, tarlada güneş gibi...”*

Ölümünün 40. yılında Ümit Yaşar Oğuzcan'ı anıyoruz

Bir aşk şiiri olarak yazılmış olsa da Ü . Y. Oğuzcan'ın bu şiiri geçenlerde 50. Yıldönümü kutlanan 1974 Kıbrıs Barış Harekati ile gündeme oturmuştu. Harekat öncesinde Rum Radyosu hem kışkırtmak hem de Türkiye'nin müdahalesini sabırsızlık içerisinde bekleyen Kıbrıslı mücahitlerin moralini bozmak amacıyla sık sık "Bekledim ge gelmedin/Hiç mi beni sevmedin" şarkısını çalmaya başlayınca Kıbrıs türkleri buna karşı Bayrak radyosu'nda Rumalara ünlü besteci Avni Anıl tarafından Ümit Yaşar Oğuzcan'ın şiirinden bestelenen "Bu kadar yürekte çağırma beni/Bir gece ansızın gelebilirim..." şarkısıyla yanıt veriyorlardı. Nitekim 20 Temmuz Günü kahraman Türk ordusu zaferle sonuçlanan çıkarma çerçevesinde Kıbrıslı Türklerin yardımına koşarak Rumları ağır bir hezime uğratmıştı. Kıbrıs Barış harekati'nin 50. yıl dönümünde kahraman Mehmetçiğin yardımıyla kazanılan zaferi, Kıbrıslı Türklerin özgürlük bayramlarını kutlarken, çıkartma esnasında şehit düşenleri de rahmetle anıyoruz.

Mustafa Kemal'i Düşünüyorum

Mustafa Kemal'i düşünüyorum;
 Yeleleri alevden al bir ata binmiş
 Aşıyor yüce dağları, engin denizleri.
 Altın saçları dalgalanıyor rüzgârda,
 Işıl ışıl yanıyor mavi gözleri,
 Mustafa Kemal'i düşünüyorum;
 Yanmış, yıkılmış savaş meydanlarında
 Destanlar yaratıyor cihanın görmediği,
 Arkasından dağ dağ ordular geliyor
 Her askeri Mustafa Kemal gibi.
 Mustafa Kemal'i düşünüyorum;
 Gelmiş geçmiş kahramanlara bedel
 Hükmediyor uçsuz bucaksız göklere
 Al bir ata binmiş yalın kılıç
 Koşuyor zaferden zafere.
 Mustafa Kemal'i düşünüyorum;
 Ölmemiş bir kasım sabahı!
 Yine bizimle beraber her yerde,
 Yaşıyor dört köşesinde vatanın
 Yaşıyor damar damar yüreklerde.
 Mustafa Kemal'i düşünüyorum,
 Altın saçları dalgalanıyor rüzgârda,
 Mavi gözleri ışıl ışıl, görüyorum
 Uykularıma giriyor her gece.
 Ellerinden öpüyorum.

Bir Gece Ansızın Gelebilirim

Bu kadar yürekte çağırma beni
 Bir gece ansızın gelebilirim
 Beni bekliyorsan, uyumamışsan
 Sevinçten kapında ölebilirim

Belki de hayata yeni başlarım
 İçimde küllenen kor alevlenir
 Bakarsın hiç gitmem kölen olurum
 Belki de seversin beni kim bilir

Kal dersen, dağlarca severim seni
 Bir deniz olurum ayaklarında
 Aşk bu özleyiş bu, hiç belli olmaz
 Kalbim duruverir dudaklarında.

Ya da unuturum kim olduğumu
 Hatırlamam belki adımlı bile
 Belki de çıldırır, deli olurum
 Sana kavuşmanın heyecaniyle

Aşk bu, bilinir mi nereye varır
 Ne durdurur özleyeni, seveni
 Bakarsın ansızın gelebilirim
 Bu kadar yürekte çağırma beni.

Arşiv: Yıl, 1983, Ağustos ayı, yer Struga.... Dünyaca ünlü Türk şairi Ümit Yaşar Oğuzcan, kendisi gibi şair olan eşi Ulufer ve şenliği Tan gazetesi adına izlemek ve konuk Türk şairleriyle röportaj yapmak için Struga'ya giden Kosovalı gazeteci-yazar /sağ başta/ Reşit Hanadan ile birlikte.

Yugoslavya'yı oluşturan federal cumhuriyetlerden biri durumundaki Makedonya'nın turizm incise Ohri Gölü kıyısındaki Struga kentinde düzenlenen dünyaca ünlü Uluslararası Struga Şiir Akşamları Festivali'ne Türkiye'yi temsilen gelen Ümit Yaşar Oğuzcan'ın şiirleri bilindiği gibi dönemin ad yapmış bestecileri tarafından bestelenerek günümüzde dahi zevkle dinlenen şarkılara dönüştürülmüştü. Ümit Yaşar Oğuzcan'ı bu vesileyle ölümünün 40. yılında şiirleriyle bir kez daha yad ediyor, rahmetle anıyoruz.

Venedik'ten Mamuşa'ya Sevgiyle

Değerli okurlar... Kısa bir süre içerisinde Kosova'da olduğu gibi, başta Türkiye ve Türk dünyası olmak üzere Avrupa'da da giderek ilgi görmeye başlayan dergimiz yazar kadrosuna İtalya'dan akademisyen ünvanlı yeni ve güçlü bir kalem eri daha katıldı. Venedik Üniversitesi öğretim üyeliğinden emekli olan Prof. Dr. Asım Tanış'ın bu sayımızda yer verdiğimiz Bosna, Kosova savaşları ve geçenlerde 50. yıldönümü kutlanan Kıbrıs çıkartması açısından güncel olduğuna inandığımız bu ilk yazısıyla birlikte bundan sonraki yazılarını da ilgiyle okuyacağınıza inanıyor, kendisine dergimiz ve siz okurlarımız adına hoş geldiniz diyoruz

KOSOVALI TÜRKLERLE TANIŞMAM VE BALKAN ÜLKELERİ ARASINDAKİ ÇEKİŞMELER

Prof. Dr. Asım Tanış
Venedik Üniversitesi, emekli eğitim üyesi

Prof. Dr. Asım Tanış kimdir?

1 Mayıs 1942'de Kemerhisar'da (Niğde) doğdu. İlkokulu Kemerhisar'da, ortaokulu ve son sınıfa dek liseyi Niğde'de, son sınıfı Antalya'da okudu. 1960 yazında, İtalyan Hükümeti'nce verilen, liselerarası yarışma sonunda kazandığı bursla gittiği İtalya'da, önce Roma ve Perugia Yabancılar Üniversitesi'nde İtalyanca öğrendi. 1962-66 arasında okuduğu, Pavia Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'ni "Edebiyat Doktoru" olarak bitirdi. Öğrenimden sonra Türkiye'ye dönen Asım Tanış, 1967-70 arasında, İstanbul'da, sabahları 09-13 arasında önce, Farmitalia İlaç Fabrikası'nda sonra Pirelli Lastik Fabrikası'nda çevirmen olarak çalışırken, öğleden sonraları 16-20 arasında, Tepebaşı'ndaki "İtalyan Kültür Merkezi'nde, İtalyanlara Türkçe, Türklere İtalyanca öğretti. 1970 yılı sonunda, Venedik Üniversitesi Doğu Dilleri Bölümü'nde, "Türk Dili ve Edebiyatı Kürsüsü"nü kurmakla görevlendirildi. Böylece 1960 sonunda öğrenci olarak geldiği İtalya'da 1970 sonunda öğretim üyesi olan Asım Tanış, 1997 Kasım ayı başında erken emekli oldu. Çift uyrukludur. Türkçe-İtalyanca konusunda en tanınmış, öncü dilcilerden biri sayılan Prof. Dr. Asım Tanış'ın dilbilgisi, sözlük alanında yayınlanmış veya yayınlanmayı bekleyen çok sayıda eseri ve yazıları bulunmaktadır.

Esin gelip de karaladığım ezgilerden birinde şöyle demiştim:

*Geç zaman geç.
 Geç de seni anlayayım.
 Geçmezsen anlamam seni.
 Hele bir geç ki ağlayayım.
 Böyle tatlı mıydın sen?*

Yugoslavya'daki Kosovalı Türklerle tanışmam ve ilk ilişkilerim

1986 yılı Haziran ayında, öğretim üyesi olduğum Venedik Üniversitesi öğretim üyesi sıfatıyla "Yugoslavya Türklerinin Türkçesi" konulu bilimsel araştırma yapmak için, o devirde Yugoslavya'nın hala bir par-

çasını oluşturan Kosova'da Türklerin en yoğun olarak yaşadıkları Prizren'e geldiğimde, sayın Altay Suroy'un kılavuzluğuyla Mamuşa'ya da uğramıştık. Aradan nerdeyse 38 yıl geçti.

1986-1993 arası ilişkilerimiz Yugoslavya'daki ve özellikle Mamuşa'daki tanıdık Türklerle sürmüştür. Yazışmalarımız ve çıkan yazılarım bunu gösteriyor.

Prizren'in Mamuşa'nın bulunduğu, Kosova ile ilgili üzücü savaş olaylarını burada baından izledim. 1986 ve 1989 yıllarında iki kez ziyaret ettiğim için Kosova'da çoğunluğu Arnavutların oluşturduğunu zaten biliyordum. İnternette, parçalanma süreci içinde olan çatışmalar esnasında Son 5.000 nüfuslu Mamuşa

**Mamuşa, yıl: 1986, Soldan Sağa:
Altay Suroy, Asım Tanış ve Reşit Hanadan
Mamuşa'nın bir odasında sohbet ederlerken**

şa'nın 45.000 Arnavut'u Sırlara karşı koruduğu yazılı. İnsanlık adına övünülecek bir durum.

1994-2001 arası, ilişkilerim, ülkenin parçalanıp dağılmasına neden olan malum savaş yüzünden Yugoslavya ve dolayısıyla Mamuşa ile de nerdeyse tümüyle kesilmişti. Kendimi toparlayıncaya dek, benim yaşımla artık sekseni geçtiği, bugüne geldik.

Şu son günlerde sayın Reşit Hanadan'la bağlantıyı yeniden sağlayıp, elimden geldiğince, bugüne dek yayımlanmış, yaklaşık 700 sayfayı geçen yazılarımdan kimisi ile birlikte yenilerini, "Mamuşa" başlıklı dergiye gönderme konusunda anlaştık. Umarım uzun yıllar sürer, benim yaş elverirse. Bu konuyla ilgili birkaç yazım Venedik'teki önemli bir gazetede çıkmıştır. Bir çeşit giriş sayılacak bu yazımın ardından, kısaca yaşamöykümden sonra, eski ve yeni yazılarımdan göndereceğim, "Venedik'ten Mamuşa'ya Sevgilerle" ana başlığı altında. Bu arada okurlar için bu yazımla birlikte ileride göndereceğim yazılarımda da zaman zaman kısa yaşam öykümle birlikte elli yıldır bulunduğum İtalya'da, ve dolayısıyla, her yönüyle olmasa da, kimi açılardan beğendiğim, Avrupa'daki kimi ilginç olaylar ve gözlemlerimi de anlatmaya çalışacağım.

Doğumumla ilgili söyleyeceklerim

Anneme ne zaman doğduğumu sorduğumda bana şu karşılığı vermişti:

"Patates sökümünde doğdun!"

"Anne" dedim, "benim kimliğimde 1 Mayıs yazılı. Biz de patatesler Mayıs ayında mı sökülür?"

"Ben onu bunu bilmem. Akşama kadar halı doku-dum. Akşam seni doğurdum.

"Başka neler oldu ben doğduktan sonra?"

"Doğduktan hemen sonra çok hastalandın. Seni odaya, tek gözlü evimizin tek odasına koyduk.

Gidip gelip baktık öldüyse gömüverelim diye. Ölmedin. Sonra bir daha çok ağır hastalandın. Seni koyunun sarkanağına (iç parçalarına) sararak ölümden kurtardım!", bir kadının öğüdü üzerine.

Bana yaşam veren annemin okuyup yazması yoktu. Babam askerlikte öğrenmiş yarım yamalak okuyup yazmayı. Babamın babası, yani dedem, babam annemin karnındayken savaşa gitmiş ve bir daha dönmemiş. Altı yaşındayken annesi de ölmüş. Orda burada, öksüz, çıraklık yaparak büyümüş. Bu nedenle benim okumam için, gerek o gerekse annem, ellerinden geleni yaptılar, hiçbir şeyi esirgemediler. Ben de onların yüzünü kara çıkarmadım ama, ben, ekonomik açıdan, onlara gerektiği gibi yardımcı duruma gelemeyen, onlar bu dünyadan göçüp gittiler.

İtalya serüveni nasıl başladı?

İtalya bursunu kazanmam ise, tam alinyazısı, yazgı, denecek biçimde gerçekleşmiştir. Her yıl yaz aylarında kahvemizi ben çalıştırdım. Liseyi bitirdikten sonra da öyle oldu. Bir gün, annem, bağdan, kahvede yanımda çalışan, çocukla, bir gazeteden kopardığı parçaya üzüm koyup göndermiş. Onu kahve ocağında yerken, gözüme, iki parmak genişliğinde, on santim kadar uzunlukta, küçücük bir ilan çarptı. Bu ilanda liselerarası yarışmayla İtalya'da üniversite öğrenimi için gene İtalya'dan karşılıksız olarak verilecek dört burstan söz ediliyordu. Onu okur okumaz, kahveyi çocuğa bıraktım. Otobüse atlayıp doğru Niğde'ye, Milli Eğitim Müdürlüğü'ne gittim. Salı günü olacaktı. İlanda gerekli bilgilerin Milli Eğitim Müdürlüklerine gönderildiği yazılıydı. Daha gelmemiş. Çok az bir zaman kalmıştı başvuru için. Bana bir de perşembe günü uğramamı söylediler. Perşembe sabahı da gelmemiş. "Son bir umut perşembe günü öğleden sonra saat beşte gelecek postada. O da gelmezse bu iş yatar. Yetiştiremezsin!" dediler. O saatte gittim. Neyse ki gelmiş. Bütün işleri telgrafla yaptırıp gerekli belgeleri bakanlığa yetiştirdim. Sınavı kazandığımı bildiren telgraf geldi. Ancak İtalya'dan haber gelmesi geciktiğinden, ne olur ne olmaz düşüncesiyle, sınavlarına girip kazandığım SBF'ne de yazılmıştım. Kasım sonuna doğru İtalya'dan haber geldi. Yol parası ve bilet de vermiyorlarmış. Yeğenimin altınlarını satarak bilet vs. aldık. Sonra parasını İtalya'dan gönderdim.

Ver elini İtalya

Ve Sirkeci istasyonu. Yola çıkış günü: 26 Aralık 1960. İki arkadaş, iki gün sonra İtalya'ya girmiştik

o zamanki Yugoslavya'dan geçerek. Roma'ya sabah indik. Bir taksiye atlayıp Türkiye Büyükelçiliği'ne gittik. Burada, Elçilik'te, ne yazık ki, acı acı söylüyorum, ne ilgilenen ne yüzümüze bakan, ne de yardımcı olan çıkmadı. Neyse ki o sırada Elçilik'te bulunan, Roma'da üniversitede okuyan, italyancayı çok iyi bilen, ve sonra İstanbul Üniversitesi'nde, yanılmıyorsam, "İdari Hukuk" öğretim üyesi olan, bir genç (İlhan Özay) bize yardımcı oldu, İtalyan Dışişleri Bakanlığı'na götürdü. Paramızı aldık. Birkaç günlüğüne o yakınlardaki bir yurtta yer buldu. Sonra da pansiyona yerleştirdi. Ondan sonrasını artık kendimiz de çözebilirdik ve öyle de oldu.

Perugia'da, dil öğrenimi için yaklaşık iki yıl kaldım. Sonra Milano yakınlarındaki küçük ama ünlü Pavia Üniversitesi'ne yazıldım. Yanıma tanıdığım bir Türk arkadaş daha feldi. Derslerine girdiğimiz üç öğretim üyesinin Türkiye ile ilişkileri varmış. Onlar bizim Türk olduğumuzu öğrenince nasıl sevindilerse, biz de bizimle, ülkemizle ilgilenmelerine o denli sevindik. Sonradan, Türkiye ile ilgili olarak yayımladıkları yazıların kimisini bize de verdiler. Gene sonradan bunlardan birisinin çok ünlü Hititçe uzmanı olduğunu da öğrendim ve okudum. Hititçe ya da başka bir dildeki (Luvice) bir yazıyı da çözen de oymuş. Benim Venedik Üniversitesi'nde görev almamda çok yardımcı oldu.

İtalya'ya 1970'te, ikinci kez, ama artık, kesin, dönüşsüz olarak geldikten sonra da Türkiye ile ilişkimiz kesilmedi. Hemen her yıl, bir iki aylığına gidip geldik ve bu gidiş gelişler sürüyor da. Dileğimiz daha nice yıllar sürmesi.

Balkan ülkeleri arasındaki çekişmeler...

Uluslar, bence, hiçbir zaman birbirinin düşmanı

değildir. Bütün bu yıllarda epeyce Yunanlı ile karşılaştım. Çok güzel de anlaştık, uyum sağladık. En iyi politika, toplumları, ulusları rahat ettiren, gönendiren politikadır, onlara, karşılıklı nefret duyguları uyandırarak, savaş çıkararak, acı çektiren politika değil. Politikacılar, beyinlerinde, toplumlarının, insanlığın iyiliği için, onları ekonomik bakımdan gönendirecek, doğru, iyi düşünceler olmadığında, halkı kandırma konusunda, bir sürü yollara, toplumlar arasında nefreti körüklemeye, (Zrinovski'nin "ortodoks islavlar" dediği gibi), dine başvururlar. Bu gibi düşünceleri savunanlar, insanlığa yalnızca acı, üzüntü, bela getirmekten, zarar vermekten başka bir şey yapmamıştır. Dolayısıyla insanlık, uluslar acı çektilerse, bu, beyinlerinde iyi düşünce olmayan, kötü amaçlı politikacılar yüzünden olmuştur. Balkan ulusları arasında politikacılar yüzünden yazık ki zaman zaman bu tür anlaşmazlıklar ne çıkabiliyor.

Pangalos diye Yunan bir bakanın densizliği

Venedik, tarih: 05.05.1994, Yunan Bakanı Theodor Pangalos'un İtalya'nın en ünlü, en yaygın okuyucusu olgazetelerinden birisi "La Repubblica" gazetesine yaptığı konuşmada Türkler açısından "ağza alınmaz" şeyler söylemiş. Okuyunca kafam attı. Söz konusu gazeteye pangalos beyin saçmalıklarını bir bir çürüterek İtalyanca uzunca bir yazı yazıp iadeli taahhütlü olarak gönderdim. Aynı yazının bir örneğini gene taahhütlü olarak T.C. Roma Büyükelçiliği ile Milano Başkonsolosluğu'na da yolladım. Yunan bakanıyla Vanna Vannuccini'nin yaptığı, 30 Nisan 1994 Cumartesi günü gazetenin 15. sayfasındaki, "Pangalos Herkese Karşı: Avrupa güçsüz ve bölünmüş" baş-

İşte benim 2020'deki Venedikli görüntüm (arkada, köprünün hemen ardında görünen 5 katlı yapının 4. katında, 1970 sonu ile 1989 Mayıs sonu arasında, yaklaşık 19 yıl oturmuştuk

lıklı, görüşmeyi okudum. Söz konusu görüşmede, bir yerde, "Theodor Pangalos 'dilin kemiği olmadığı' özelliğiyle ünlüdür." deniliyor. Bunun doğru olduğu, öbür şeyler arasında, Türkler konusunda da söylediği aşağılık/soysuz sözlerinden de, gerçekten, görülüyor.

Bu nedenle, o bakanın, ele aldığı başka bütün noktaları, ayrıntıları, görüşlerini bir yana bırakarak, şimdilik, Bosna'dan, Balkanlar'dan söz ederken, Türkler, Türkiye, konusunda söyledikleri üstünde duracağım. Ele alınacak noktalar az olmadığından, ne yazık ki kısa olamayacağım. Ancak, önce, kimi yanlış anlamaları, yorumlamaları önlemek amacıyla, (çoktan bilinen ana gerçekler gibi gözükseler de) kısa bir öngiriş yapıp kimi ayrıntıları belirtmek zorundayım:

Ben kimsenin kimseye, hiçbir toplumun başkasına egemen olmasını istemiyorum, hangi kılık altında ortaya çıkarsa çıksın hiçbir diktatörlüğü uygun bulmuyorum. Benim için, bir Yunanlının, bir Türk'ün, bir İtalyan'ın, bir Sırp'ın, bir Rus'un, bir Arap'ın, bir Fransız'ın, bir Ermeni'nin, bir Azeri'nin, bir Çinlinin, bir Müslümanın, bir Hristiyan'ın, ağlayan, acı çeken, ölen bir Türk çocuğuyla, ağlayan, acı çeken, ölen bir Yunan çocuğu ya da başka çocuk, arasında hiçbir ayrılık yoktur. Şimdi gelelim şu Yunan bakanı Pangalos beyin söylediklerine:

"... Balkan ulusları, müslüman deyince, akıllarına Türk, Türk yönetimi gelir, bu da belleklerde yaşıyor. Çünkü bu adı anılamayacak kötü bir yönetimdi. Durumu ne denli az anladığını gösteren, Danimarkalı meslektaşın ileri sürdüğü gibi, İtalya'daki Avusturya ya da Danimarka'daki İsveç yönetimiyle karşılaştırılmaz. Türk yönetimi barbarlıktı. İyi dinleyin, İslam değildi, Moğol yönetimiydi. Atıla'yı, Timurlenk'i Türkler yiğitleri saymıyor mu? Bir Türk yolda karşılaştığı çocukların ırzına geçebilirdi, istediğini öldürebilirdi... Yunanlılar bunlara karşı çarpışmayı hiçbir zamandan bırakmamışlardır. Türkler hiçbir zaman buraya ayak basmamışlardır..."

Bu sözlerde yalnızca, onun Türklerle karşı ne denli koyu kin duyduğu görülüyor. Az önce belirttiğim gibi, ben kimsenin kimseye, hiçbir ulusun başka bir ulusa, dolayısıyla, Türk ulusunun da Yunan ulusuna, Avurturya ulusunun İtalyan ulusuna, 2. Dünya Savaşı sırasındaki, Alman ulusunun Yunan Ulusuna egemen olmasını, uygun bulmuyorum.

Ancak, ünlü bir sözün dediği gibi, "Günahı olmayan ilk taşı atsın!". Bir Türk atasözü "Suçu gelin etmişler, alan olmamış!" der. Bütün bu egemenliklerden Kıbrıs'taki Türk azınlığa karşı Kıbrıslı Yunan baskısı, Yunanistan sınırları içindeki Doğu Trakya'da yaşayan Türklerle Yunan baskısı vardı, eski Yugoslavya'yı oluşturan uluslar üstünde ve özellikle Bosna'daki Müslümanlar üstünde, Sırp'ın baskısı vardı. Bütün bunlar da, bütün sonuçlarıyla, bütün yönleriyle, bütün acımasızlıklarıyla gözlerimizin önündedir.

Böyle olunca, hangi baskı, hangi üstünlük

daha iyidir? Aklın, mantığın karşılığı bir tek olabilir: Hiçbirisi! Ancak, Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra, toprak ele geçirmek, üstünlük kurmak hırsı ve düşüncesinin sürüklediği, Anadolu'nun yaklaşık üçtü birini ele geçiren, Yunanlılar, barbar değiller miydi? Türkiye'ye ne yapmaya gelmişlerdi? Bir incelik nezaket ziyareti miydi? Anadolu'ya çiçek, Türk çocuklarına oyuncak, bebek, ayıcıklar mı getirmişlerdi? Onları okşamaya mı gelmişlerdi? O bakan beyefendi, Yunan askerlerinin Anadolu'da neler yaptıklarını hiç okumuş mu? Onların bütün yaptıklarını onaylıyor mu? Yenilip Anadolu'dan atılmasalardı, Türk ulusu üstünde çok insancıl bir Yunan egemenliği mi yaratacaklardı? Nerde? Bunlar kendi uluslarının sorunlarını çözmeyi bile becerememişlerdir...

Bu, yüzyıllardır, Türklerin adını karalamak için, hep, utanmadan, söylenip gelen yalanların, ağızlarında dolaşan gerçekdışı, bildiğimiz salaklıkların, sürdürülmesinden başka bir şey olmayıp, söyleyenin kendisine geri yollanacak yüzsüzlüklerdir. Avrupa'da, sanki başkaları günahsız kuzularmış gibi, yüzyıllardır Türklerle karşı, sürüp gelen, aşağılayıcı tanıtma düzeninin işleme için, bir tek olay yeter.

Türkleri kim tanıyor, önyargısız olarak? Kötü amaçlı karalamaya karşı, Türkiye'ye giden İtalyanlar, orada, nezaket, konukseverlik, içtenlik, dayanışma gibi, başka yerlerde ölüp gitmekte olan değerleri, çıkarıcı acımayı değil, çocuk, kadın, yaşlılara saygıyı buluyorlar ve Türkler, Türkiye için en iyi tanıtmayı yapıp Türkiye'ye gene geliyorlar.

Bakan efendi şöyle diyor: "Türk yönetimi barbarlıktı. İyi dinleyin, İslam değildi, Moğol yönetimiydi..." Bu noktada, sözü çok uzatmadan, çok anlamlı, bir örnek veriyorum. Böylece herkes durumu kavrayabilir.

"Bir gün, Almanya'da, bir fabrikada çalışan bir Sırp, yanında çalışan bir Türk işçiye yönelip şöyle der:

-Siz Türkler barbarsınız, yapmadığınız kalmadı. Bize çok kötülük ettiniz!

Ancak Türk işçi, bozulmadan, kızmadan, ona sorar:

-Senin adın ne?

-Jozef.

-Bu ayrıntı üstünde bu akşam düşün. Yarın gene konuşuruz.

Ertesi günü, Sırp işçi Türk işçiden bağışlamasını dileyip şöyle der:

-Anladım ne demek istediğini!"

Şimdi biz Türk işçinin karşılığının anlamının ne olduğunu açıklayalım: Başka ülkeleri ellerinde bulunduran Türkler yönetimleri altında bulunan ulusların ne adını, ne dinini, ne dilini değiştirmediler. Herkes neyse öyle kaldı. Türkler gerçekten kötü olsalardı, Osmanlı İmparatorluğu'nda bulunan bütün ulusları Türkleştirip Müslüman yaparlardı ve böylece Pangalos da Müslüman olacağı için bütün bu sözleri söylemezdi.

Söz konusu İmparatorluk'ta ayrıca üstünlük onun içinde bulunan bütün ulusların elindeydi ve bir noktadan sonra Türkler değil başkaları üstünlüğü eline almıştı.

Bosna trajedisi

Yunanlılar, kendi dillerini, kendi dinlerini, kendi kimliklerini, kendi geleneklerini, göreneklerini koruyarak Yunanlı olarak kalmışlarsa, Sırlar, Bulgarlar, Rumunlar, Macarlar... kendi bütün özelliklerini, kendi bütün değerlerini koruyarak, oldukları gibi, neyseler öyle kaldırlarsa bu şu demekti: söylenip gelenler, söylenenler doğru değildi. Hepsi yalandı, palavraydı! Türklerin alıp veremeyeceği toplumlarla, uluslarla değil zorbalarla, güçlülerle! Şimdi yalnızca Müslüman Bosna değil, Makedonya, Arnavutluk Sırbistan'a, Yunanistan'a değil Türkiye'ye daha çok güveniyorlarsa, bu, şimdiye dek yutturduklarının doğru olmadığını gösteriyor!

Sırların, işin başından, bir Müslüman Bosna'yı kabul etmeyecekleri açıktı. Bir Katolik-Ortodoks azınlığın bir Müslüman yönetimi kabul edeceğini düşünmek Balkanları tanımamak demektir. Balkan ulusları, Müslüman dediklerinde, akıllarına Türk geliyor... Türk yönetimi söz konusu bakan müsveddesinin söylediğine göre "barbarlıktı. İslam değildi, unutulmasın, bir Moğol yönetimiymiş... Seçenek ne olacaktı? Herkesi silahlandırıp Müslümanların kazanmasını umut etmek mi? Sonra da Sırlara bir Müslüman Devletini zorla kabul ettirmek mi? ..."

Bu sözde bakan efendi, bir yandan "İslam'a özel ilgi"yi eleştiriyor, "İslam'ı göz önünde tutan" çözümleri istemiyor, böyle bir durumu da "bir Katolik-Ortodoks azınlığın bir İslam yönetimini kabul etmeyeceği"ne benzetiyor, çünkü "Müslüman" demek Balkan ulusları için "Türk yönetimi" demekmiş. Ancak ardından da "Türk yönetimin barbarlık olduğunu, İslam demek olmadığını, unutulmasın, ancak bir Moğol yönetimi" olduğunu söyleyerek çelişkiye düşüyor. Ama Müslüman Bosnalılar (Boşnaklar) Türk değil ki!

Gerçekten Müslümanlara kızmıyorsa neden soykırım yapıp Bosna'daki Müslümanların soyunu tüketmek isteyen Sırları destekliyor? Neden Arnavutluk'a, Makedonya'ya kızıyor? Nerde kaldı insanlığı? Yoksa petrol ülkeleriyle olan başka çıkarları mı düşünüyor?

Pek çok Avrupa ülkesinde bulunan Müslümanlarla Müslüman ülkelerde bulunan Hristiyanlar konusunda ne diyeceğiz? Yunanistan'ın Doğu Trakya bölgesindeki Türk (Müslüman) azınlık konusunda ne diyeceğiz? Bütün acımasızca davranışlarıyla Bosna'daki Müslümanların soyunu tüketmeyi uygulamaya koyup "ortadan kaldırılacak, Avrupa'dan atılacak Türk pislikleri"nden sözeden Bosnalı Sırlar konusunda ne diyeceğiz?

Dolayısıyla Türkler Müslümanlardan daha mı

kötü? Bu sözde bakan efendi Bosna'daki küçük bir Müslüman Devlet'ten de mi korkuyor? Kendi sözlerinden ortaya çıktığı gibi, Müslüman olduğu için, özellikle karşı. Kendi kendisiyle çelişkiye düşüyor. Yalnızca Türklere karşı değil Müslümanlara da karşı olan kinini gizleyemiyor! Ciddi devlet adamları böyle bildirilerde bulunmaz.

Neden Türk yöneticiler, devlet adamları benzeri bildirilerde, görüşmelerde bulunmaz? Aralarındaki nitelik ayrılığı görülüyor. Demek ki bu Yunan bakanı Pangalos efendi de daha olgunlaşmak zorunda! "Müslüman yönetim kabul edilemez" mi? Öyleyse (Ortodoks, katolik... ne olursa olsun) bir Hristiyan yönetim de kabul edilemez! Bu sorunu dinsel alana çekmek, dolayısıyla gerçekten saptırmak demektir. Artık komünizm bittiğine göre şimdi oyun din konusunda oynuyor!

Kıbrıs konusuna gelince...

Kendi ülkelerinin sorunlarını çözemeyen yönetimlerin başındakiler, halkı aldatma avcılığına, dine, başka uluslara karşı kine sarılır... sorunlara, iç dış çatışmalara çözüm bulmak için mantığını, beynini kullanacak yerde. Ve böylece toplumlar silahlandırılır ve bu arada silah tüccarları bayram eder, iş yapıp para kazanır. Silahlar için sokağa atılacak milyarlarca doları, toplumların gönenci için harcayacak yerde, bu namussuz politikacılar kin uyandırmaya çalışırlar, hiç hak etmeden ayakta kalabilmek işlerine geldiği için!

"... kimseyi kaygılandırmayan ancak, Kıbrıs'taki Yunanlılar için kapanmaz yarayı görüyor musun? ... Biz Yunanistan'da Amerikan politikasından, güç dengelerinden çok acı çektik. Kıbrıs'a saldırı hoş görüldü, nerdeyse Amerika'nın kendisince düzenlendi. İşte böyle, Yugoslavya'da Sırların daha önce yaptıkları tehlikeli işlerden bize söz ettiklerinde, haklılar, doğru ama soykırımın yapıldığı, insan haklarının ve sınırların çiğnendiğini, biz Kıbrıs'ta yirmi yıldır yaşadık, biliyoruz ..." Başka konular ve noktalarda olduğu gibi, Kıbrıs konusunda da, bu bakan Pangalos efendi gerçeği saptırıyor. Şimdi bu olayın önemli ayrıntılarını görmeye çalışalım:

-Kıbrıs adası, beş yüz yıldır Yunanistan'ın bir parçası bile değildi. 1960 Zürih ve Londra antlaşmaları uyarınca bağımsız devlet olmuştu. Bu bağımsızlık ile birlikte Türk azınlığının üç devletçe güvence altına alınmıştı: İngiltere, Yunanistan, Türkiye. Uluslararası yasalar uyarınca, varılan, imzalanan, söz konusu antlaşmalara göre, Söz konusu bağımsızlık, dolayısıyla bir toplumun bağımsızlığı, tehlikeye girildiğinde, güvence veren üç devlet birlikte hareket etmek zorundaydılar. Ancak, bu olmuyorsa, söz konusu tehlikenin nedeni bu devletlerden biriye, öbür iki devlet ya da güvence veren devletlerden bir teki bile, kendi soyundan azınlığı korumak için harekete

geçebilirdi. Bu eleştirilemeyecek eylem hakkı, uluslararası yasaya göre, Yunanistan'ın da imzaladığı antlaşmalarla sağlanmıştı.

1974'te Türkiye'yi eyleme geçiren neden neydi?

Albaylar Yunanistan'ının desteklediği, Sampson devlet darbesi yapıp Kıbrıs Cumhurbaşkanı (bir Türk değil Kıbrıs Yunanlısı olan) Makarios'u kaçmak zorunda bırakınca, bu eylem yapılmıştır. Güvence veren öbür devleti yani, Türkiye, İngiltere'yi, birlikte eyleme geçirmeye yönelik, bütün girişimleri bir sonuç vermeyince, önceden dendiği gibi, Kıbrıs adasındaki Türk azınlığı korumak için, bunu öngören uluslararası antlaşmaların yarınca, eyleme geçti. Türkiye'nin Kıbrıs çıkarması, ayrıca, yalnızca Kıbrıs'taki Türk azınlığın bağımsız-

lığını, özgürlüğünü güvence altına almakla kalmamış, albayların, Papadopoulos'un diktatörlüğünün de sonunun gelmesine, dolayısıyla, albaylara, diktatörlere karşı çarpışmayan, Yunan halkının da, kimse'nin burnu kanamadan, özgürlüğünü yeniden kazanmasını sağlamıştır. Yunanistan'la anlaşmayan Türkiye değil, başkalarının haklarını göz önünde tutmayıp her şeyi elde etmek isteyen Yunanistan ya da yöneticileridir. Öyle olunca, bir atasözünün dediği gibi, "çok isteyen hava alır"!

-Azınlığın korunması, sınırların yeniden çizilmesi söz konusu olduğuna göre, bakalım bakan Pangalos efendi, Bosna'yı Kıbrıs'la karşılaştırarak neler söylüyor? "... Burada durum değişik çünkü Yugoslavya'nın iç sınırlarını biz uluslararası sınırlar olarak tanıdık. Sınırları ulusları göz önünde tutarak yeniden düzenlemek gerek; sonra da Yugoslavya'yı, konfederasyon gibi, bu toplumlarla birlikte yaşama olanağı verecek bir şeyler olarak, yeniden yapmak gerek. Mantıksız gözükecek bir şey dediğimi biliyorum ama görüldüğü gibi de mantıksız değil..." Bosna'da, sınırların ulusal toplumları göz önüne alarak yeniden düzenlemek gerektiğini, ve Yugoslavya'nın, bu topluluklara birlikte yaşama olanağı verecek bir federasyon ya da benzeri bir şey olarak yeniden düzenlenebileceğini kabul ediyor. Öyleyse

neden aynı şey, Kıbrıs'ta yapılamaz, Türk azınlığın haklarına saygı gösterilerek, Kıbrıs'ı bir Yunan adası gibi sayma, onu bir gün Yunanistan'a bağlama düşüncesini sürekli olarak bırakarak? Türk azınlıkla Yunan çoğunluk, gerçekten doğru ve bağımsız bir konfederasyonda birlikte yaşayamazlar mı? Bosna için "askeri yollar değil, yalnızca oturup anlaşma yolları varsa", Kıbrıs için de aynı mantık geçerli olmalı!

Şimdiye dek hep bir yanın dediğine, söylediğine kulak veren, Avrupa'nın, her zaman, üstüne titrediği, şımarttığı Yunanistan, şaşırma benziyor. Türklere karşı Avrupa'da yüzyıllardır söylenegelen, alışılmış, bir zamanların yalanlarını, artık, kimse yutmuyor. Bütün yalancılar gibi, yalancının mumu da yatsıya kadar yanıyor. Zaman değişti. Şimdi artık Yunanistan Avrupa'nın karşılıksız, koşulsuz yardımını elde edemiyor. Yalnız kalmış sayıyor kendisini. Almanya'ya, İtalya'ya, bütün AB ülkelerine kızıp şöyle diyor "... Avrupa artık dayanışmanın sözde kaldığı bir ailedir..." Dolayısıyla yalnızca Yunanistan haklı, başka bütün ülkeler haksız. Böyle olunca, umutsuzluğa düşen Yunanistan, Sırların Bosna'da yaptıkları, soykırımı destekliyor, bir zamanlar Avusturya'nın İtalya'yı eline geçirmesini yerinde gösteriyor (yani onaylamazlık etmiyor). Zrinovski gibi birinin politikasını, dolayısıyla Ortodoks setini, Ortodoks İslavları destekliyor (Yunanlılar da İslav mı ki acaba?). Ama, bakan Panagalos efendi, Hristiyan, kendileri gibi, Ortodoks Türklerin de olduğunubilmiyor!

Sonuç: Yunanistan (ya da yöneticileri) büyüklük düşünden kurtulmadıkça, büyüklüğün toprak genişliğine bağlı olmadığını öğrenmedikçe (nasıl olsa "Tanrı büyük, bizler hepimiz küçüğüz"), herkesle, özellikle Türkiye'nin de aralarında bulunduğu komşularıyla barış içinde yaşamayı öğrenmedikçe, ulusuna düş kırıklığından, acıdan ve yalnız kalmaktan başka bir şey getirmeyecektir. Gerçekten çok yazık! Bütün toplumlar gibi, Yunan toplumu da bunu hak etmiyor. Bu nedenle, kin yaratıcı bu gibi politikacıları sırtından atmalı, onların, kendi oylarıyla yönetime gelmelerine izin vermemeli!

P.S: Gerçekten ciddi saydığım ve hep okuduğum, her gün yüzbinlerce okuyucuya yönelen bir gazetenin, kimi zaman, bir bakanın da olsa, haksız yere, bir ulusu, milyonlarca kişiyi, gücendiren, bu gibi, iğrençlikleri, yalanları yayımlamasını üzüntüyle karşılıyorum. Hiç olmazsa, önceden, bu gibi görüşmeleri yayımlamadan önce, bu gibi iğrençliklerin, yalanların, onları söyleyenlerin olduğunu belirtmesi gerekir.

HAFIZ NUSRET İSMAİLOĞLU VE MAMUŞA DESTANI (2)

Bahtiyar Sipahioğlu

Destan, milletlerin hayatında büyük yankılar uyandırmış (savaş, göç, istilâ gibi) tarihî olayların (yanğın, salgın hastalık, sel, deprem gibi) toplumsal ve doğal olayların çağdan çağa aktarılmış, aktarılırken hayal unsurlarıyla oluşmuş, süslenmiş, değiştirilmiş, sözlü anlatımdan yazıya geçirilen edebiyat türlerinden biridir.

Edebiyatımızın geçmiş dönemlerinde uzun süre sözlü anlatım özelliklerini taşıyan destan, zaman içinde sözlü anlatımın tadını ebedileştirmek ve anlamlandırmak cihetiyle şair ve yazarlar tarafından kaleme alınıp, edebiyata kazandırılmış, geçmişî günümüze, daha da ötesi sonsuza kadar yaşatmayı hedefleyerek, güncelleşmiş bir anlatım türü olarak kültürün edebi süsü ve tapusu olarak hayat bulmaktadır.

Edebiyatımızda yazarı bilinmeyen, son asırlarda kalem oynatan kişiler tarafından destan özelliklerini taşıyan eserlerimiz mevcuttur. Mamuşa tarihine göz attığımız zaman görünen o ki sözlü anlatımların bir kısmı unutulmuş, hafızalardan silinmiş, bir kısmı hasbelkader bir anda karşımıza çıkmış, daha çocuk yaşta olduğum dönemde rahmetli annem Hurişah Hanım'ın babası dedem İsmail Efendi'den duyduğu "Mamuşa'nın adı İstanbul kapısında yazılıdır" sözünü hatırlayarak tarihe not düşmeyi başlamakla yola devam etmeyi düşündüm. Bu söze istinaden Mamuşa'nın tarihini, sözlü, yazılı kültürünü, yaşadığı aşamalar sonucu sosyal yapısını oluşturan şahsiyetleri dile getirdiği ve ebedileştirdiği için Hafız Nusret İsmailoğlu'na teşekkür eder, Mamuşa Destanı'nın ilk mısraları eşliğinde yola çıkmış olalım:

Şair, Mamuşa'nın hatırasına destan yazmayı genç yaşlarda ahdederken, ahdini gerçekleştirmek için eksik gördüğü fikirlerini olgunlaştırma cihetiyle hayatını sürdürüp, zaman kaybedilmiş olsa bile bahane oluşturmaktan vazgeçip, kalemimi kâğıt ile buluşturup duanın önemini aklına getirince, duasını Mevla'ya sonsuz şükürler ederek kararını uygulama cihetine gittikten sonra her işin başı "Besmele" ile başlayarak azığıyla destur deyip yola çıkmış oluyor. Yoluna devam ederken hedeflediği güzergâh üzerinde kazaya, sekteye uğramadan sapasağlam varmak için kervanına dost, arkadaş, yoldaş ihtiyacını duyunca, hasbihal olduğu Bursa'daki veliler eşliğinde yoluna devam etme fırsatını yakalamış oluyor. Ata yadigârı Balkan coğrafyasına seyahatini devam ederken, gözün değil kalbin nuruyla yolculuğunu sürdürmek gayretiyle edeple Peygamberimiz

Muhammed Nebi'nin estirdiği seyyare ile kentleri, köyleri dağları, ovaları aşarak, insten, cinden, kurttan kuştan varlıklara buluşarak, kervana uçler, yediler, kırklar, Aktâbgavslarla, kümmelini veliler eşliğinde Horosanlı Erenlerden Mevlanalar, Yunuslar, Bektaşiler, Hacı Bayram-ı Veliler, Emir Sultanlar, Somuncu Babalar ve Ruh-ul Beyan sahibi İsmail Hakkı Bursevi Hazretleri gibi Allah dostlarının meclisinde kendini bulmuş oluyor.

Akıncı dostlar eşliğinde seyahatine devam ederken, ruhuna milli şairimiz Mehmed Akif'in Safahat'taki nâmeleri rehber olunca, muzaffer orduların zaferlerini ilan eden akıncı beylerinin sevinçlerini paylaşma fırsatını yakalayıp, ölmek var, dönmek yok desturuyla destanını yazmaya devam etme aşk ve zevkiyle yolculuğuna devam ediyor.

Baştanbaşa Devlet-i Ali-ye diyarında yolculuk yaparken, nihayet adına destan yazmayı ahdedtiği Mamuşa'ya varıyor. Zamanın dehlizlerinden akıp gelen nice halden anlayan sultanların hatıralarıyla haşır neşir olurken aynı zaman diliminde hasbihal olduğu ilme hizmeti geçen talebesi ve eniştesi olan B. Hoca'ya selam verip, vatan toprağında şüheda mertebesine karışan yeğeni Engin Sipahioğlu'nu yâd etmekle Nene Hatunlar, Hasene Bacılar mertebesinde bulunan köyün şerhini oluşturan Ummihâni ile Fatma Halalarına, Zehra Anasına, Mukaddes Ablasına selam göndermekle, Salihli'ye göç edip, muhacirlik gömleğini giymiş olan hemşerilerini hatırlayarak, yoluna devam derken, gece gündüz Kur'an okuyan dervişlerle Hac tavafı edasıyla Mamuşa'nın etrafındaki köylere selam vermekle Mamuşa mezarlığında türbesi bulanan, adına sadaka verilen Koca Hoca'ya uğramış iken hizmeti geçen Ömer Efendi ve Behçet Hoca'yı yâd ederken, Kamber Bey camisinde elli yıldan fazla imamlık yapmış babası İsmail Efendi ve aynı köyün imamlığını ve talebe hocalığı yapmış Hafız Abidin Efendi'ye selam verdikten sonra, etraftaki köylerde İslam aşığı ve Ulu Hâkan hayranı olan Leşanalı Molla Selman'ı yâd ettikten sonra Ayyeşil Sancak altında zikre dalmış İsmail Çavuş'un hatırası olan yazdığı, annesi Zehra Hanım'a miras kaldığı kitap hayallerinde canlanmış oluyor.

Yoluna devam ederken karşısında güzel yüzlü eniştesi Şakir, Allah dostu Mica Alim, köyün Sırplar tarafından işgali ile şehadet şerbetini içen şehitlerle hasbihal olurken karşıdan köyün nüktedarı ve hayranı olan Veysel Beg'le karşılaşınca, ikinci Dünya Harbinden başlayarak yaşanan tarihi hafızasında tazelemekle,

destanına aktarmış olmakla, kendine düşeni icra etme mutluluğunu yaşamış oluyor.

Hızını tutamayarak dünden bugüne köyün kültüründe unutulmaz hatıralarla yaşanan şahısların özelliklerini nükteleyerek, destanın temelleri üzerindeki duvarları şahsına münhasır anlatımla örmeye devam ederken, elli - altmış yıl gerilere giderek günümüzde yerini "kahvaltına" kaptırılan yemek kültürümüzün olmazsa olmazları olan güne başlarken, sabah namazı eda edilmenin akabinde, güne başlamadan kuşluktan önce sofraya konulan süt-ayran veya yoğurt paparasını ve özel misafir veya günlerde sofralarımızı süsleyen, günümüzde unutulmaya yüz tutmuş "tezişte" (tez pişti) tatlısını tarihin tozlu raflarından, günümüz sofralarına taşımakla; düğünlerde söylenen olmazsa olmazlardan "Çanakkale", Yemen Türküsü, Osman Paşa (Plevne) türkülerinin hatıralarını günümüze taşıırken, egemen kültürün etkisinde kalınarak, genç kızlar tarafından ara sıra Türkçenin dışında Arnavutça türkü söylendiği hatıraları tazelemekle elçilik vazifesini hakkıyla yerine getirmiş oluyor.

Çanakkale, Osman Paşa, Yemen Türküleri kulaklarını çınlatırken, gözleri Nistralara dönünce, ata yadigârı mezarlıklarla karşılaşmış oluyor. Ruhlarına Fatıha okuyayım derken, Ecdadın Balkanlara akın ettikleri seslerle maziye doğru yol alınca, Dedeleri Anadolu'dan gelip yerleştikleri arazide gezinirken Mahmut Babo'sunu¹ güçsüz kalan validesini sırtlamış, doğmuş olduğu köye götürdüğünün annesinin hayır duasının şahitliğini yaşamış oluyor. Tarihin dehlizlerinden gelen duygularla etrafa bakınırken, tarihe damgasını vuran Mahmut Paşa'nın Saat Kulesi ve Tahir Paşa'nın Çeşmeler kitabeleriyle yüz yüze kalmış oluyor.² Kitabelerin seslerine kulak verince de paşaların buyurdıkları fermanlarını ancak kitabelerin şerh ettikleri tarihin mısralarında görebiliyor. Kitabelerdeki sesler kulaklarını çınlatırken gece uykusuna dalmış oluyor. Uykuya dalar dalmaz çocukluğunun en tatlı ve acı günlerin geçtiği, destan yazmayı ahdedtiği viran kalmış Mamuşa'yı eserleriyle beraber kaybolan seslerinin tarih sayfalarından yansımalarını umut dünyasına dalmış oluyor.

Kendini bileli günlere giderek, önünde Kamber Bey'in³ hayratı olan cami canlanırken, Babası İsmail Efendi'nin imamlık vazifesini icra ederken, çocukluk günlerinden başlayarak, hafızlığının icazetini aldığı günlere kadar yaşanan ve anlatılan hayatın her merhalesiyle karşılaşınca zihnin arkasında kalan hatıraları, destanın gelecek satırlarına rehber oluyor. Ancak Eski caminin hatırası önemli ve unutulamayacak mekân olduğu için yetmişli yılların sonunda fikir fukarası acemi kişiler tarafından yıkıp, yerine yeni cami yapılması unutulmaz bir felaketin feryadın kalbinin her zerresinde işitiyor. İşitiyor, çünkü ilk Kur'anı o camide okuyor, İlk iftarı o camide açıyor, İlk imamlığını o camide gerçekleştiriyor, Cemaati arkasında ilk o camide alıyor...

Şair yolculuk merhalesinde gezerken köyün idari yapısındaki değişikliklerle yeni okul binalarının, lise gibi eğitim kurumlarının oluşmasına sebep olan Mamuşa'nın ilk Belediye Başkanı merhum Arif Bütüç'ün⁴, arif kişiliğiyle köye bolluk ve refahı getirmesi, yardımları ta uzaklara varması," Rabbimiz zâtını mazhar kılsın affına- Kem gözle naks yüze vermesin fırsat"" duasında bulunarak, hatırasını yâd ediyor.

Mamuşa'nın bereketli topraklarında her çeşit tahıl, sebze, meyve gibi nimetlerin yetiştiği, yetişen bu nimetlerin tadının güzel olması yanında Mamuşa'nın çevresinde bulunan köy, kasaba ve şehirlerin doymalarına ve lezzet almalarına karşı hissettiği memnuniyeti dile getirirken, zaman içinde kültürün değişmesiyle bazı ürünlerin tedavülden kalkmalarına karşı üzüntülerini getirmekle, siyasi değişikliklerin zamana göre değişiklik göstermesiyle toprağın öneminin azalmasına, ürünlerin günden güne değersizleşmesine, daha da ötesi, temel gıda ürünlerinden üretilen ihtiyacı olan gıdaların yok olması, ovanın su ihtiyacını ab-ı hayatı sağlayan Topluva deresinin teknoloji ve günün atıklarıyla kirlenip, suda yaşayan balıkların ölmelerine, daha da ötesi yok olmasına önlem almamanın yanında halkın duyarsızlık göstermesine bir çeşit anlam veremediğini mısralarında vurgulamaktan çekinmiyor.

Aşık, yolculuğuna devam ederken destanı yazmazdan kırk yıl kadar önce icabet ihtiyaca binaen aşkla, zevkle vazifesini yaptığı Atmaca ve etraftaki köylere yolu düşünce, ayak bastığı yollardaki çakıl ve tozlara selam verip, hayatta olanlara esenlikler dileyip, rahmete kavuşanlara dualarını ederek, unutamadığı anları tekrar yaşama fırsatı bulmuş oluyor. Geçmişin unutulmaz anları canlanırken feleğin çemberindeki tükenmek bilmeyen duyguların nâhil, halden anlamaya kişilerin tavır ve davranışlarının bıraktığı kor, halâ sönmeden, eksilmeden devam ettiğini" Gündüze dönüşmeyen geceler, geceye dönmüş günler", ervahın bihaber haliyle devam etmekte olduğu üzüntülerini dile getirmenin akabinde hayatının dönüm noktasını oluşturan günlerin hasretle yaşandığı ve medeniyetin membaı olan kadim şehir Prizren'de yaşamış olduğu hatıraları yâd etmekle, ekşiğiyle artısıyla yaşadığı günleri muhasebesini yapma cihetiyle tevbe kapılarına dayanıp, Mevlası'na yalvarma yoluna girmiş oluyor.

Prizren'e varınca gençliğinin baharında sistemin hışmına uğrayıp, uzun zaman ibadetten men edilen, perişan hale getirilen, temizleyip, ibadet edilecek hale getirildikten sonra Sinan Paşa camiinde öğle, ikinci ve akşam namazlarını cemaatle kıldırıldığı, sabah ve yatsı namazlarının ise etraftaki gayri Müslimlerin uykularının sekteye uğramaması sebebiyle izin olmadığı; gençliğin getirdiği güç ve imanla rejimin korkusundan caminin gölgesinden kaçanların yaşandığı bir dönemde, Bayraklı camiinde Kur'an öğretmek, kendi deyişiyle "Orda gösterilirdim parmakla, Üstüme yoktu çocuk okutmakta: Din öğretmek o rejimde hünerdi, Fişlenmekten korkan girişmezlerdi." Mısraları ışığında korkuya meydan vermeden Müslüman çocuklarına dini bilgiler

vermenin neticesi herkesin saygı ve sevgisini kazandığı hatırlarken, yaptığı işin asıl gücünü Mevlana'dan Gazali'den, daha ötesi Resulullah ve Resul menşeli kaynaklardan aldığı sorumluluk ve emirler doğrultusunda icra etmiş olmanın vermiş olduğu mutluluğu görmüş oluyoruz. İmamlığın ve talebe hocalığının akabinde Prizren Osmanlı Arşivinde unutulmaya yüz tutmuş ilim kaynaklarından elde ettiği bilgiler, Osmanlı eğitim ve kültürünün yetiştirdiği zamanın hoca ve âlimlerinden kucak kucak iltifat almış olmanın hatıralarını tazelerken, Prizren'i gözlerinde canlandırırken, İslâm'a, halka ve millete sonsuz hizmetleri sunan Ruh-ul Beyan'la yatıp, kalkan, daha doğrusu ulemaların önlerinde bulunan Hafız Kemal Efendi'yi; Risâle-i Nûr ile ilk tanışan, tanıştıktan sonra cemaatine imanı kurtarmanın kaynağını olan bu eseri ve müellifi olan Beduzaman'ı tanıtan, dönemin münafıkları tarafından rahat bırakılmayan, bütün şerlere göğüs geren, yol gösteren Safvet Hafız'ı; İsmail Hakkı Bursevi'nin adaşı, Diyanet İşleri Merkezi Sırbistan'da, Sırbistan İslam Birliği Başkanlığı görevini icra eden, şahane sesiyle arşı titreten Hafız İsmail Hakkı'yu; İslâm'ın görünmeyen mürşitlerinden Hafız Şaban'ı, Hafız Abdullah Sağdan'ı, Sinani canlarından Baba Şaban'ı, Kamil Tosko'yu, Hafız Fethi gibi mürid ve mürşidlerin akabinde, Melami Mürşidi Rahoçalı Süleyman Efendi'ye yapılan ihmalden dolayı postunun atıl gelmesine üzüntülerini yaşayarak, Bayraklı Camii'nde okuttuğu talebeler aklına gelince, talebelerin Kur'an okurken oluşturdukları nağmeler kulaklarında canlı hale gelmenin sevincinin parıltılarını yüzünde ve kalbinde görmüş oluyoruz. Şair Aktâb⁵ gavslarla, kümmel Hayatini veliler ve Horosanlı Erenlerden Mevlanalar, Yunuslar, Bektaşiler, Hacı Bayram-ı Veliler, Emir Sultanlar, Somuncu Babalar, Babalarla başlamış olduğu yolculuğun sonuna yaklaşırken bütün kötülüklerin maziye gömülmesi duasının akabinde Mevlûd sahibi Süleyman Çelebi'nin dizeleriyle son verirken, Mamuşa Destanı müellifi Hafız Nusret'in bu eseri Mamuşa halkına, Türk Edebiyatına ve Türk Dünyasına hayırlara vesile olmasını Allah'tan niyaz ederim...

Nâsinnecâtın olsun vesile,
Okunsun Haşre kadar her bir dille:
Ger dilersizbulasizoddenecât,
Aşk ile dert ile edin es-salat!...

¹Mahmut Babo-(Mahmut Dede, Müellifin dedesi) Mamuşa ağzında "babo" dede anlamında kullanılmaktadır.

²Mamuşa'da Osmanlıdan kalan tarihi eserler.

³Mamuşa'da Kamber Bey tarafından yapılan eski cami_1980 yılında yıkılarak yerine Yeni cami yapılmış oldu.

⁴Mamuşa'nın ilk belediye başkanı.

⁵Kutub ve kutbu'l-aktâb (kutublar kutbu) da denir. Manevî makamı esas alındığında daha çok kutup ya da kutbu'l-aktâb denildiği halde, özellikle kendisinden yardım istenilmesi durumunda "yardım eden" anlamında gavs ya da gavsu'l-âzam) olarak anılır.

CEMALİ Tunalıgil,
Bursa/Türkiye

ATAM'A

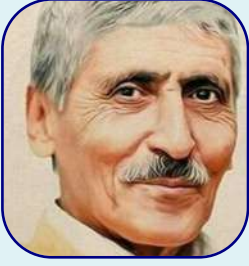
Bir babam vardı benim,
Babaların en iyisi,
Babaların en mertiydi,
Bir babam vardı Ata sevdalısıydı.

Bir babam vardı benim,
Sade kerpiçten bir evi vardı,
Ama babaların en mutlusuydu,
Çünkü Atatürk sevdalısıydı o.

Bir babam vardı benim,
Herkesin gönlünde taht kurmuştu,
İyi kalpli bir babam vardı benim,
Çünkü Türkiye'm hep der dururdu.

Bir babam vardı benim,
Saygı duyardı herkese,
Ayrım yapmazdı hiç kimseye,
Çünkü haksızlık karşısıydı hep.

20. 06. 2020, Bursa

**Abdurrahim Karakoç,
Kahramanmaraş-Türkiye**

Dinle Mezarından köyün Halini

Dinle mezarından köyün halini,
Asvaltsız yol-sokak kalmadı emmi.
Beton yaptı torun ahşap evini,
Ardıç giriş-direk kalmadı emmi.

Yandı ocaklarda dirgenle yaba,
Köşelerden kalktı teneke soba,
Herkesin altında son model araba,
At-merkepten binek kalmadı emmi.

Müslümanlık kaldı sadece lafta,
Camiide üç-beş ihtiyar safta,
Kur'an açılmıyor, bekliyor rafta,
Hadise hiç gerek kalmadı emmi.

Yağ-peynir marketten, ekmek fırından,
Emekliyiz, endişe yok yarından,
Erkekler korkuyor kadınlarından,
Mutfakta un-elek kalmadı emmi.

Traktörler eker, aletler söker,
Pekmezin yerini aldı çay-şeker,
Afgan, Suriyeli kaldı ter döker,
Saban tutan bilek kalmadı emmi.

Köyler şehir oldu, şehir köy oldu,
Çobanlar, çıraklar şimdi bey oldu,
Eski görenekler bilmem ney oldu,
Sizler gibi örnek kalmadı emmi.

Tohum melez oldu, oynandı geni,
Sebzeler, meyveler diyor albeni,
Şişirdi göbeği, ağarttı teni,
Hormonsuz bir yemek kalmadı emmi.

Kimimiz tansiyon, kimimiz şeker,
Yürümek yok artık, herkeste teker,
Kız-oğlan otuz beş yaşında bekar,
Eski düğün dernek kalmadı emmi.

Seherde horozdan başkası kalkmaz,
Eski analar yok ocağı yakmaz,
Sabah ondan önce kahvaltı yapmaz,
Erken çıkan erkek kalmadı emmi.

Hasılı eski köy yeniye döndü,
O eski evlerin ışığı söndü,
Göçelim, şehirler çok rahat dendi,
Kadir kıymet, emek kalmadı emmi.

**Mehmet Ömer Kazancı,
Kerkük/İrak**

Ben Türküm

Ben Türküm
Ellerimin değmediği yerlerde
Çiçek açmaz
Açsa da
Beyaz açmaz

Ben Türküm
Basmadığım toprakların
Nabzı atmaz
Atsa da yaman atmaz

Ben Türküm
Köprüleri geçerken
Selamıma durur sular
Sular akmaz
Aksa da ses çıkarmaz

Ben Türküm
Saatim kalbimdedir
Ne dur bilir ne durak
Güneşin hesabını güneşe bırak
Karanlıklar,
Gözümü karartamaz
Karartsa da korkutamaz

Ben Türküm
Türkü yakarken bütün
Dağlar erir taşlar erir
Dökülür derelere
Ve melekler birdenbire
Kimıldanır gökyüzünden
Eğilerek bakar yere
Bu ses kimin!!!
Davut peygamberin mi!!!

Ha şu da var, ben Türküm,
Tükürürken
Hangi yüze ne zaman
Tükürdüğümü bilirim...

**Nusret Morina İsmailoğlu,
Bursa-Türkiye**

MAMUŞA DESTÂNI

1994 yılından bu yana ailece göç ettiği Türkiye'nin Bursa kentinde yaşayan Mmuşalı din adamı, öğretmen, çevirmen, şair ve araştırmacı yazar Hafız Nusret M. İsmailoğlu'nun yayıma hazırladığı "Mamuşa Destanı" adlı manzum eserinden bir bölüm:

...Hep hasretinle yandım, piştim çoktan
Hâtırana da ahdetmiştim destân.
Bugün yarın der dururken bir yandan
Su gibi aktıysa da bunca zaman,
Başlıca deneyimsizlik denen etken
Ve bunun gibi daha nice neden,
Tereddüt oluşturdu ve endişe
Nefsim bir türlü başlatmadı işe.

"Bu alanda hüner gerek ve sanat,
Oysa sende her ikisi de kesat.
Sus! Hem sen nerde, destân nerde,
heyhât!
İyisi mi, otur köşende rahat!"
Diyerek bahâneler buldu ille,
Ahdimden vazgeçirmek sevdâsiyle...

Mazeretler haklı dedim âşikâr,
Bilgim kıt, doğru, ama zevkler aşar.
Hiç olmazsa hayalleriyle yaşar,
Bakarsın bir rintmeşrep daha çıkar.
Boy ne kadarsa bos o kadar derler,
Mevlâ ne verdiyse kul öne sürer.
Gönlümde yer etmez ayarsız sözler,
Ahdettiğim zaten değil şâheser.
Kim ne derse desin dedim ne çıkar,
Vehmi atıp böylece verdim karar...

Sonra fırsat fırsattır dedim davran,
Diledim hem Rabbimden yardım o an.
Destur çekip ervâha dört bir yana,
Var mısınız diye seyr ü seyrâna?...
Yeşil Bursa'mızdan nice velîler,
Niyazımı uygun diye gördüler;
Tereddüt etmeden benimsediler
Yallah deyip bize eşlik ettiler.

Düşmek için beraberce yollara,
Seyâhat etmek için Balkanlar'a...
Seyyâremiz mucizevî bir rüzgâr,
Muhammed Nebî duâsiyle kalkar.

-Zamane seyyâresi neye yarar,
Her isteyen binemez, cebi yanar.-

Böylece Besmeleyle çıktık yola,

Edeben, selâm verdik sağa sola;
Kentler, köyler, dağlar, ovalar aştık,
Coşarak taşarak hem seyre daldık;
Aşıp geçtik hep konuşa konuşa,
Karıştık ins ü cine, kurda kuşa...

Kervana renk katan kimlerdi, kimler:
Aman üçler, aman kırklar yediler,
Aktâb, gavslar, kümmelîn-i velîler,
Tayy-i zamandan Horasanlı Erler.

Mevlânalar, Yûnuslar, Bektaşîler,
Hacı Bayrâm-ı Velî ve niceler.
Emir Sultanlar, Somuncu Babalar,
Rûh-ul Beyân sahibi de burdalar...

Bir yandan akıncılar sürerken at,
Diğer yandan Âkif okur Safahat:
"Donanma, ordu yürürken muzafferen ileri
Üzengi öpmeğe hasretti garbın elçileri"

Ve daha nice şâirler elbette
Çilesiyle üstad Kısakürek de:
"Mehmedim sevinin başlar yüksekte!
Ölsek de sevinin eve dönsek de!"

Dahası da baştanbaşa bir diyâr,
Ehl-i hâlden hem de nice sultanlar.
Ulemâdan, şühedâdan gelenler,
Bilge hocalar, Engin Sipahîler.

Baciyân-i Rum'dan timsâl kadınlar,
Nene Hatunlar, Hasene Bacılar,
Ummihâni ile Fatma Halalar,
Zehra Analar, Mukaddes ablalar;

Sâlihli'den Abidin Efendiler,
Hacı Hasanlar'ın Hacı Vehbîler...

Gece gündüz Kur'an okuyan diller,
Hû, hûları Arş'a çıkan dervişler;
Dört yandan, ilden ile her diyârdan,
Geldilerdi ta ki Kudüs'ten Şam'dan...

Tekbirler ile inlettik etrafı,
Ziyâret ki âdeta Hac tavafı;

Böyle bir hoş iklimde ervâh ile
Vecd halinde, varmış olduk menzile...
Bakınıyoruz işte her bir yana,
Civâr köyler: Neprobişte, Leşana,
Az ilerde Medveçe, Zoç, Pirana,
Ramdubrava, Retimle, Studençana,
Sol yanda Grekovçe ile Korişa,
Geç şöyle: Suha Reka, Optoruşa,
Samadraja, Tırnya, her iki Kruşa,
Ve işte tam merkez yerde Mamuşa...

Burda mihmandarımız dev bir çınar,
Doksan beş yaşlarında bir abim var;
Adı Mahmud, cediti Ahmet Ağalar,
Büyük babası ile addaştırlar;
Hafız İsmail Hocadır babası,
Nur yüzlü Fethiye Nane anası;
Soylu, soplulu sülâlesi ecdâdi,
Görmüş oldu nice nice ahfadi.
Geçen asrın canlı bir âbidesi,
Hâlâ gür çıkmaktadır parlak sesi;
İnekleri de kendi besleyip sular,
Sayesinde tavuklar da tokurlar;
Hoş beş edip bağına bastı bizi,
Kucaklayıp kokladı cümlemizi;
Beraberce kabristana gidildi,
Sıra, burada yatanlara geldi:

Bu merhumlar kimlerdir acep kimler:
Koca Hoca Türbesi der eskiler.
Rûhuna nezredilen her sadaka,
Çocuklara oluşurdu nafaka.

Kalimaşlı Hoca, Ömer Efendi,
Kur'an, Tecvit ilminde ilklendendi;
Eli açık, etrafa yaygındı nâmi,
Sırp Kırallığı'nda Devlet İmâmı.

Karşıdaki Behcet Hoca Efendi,
Hüs-nü hattıyla ehl-i hünerdendi;
Öyle bir tok sesi vardı ki hayret,
Va'z ederken ilkâ ederdi haşyet.

Diğeri, İsmail Hoca Efendi,
Elli yıl imamlık edenlerdendi;
Bir hayli yaygındı nâmiyle sâni,

Derler Duhla'ya duyulmuş ezanı.

Hafız Abidin, severdi Çalab'ı
Melâmiydi, vardı çokça ahbâbı;
Kur'an okur iken sığmazdı kabı,
Bastırırdı en hârika arabı;
Ehl-i makamdan gerçek bir nâdîde,
Taş ağlardı, o okurken kasîde.

İşte Molla Nureddin tâ kendisi,
Babamın en vefâkâr talebesi;
Kur'an okur iken o güzel sesi,
Mest ederdi, coştururdu herkesi.

Gördüm Leşana'dan Molla Selman'ı,
Vaktiyle bir Ulu Hâkân hayranı;
Kastetmişti Aladini köşküne,
Başını koymuştu tahliyesine.

Göründü eski nizam ordularla,
Ayyeşil sancaklarla eski şanlı...

Anam gördü, şurda biri kurulmuş,
Meğer amcası İsmail Çavuşmuş;
Zikre dalmış cehren öyle bir coş-
muş!...
Yazdığı kitabı anamın olmuş.

Karşı kabirde yatır Leylâ Nane,
Vaktiyle Mamuşa' daydı bir tane.
Çınar gibi bir Osmanlı Hanımı,
Ver deseydi, acımazdım canımı,

Bu kanaati bir tek ben taşımam,
Daha nice kimseler, kadın, adam;
Hepsi ona ederdi hürmet, ikram,
Metânet ve sabriyle salmıştı nâm.

Bir düşün derneğe mi var kalkışan,
Olmaz Leylâ Nane' ye danışmadan;

Kaç kişi çağrılacak anlatırsın,
Çok geçmeden harc listeni alırsın.

Aşçı başıysa Leylâ Nane belli,
Kazan kaynatır o hünerli eli;
Çorbalardan genelde baş paçası,
Bilinen çorbaların en âlâsı,
Damaklarda hâlâ kalmıştır tadı,
Dillerden hiç düşmeyecektir yâdı...
Bir kazanda kuru fasulye kaynar,
Diğerinde nefis etli sarmalar;
Tavadaysa pişmektedir musakka,
Gözler takılıp kalır baka baka...

Ya hele bir de o enfes kokusu,
Ağız suyunu akıtır doğrusu;
Bir diğerinde cezmiz denen yemek,
Tepsilerde beş, on yufkalı börek.

Yemeklerin vardır daha nicesi,
Ama başta Mamuşa fasulyesi;
Bu ilde yetişir öteden beri,
Kaymak bağlar üstten yağı, biberi...
Parçalanmaz kaynarken kazanlarda,
Bundan iyi mahsul olmaz cihanda.
Davar, sığır etidir malzemesi,
İnanılmaz bir haz sağlar yemesi,
İlk kez yiyeni, yine yemek ister,
Yemeyenlere de tavsiye eder;
Üçüncü günü yapırdı tava,
Hayli benzerdi piringten pilava,
Tatlılardan baklavayla tespişte,
Kurulurdu her düşün ve mecliste.
Helvaysa pişirilmez düşünlerde,
Onun yeridir özel, ölümelerde...

Leylâ Nane ömür boyu çalıştı,
Bazân kendi imkânlarını aştı;
Sıla ziyaretine gidememiş,
Kendiyle bile ilgilenememiş.

Hastalanmış, işi doğmuş kime ne,
Düğündür mutlaka Leylâ Nane;
Yaptığı işlerdi hep sevabına,
Tek kuruş sokmazlardı avucuna.

Veren olsa bile geri iterdi,
Banâ dua edin yeterdir derdi;
Sofra kurdurur önce çocuklara,
Ardından da misafir olanlara.

Bir hâtıra geldi aklıma şu an:
Düğün... Meydanda kalabalık cihân,
Akin etmişti, birçok yerden insan,
Bir kadın mıydı bağırıp çağıran?...

Hadi çocuklar buyurun yemeğe,
Sonra da çıkılacaktır gezmeğe!...
Derken Leylâ Nane çattı bir yerden,
Kadınlara sertçe seslendi hemen:

Çocuklara kimdi sofrayı kuran?...
Bu soruyu tekrar etti anbean...
Ne var ki çıkmadı cevap veren,
Leylâ Nane üzüldü pek derinden
Vurulmuştu adetâ can evinden.
Sofradan sahanı kaldırıırken,
Dedi ki bu yemek ikinci elden,
Bekleyin yavrularım şimdicek ben,
Hemen getiririm en nefisinden...
Gerçekten de getirdi çok geçmeden.

Bir de sitem çekti ki kadınlara,
Kaçıştılar öteberi yanlara;
Bu hataya kalkışmayın bir daha,
Yoksa, kepçeyi göstererek: "Aha!..."

Aslında düşünlerdir çocukların,
Onlar teminatıdır yarınların;
Onlarla şenlenir her ev ve hâne,
Diye bağladı sözü Leylâ Nane...

Mamuşa'nın havadan görünüşü

LEYLA SAZ'IN PRİZREN HATIRALARI

Dr. Altay SUROY

Osmanlı iktidarı döneminde Prizren Sancak ve Vilayet Merkezi olmasına rağmen Türk yazar, devlet memuru veya bir şair tarafından hakkında yazılmış bir makale okumak istediğimizde kamu yayınları olan, Prizren Sancağı, Prizren Salnamesi [1] ve Kosova Vilayeti Salnamesinde Hicri 1314/1896 [2], Prizren hakkında yazılanlar dışında, Aşık Çelebi'nin (1520-1572) Meşairi Şuara Teskiresinde[3] Kâtip Çelebi'nin Kitab-ı Cihannümasında [4] Şemsettin Sami'nin Kamus Al-A'lam [5], kısa bilgilere rastlanmaktadır. Prizrenli Mehmet Tahir efendinin [6] Menakıb eseri mevcuttur, ancak bu eserin elyazması Arapça'dır. Bu yazma eserler dışında Leyla Saz Hanımefendi'nin Prizren hakkında daha geniş bilgiler getiren Prizren Hatıraları başlığı altında Türkçe yazılmış bir eseri de mevcuttur.

Bu makalemiz baskıya Sadi Borak tarafından hazırlanan ve 2004 yılında Harem'in iç Yüzü başlığı altında yayımlanmış olan kitabın 14. Bölümü'nde yer alan Leyla Saz Hanımefendi'nin Prizren Hatıraları yazısı ana kaynak olarak kullanılarak oluşturulmuştur.[7]

Türkiye Cumhuriyeti'nin 100'üncü yılını kutlama amacıyla hazırlanan ve İstanbul Kısıklı'da Osmanlı'nın son halifesi, ressam Abdülmecit Efendi'nin yazlık köşkünde düzenlenen "Mazide Atiye Zarafet" sergisini ziyaret ettiğimde bu serginin bir bölümünün Leyla Saz Hanımefendi'ye adanmış olması bu çalışmam için beni ayrıca etkilemiş ve önemli bir ek kaynak oluşturmuştur.

Leyla Saz kimdir

Leyla Saz (1850-1936), Osmanlı İmparatorluğu'nun ilk kadın bestecilerinden biri olarak tanınan ve aynı zamanda şair, yazar ve eğitimci olarak da bilinen önemli bir figürdür. İstanbul'da doğmuş ve dönemin saray çevresinde yetişmiştir. Osmanlı kültür ve sanat hayatına önemli katkılarda bulunmuş ve özellikle Türk müziğine yaptığı bestelerle iz bırakmıştır.

Leyla Hanım, Osmanlı'nın önemli devlet görevlilerinden İstanbul şehremini, doktor, sağlık bakanı, şair İsmail Hakkı Paşa ile Nefise Hanım'ın 1850 yılında İstanbul'da dünyaya gelen kızıdır. Babasının görevi dolayısıyla çocukluğunun yedi yılı (1854-61) sarayda geçti. Dört yaşından 11 yaşına kadar (1853 ve 1860 yılları arasında) Çırağan Sarayı'nda Sultan I. Abdülmecit'in kızı Münire Sultan'ın yanında nedime (sohbet arkadaşı) olarak kaldı. Sarayda Münire Sultan'la birlikte öğrenim gördü ve dönemin tanınmış hocalarından aldığı özel derslerle yetişti. Arapça ve Farsça öğrendi. Alaturka müzik eğitiminin yanı sıra, Batı kültürü anlayışıyla ilk piyano dersi alanlardan biri oldu. Saray hayatının getirdiği bu ayrıcalıklı eğitim, onun yeteneklerini geliştirmesine büyük katkı sağladı.

19 yaşındayken devlet görevlisi, şair ve hattat Giritli Sırrı Paşa ile 1869 yılında evlenen Leyla Hanım, Sırrı Efendi'nin Prizren'e mektupçu olarak tayininde 1,5 yıl kadar İstanbul'da ailesinin yanında kalmaya devam ettiyse de daha sonra Prizren'e gitti. Sırrı Paşa ile evliliği süresince (1869-1895) bazen onun mutasarrıf ve vali olarak gittiği Trabzon, Kastamonu, Ankara, Sivas gibi şehirlerde, bazen de İstanbul'da bulundu. dört çocuğu oldu.

Leylâ Hanım kendi ifadesine göre 200'den fazla eser besteledi. Ancak Bostancı'daki evinde çıkan yangında çocukluğundan beri yazdığı şiirler, hatıralarını topladığı defterler, müzik çalışmaları, bestelerinin notaları, yarım yüzyıllık müzik kayıtları diğer eşyalarıyla birlikte tamamen yandı. Bu olayın ardından dostlarının ve kendisinin hâfızasında bulunan otuz beş şarkının notası Külliyyât-ı Mûsikî adıyla Şamlı İskender tarafından üç fasikül halinde yayımlanmıştır (İstanbul 1339).

6 Padişah döneminde yaşamış, Arapça, Farsça, Fransızca ve Rumca bilen Leylâ Hanım'ın ilk şiiri 1881 yılında Hazîne-i Evrâk dergisinde yayımlanmıştır. Özellikle gazel vb. nazım şekillerinde kullandığı divan dilinin yanı sıra hece kalıplarını kullandığı sade şiirlerine de rastlanmaktadır. Bostancı yangınından sonra hatırında kalan şiirlerini Solmuş Çiçekler adıyla toplayarak neşretmiş (İstanbul 1928), oğlu Yusuf Razi Bey'in bir tanıtma yazısının yer aldığı esere Abdülhak Hâmid Tarhan da bir takriz (yazarı tanıtan ve öven yazı) yazmıştır.

Leylâ Hanım'ın kültür tarihine yaptığı bir hizmet de yaşadığı altı padişah döneminin saray hayatına dair hatıralarıdır. 1895 yılında kaleme aldığı hatıraları Bostancı yangınında yok olunca hâfızasında kalanları yeniden yazarak Vakit ve İleri gazetelerinde yayımlanmıştır. Leyla Saz'ın yazılı eserleri arasında "Harem-i Hümayun" adlı hatırat kitabı öne çıkar. Bu kitap, Osmanlı saray yaşamının iç yüzünü ve dönemin günlük yaşamını samimi bir dille anlatır. Harem yaşamını ve dönemin sosyal dinamiklerini anlamak için önemli bir kaynak olan bu eser, tarihçiler ve edebiyatçılar tarafından değerli bulunmuştur.

Onun besteleri ve yazıları, Türk kültürel mirasının önemli bir parçasıdır. Leyla Saz'ın çalışmaları, Osmanlı'dan Cumhuriyet'e geçiş sürecinde kadınların sanat ve kültür alanındaki rolünü pekiştirmiş ve yeni nesillere ilham kaynağı olmuştur.

Leyla Saz, "Harem-i Hümayun" adlı hatıratında Prizren'de yaşadığı döneme dair gözlemlerini ve deneyimlerini anlatır. Prizren, Osmanlı İmparatorluğu döneminde önemli bir yerleşim yeri ve kültürel merkezdi. Leyla Saz, bu şehirdeki günlük yaşamı, halkın geleneklerini ve sosyal yapıyı ay-

Leyla Saz piyanosu başında

rıntılı bir şekilde betimler. Prizren'deki yaşam, Leyla Saz'ın gözlemlerine göre hem zengin Osmanlı kültürünü hem de bölgenin kendine özgü geleneklerini yansıtır. Şehirdeki mimari yapılar, pazar yerleri ve sosyal etkinlikler, onun hatıratında canlı bir şekilde tasvir edilmiştir. Prizren'in doğal güzelliklerinden ve halkının misafirperverliğinden de sıklıkla bahseder. Bu yüzden bu yazılar, dönemin sosyal ve kültürel yapısını anlamak açısından değerli birer belgedir. Leyla Saz ve Giritli Sırrı Paşa'nın evliliği, karşılıklı saygı ve anlayışa dayalı bir birliktelik olarak tanımlanabilir. Sırrı Paşa'nın çeşitli şehirlerde valilik yapması, Saray hanımlarıyla hayat süren Leyla Saz'a farklı kültürel ve sosyal ortamları tanıma fırsatı sunmuştur. Bu durum, onun yazılarına ve bestelerine zenginlik katmıştır. Çiftin yaşadığı şehirlerden biri olan Prizren, Leyla Saz'ın hatıratlarında sıkça yer bulur. Prizren'de geçirdikleri süre boyunca, Leyla Saz yerel kültürü ve gelenekleri yakından tanıma olanak bulmuş, bu deneyimlerini yazılarında detaylı bir şekilde işlemiştir. Bu yazılar, dönemin sosyal yaşamını ve Osmanlı'nın çeşitli bölgelerindeki kültürel çeşitliliği anlamak açısından önemli bir kaynak oluşturur. Leyla Saz'ın Prizren hakkında yazdıkları, Osmanlı dönemi sosyal ve kültürel yaşamına ışık tutar. Eserleri, Türk kültürel mirasının önemli parçaları arasında yer alır ve onun çok yönlü yeteneklerini yansıtır. Sonuç olarak, Leyla Saz'ın Prizren hakkındaki yazıları ve Giritli Sırrı Paşa ile olan hayatı, Osmanlı döneminin sosyal ve kültürel dinamiklerini anlamak açısından büyük öneme sahiptir. Eserleriyle hem dönemine ışık tutmuş hem de sonraki nesillere değerli bir miras bırakmıştır. Prizren hakkında yazdıkları, bu şehrin kültürel ve sosyal hayatını anlamak açısından önemli bilgiler sunar. Leyla Saz, Prizren'i doğal güzellikleri ve tarihi dokusuyla detaylı bir şekilde tasvir eder. Şehir, Balkanlar'ın zengin tarihî geçmişi ve Osmanlı etkisini bir arada yansıtır. Prizren'in dağlarla çevrili olduğunu, şehri iki bölüme ayıran derenin ve etraftaki akar suların buraya ayrı bir güzellik kattığını ve yeşil alanların bol olduğunu belirtir. Bu doğal güzellikler, şehre estetik bir değer katmanın yanı sıra halkın günlük yaşamında da önemli bir yere sahiptir. Prizren'in mimarisi, Leyla Saz'ın yazılarında önemli bir yer tutar. Osmanlı dönemine ait camiler, medreseler, köprüler ve hamamlar, şehrin tarihî ve kültürel zenginliğini yansıtır. Özellikle Prizren'in merkezindeki camilerin ve köprülerin estetik ve mimari değerini vurgular. Bu yapılar hem Osmanlı mimarisinin hem de yerel sanatın özelliklerini taşır. Prizren'in sosyal ve kültürel yaşamı, Leyla Saz'ın hatıratında ayrıntılı bir şekilde ele alınır. Şehirdeki pazar yerleri,

ticaret hayatının canlı olduğunu ve çeşitli kültürlerin bir arada yaşadığını gösterir. Prizren'deki pazarlar, sadece alışveriş yapılan yerler değil, aynı zamanda sosyal buluşma noktalarıdır. Leyla Saz, pazarlarda satılan ürünlerin çeşitliliğini ve halkın günlük yaşantısını canlı bir şekilde betimler.

Leyla Saz, Prizren'deki yerel gelenekler ve adetlere de dikkat çeker. Halkın misafirperverliği, düğün ve bayram gibi özel günlerdeki kutlamalar, Prizren'in sosyal dokusunu anlamak açısından önemlidir. Leyla Saz, bu tür etkinliklerde gözlemlediği ritüelleri ve toplumsal ilişkileri ayrıntılı bir şekilde anlatır. Özellikle kadınların sosyal hayattaki rolü ve günlük yaşamları, onun yazılarında önemli bir yer tutar.

Leyla Saz, Prizren'de yaşadığı dönemdeki kişisel deneyimlerini de paylaşır. Eşi Giritli Sırrı Paşa'nın valilik yaptığı dönemde, Leyla Saz bu şehirde çeşitli sosyal etkinliklere katılmış, yerel halkla etkileşimde bulunmuş ve şehrin günlük yaşamına dair derinlemesine gözlemler yapma fırsatı bulmuştur. Bu deneyimler, onun eserlerine zenginlik katmış ve Osmanlı'nın farklı bölgelerindeki yaşamı detaylı bir şekilde belgelemesine olanak tanımıştır.

Leyla Saz'ın Prizren hakkında yazdıkları, Osmanlı dönemindeki sosyal ve kültürel yaşamı anlamak için önemli bir kaynaktır. Onun gözlemleri, sadece Prizren'in değil, aynı zamanda Osmanlı İmparatorluğu'nun çeşitli bölgelerindeki günlük yaşamı, mimariyi ve sosyal dinamikleri yansıtır. Bu yazılar, tarihçiler ve kültürel araştırmacılar için değerli bilgiler sunar.

Sonuç olarak, Leyla Saz'ın Prizren hakkındaki yazıları, Osmanlı İmparatorluğu'nun son dönemlerindeki sosyal ve kültürel yaşamı anlamak açısından büyük bir öneme sahiptir. Onun detaylı ve gözlemci anlatımı, Prizren'in zengin kültürel mirasını ve halkının günlük yaşamını canlı bir şekilde ortaya koyar.

Solmuş Çiçekler [8] kitabında bir şiiri şöyledir:

BİR ZERRİN ŞEHRİNİN RESMİNE KARŞI

(mefâilün mefâ ilün fe ülün)
 Şu yer ki 'aşkın öldüğü yerdir
 Neşatımın gömüldüğü yerdir
 Per-i zerinde o sevdiğim hâne
 O mürğ-i cāna hoş gelen lāne
 Durur mu boş kafes gibi hālā
 Yıkıldı gitdi bitdi mi āyā
 Küçük hazince müsekkin idi
 Gönül o evde evvelā şen idi
 Geçirdi hoşça bir zamān ammā
 Göründü sonra mevki im hayfa
 Geçince āh o mevsim-i hurrem
 Şürüruma tutar iken mātēm
 Otam güşemdi iltica-gahım
 Enis ü hem-demim olan āhım
 Maķām-ı şabrımı idüp tevsi
 Beni ümide eyleyüp tevdīLeyla
 Hemān olurdu āzim-i eflāk
 alırdı benle bir dil-i gam-nāk
 Yaķar dururdu ye's-i sūzānım
 Duyulmayordu lākin efgānım
 Tahammül eyleyüp de her derde
 Sūkūt ile yaşırdın o yerde
 Görür bilir tecāhül eylerdim

**Abdülmecid Efendi'nin köşkünde yer alan
Leyla Saz bölümü**

Ben 'aciz ile teğâfül eylerdim
Zamân uyuşdurup uyutmuşdu
Gönül o hâli hep unutmuşdu
Şu hatıra o nârı parlatdı
Bu günde başka dürlü ağlatdı
Tüter gözümde o hazin mâzi
Gönül bugün o mihnete râzi

Bu şiir, klasik Türk şiirinin aruz vezniyle yazılmış bir örneğidir. Duygusal bir içeriğe sahip olan şiir, bir kaybın ardından yaşanan acıyı ve hüznü dile getirir. Aşağıda, şiirin anlamı ve yapısı üzerine daha detaylı bir inceleme bulabilirsiniz:
Şiirin Açıklaması:

1. Şu yer ki 'aşkın öldüğü yerdir / Neşatımın gömüldüğü yerdir / Bu yer, aşkın sona erdiği ve mutluluğumun gömüldüğü yerdir. /
2. Per-i zerinde o sevdiğim hâne / O mürğ-i câna hoş gelen lane / Sevdiğim kişi için altın bir ev gibiydi; can kuşuna hoş gelen bir yuva gibiydi /
3. Durur mu boş kafes gibi hâlâ / Yıkıldı gitdi bitdi mi âyâ / Hâlâ boş bir kafes gibi duruyor mu; yıkıldı mı, bitti mi acaba? /
4. Küçük hazince müsekkin idi / Gönül o evde evvelâ şen idi / Küçük bir hazine gibiydi, gönül o evde önce mutluydu. /
5. Geçirdi hoşça bir zamân ammâ / Göründü sonra mevki im hayfa / Güzel bir zaman geçirdi ama sonra yeri hayal kırıklığına dönüştü. /
6. Geçince âh o mevsim-i hurrem / Şürüruma tutar iken mâtem / O güzel mevsim geçince, mutluluğum mateme dönüştü. /
7. Otam güşemdi iltica-gahım / Enis ü hem-demim olan âhım / Barınağım bir gölgeydi, dostum ve yoldaşım ahım oldu. /
8. Mağâm-ı şabrımı idüp tevsî / Beni ümide eyleyüp tevdî / Sabır makamımı genişletti ve beni umuda teslim etti. /

Aruz Vezni:

Şiir "mefâilün mefâilün fe'ülün" kalıbıyla yazılmıştır. Aruz vezni, şiirde ölçü ve ritmi sağlar ve bu kalıbın her birimi "fa'ilâtün" (3 kısa ve bir uzun hece) ve "fe'ülün" (bir kısa ve bir uzun hece) ölçülerine dayanır. Şair, aşk ve mutluluk gibi kavramların geçiciliğini ve ardından gelen derin hüznü ustalıkla betimlemiş Aruz vezni ile yazılmış bu şiir, klasik Türk şiirinin duygusal ve estetik yönünü yansıtan güzel bir örnektir.

Eşinin ölümünden sonra tekrar İstanbul'da yaşamaya başlayan Leyla Hanım'ın Bostancı'daki köşkü adeta bir sanat evi gibidir. Ancak yazdıkları, şiirleri ve yaptığı bestelerinin de içinde bulunduğu bu köşk işgal yıllarında çıkan bir yangında kül olur. Sonradan, hatırladıklarını yeniden kâğıda döker. Leyla Saz yangını ve kaybını bir şiirinde şöyle anlatır:

Yandı köşküm pılım pırtım bucağım
Söndü hiç tütmemek üzre ocağım
Heder oldu çekilen bunca emek
Ne evim kaldı, ne bahçem, ne çiçek
Ne sazım kaldı, ne nağmem, ne nota
Ne masam kaldı, ne minder, ne oda
Ne kalem kaldı, ne defter, ne kitap
Her ne yazdımsa bütün oldu yebab
Bir ağızdan ederek hep feryad
Elbet etmişler idi istimdat
Yandı mahvoldu bütün asarım
Varmış oğlumda biraz eşarım
(...)

Yapılsa ev alınır hepsi yine
Konmaz asar-ı güzidem yerine
Başka hepsindeki his, vak'a, hayal
Şimdi tekrarı ise emr-i muhal
(...)

Aradım, topladım ettim itmam
Bende mevcut idi mevcut makam
Deyiverdim hem bu imiş hükm-i kader
Gam da elbet ömrüm gibi elbet geçer.

6 Aralık 1936 tarihinde, 86 yaşında vefat eden Leyla Saz, 1934'te Soyadı Kanunu'nun çıkmasından sonra "Saz" soyadını almıştır. Bu soyadını almasının nedenini ise, "kendimi bildim bileli günüm müziksiz geçmedi" ifadesiyle açıklamıştır.

Leyla Saz'ın Prizren Hatıraları makalesinden bir bölüm

"PRİZREN EVLERİ: Prizren, ortasından çay geçen bir ovanın kenarında, dağ eteğine kurulmuş, dağa yaslanmış bir şehirdir. Vilâyet merkezi yeni olmuş. Henüz onarılmamış sokakları dar; evlerinin çoğu, bahçesine bakan zemin odalarından ibaretti. Binalar taşla yapılmış, sağlam ve odaları büyüktü. İki odanın arasında küçük hamamlar vardı. Hamamlar büyük dolap gibidir. Kazan, iki odanın arasına duvara konmuş, külhan yapılmış. Külhan kapısı soba gibi, fakat büyükçedir ve hamam kapısının bulunduğu odadadır..."

Külhan yanınca iki oda birden ısınır. Yanındaki odanın duvarında külhan hizasında hafif bir çıkıntıdan başka bir şey görülmez. Hamamsız bazı odalarda ocak, bazılarında kümbet vardır. Ocak malûm. Kümbet; tuğla ile örülüp di-

Leyla Saz'ın eşi Giritli Sırrı Paşa'nın görev yaptığı Prizren Hükümet Sarayı

şına kahve fincanı tabağı kadar, fakat çukurca yeşil çanaklar gömülmüş yerli sobadır.

Bir sabah, bir akşam yakılır. Prizren'in soğuşuna karşı yeteri kadar ısı verir ve ısısı devam eder. Odalarda döşe-me tahtası yoktu. Döşeme yerine iyi dövülmüş toprakla karışık kumu suluca hamur halinde ezerek yere sürer, üstü-nü kireçle sıvar, kuruyunca defne yaprağı gibi yaprak döşer, üzerine Şarköy kilimi sererler. Her ay odaların duvarları, yer, avlu hep badanalanır. Bunu fakir hanımlar kendileri yapar, zenginler, badanacı kadınlara yaptırırlar.[9]

[1] Prizren Salnamesi, 1290/1873 ve 1291/1874

[2] Rumeli Türkleri Kültür ve Dayanışma derneği, Eylül 2000, İstanbul, sayfa; 260

[3] Filiz Kılıç, 2010, Mevlidi Rumeili'nde Prizren'dir. Kasaba-ı mezkure Rumeli'nde menbit-i serv-ü semen-i ma'rifet olan hakdan ve menba cuy-ı nazm-u nesr olan gülistan olmağla meşhur bir şehir-i şöhret ayındır. Rivayet olunur ki, Prizren'de oğlan toğsa adından mikaddem mahlas korlar. Yenice'de toğan oğlan etmeğe papa diyecek vakt Farsi söyler. Priştine'de oğlan toğsa dividi belinde toğar dirler. Bina'en 'ala zalik Prizren şa'ir menbağı' ve Yenice Farsi ocağı, ve Priştine katib yatağıdır. [Kılıç, 2010 s. 904] Tezkirede Manastır, Priştine, Prizren ve Yenice şehirlerinin kültürel yaşantısı ve burada yaşayan insanların ilmi dereceleri üzerinde çeşitli değerlendirmeler yapılmıştır.

[4] Srpska Kraljevska akademia, Spomenik XVIII Hacı – Kalfa ili Katip- Çelebija, Turski Geograf XVII. Veka o Balkanskom Poluostrvu, Çeviren: St. Novakoviç, u Beogradu, 1982, s. 56.

[5] Sami Frasheri, Vepra 7 kamus Al Al'am, /Enciklopedia-Pjes te zgjedhura/ Seçmeler. Çev. Feti Mehdiu, Rilindja Yayinevi, Prishtine, 1984, sayfa 137

[6] Prizren Müftüsü olan ve 1983 yılında vefat eden Mehmet Tahir Efendi'nin övünülecek güzel iş, hareket anlamına gelen Menakıb el yazma eseri, Aapça yazılmış.

[7] Sadi Borak, Harem'in İç Yüzü, ISBN 975-8538-19-5, 2004, Yayıncı Kırmızı Beyaz, İstanbul

[8] Serhan Alkan, İspirli Leyla JHanım /Saz/, Solmuş Çiçekler, Salkımsöğüt Yayınları, Ankara, 2008, sayfa 113.

[9] Sadi Borak: Hrem'in İç Yüzü, İstanbul, Eylül 2004, sayfa 314

Srebrenitsa'nın Çıığı

Unutulmaz bir günde,
Temmuz'un on biri,
Sessizliğin çıığı
Yankı bulur içimizde.
Sekiz binden fazla can,
Karanlık bir geceye,
Soykırımın adı,
Srebrenitsa'da saklı.

Bosna'nın toprakları, kanla bulandı o gün,
Masumların feryadı,
Tarih oldu düğüm düğüm.
Bieleşmiş Milletler karar aldı,
Hatırlattı dünyaya,
Srenrenitsa'nın acısı,
Asla unutulmayacak.

Suçlular yüceltilemez,
Adalaet hükmünü Verdi,
İnsanlığa karşı işlenen suçlar,
Ssla silinmedi.
Eğitimle, bilinçle,
İmkarı önlemek gerek,
Soykırımın acısını,
Unutturmamak bir görev.

Özel anma etkinlikleri,
Eğitimle birleştğinde,
Tüm dünyda yankılanır,
Srebrenitsa'nın sesi.
Her 11 Temmuz'da,
Hüzünle hatırlanır,
Acılar paylaşılır,
İnsanlık ders çıkarır.

Srebrenitsa'nın sessiz çıığı,
Kulaklarda çınlar,
Anma gününde
umutlar yeşerir yeniden.
Soykırımın karanlığına,
Işık tutmak gerek,
İnsanlık için,
Barış ve adalet dilemek.

Altay Suroy, Prizren

Feyyaz Sağlam,
İzmir/Türkiye

Destan-ı Bermende'vi Despina

*-Kavala'da görüştüğüm
-Bermende mübadili Despina'ya-*

Bir kadın tanıdım Kavala'da
Adı Despina.
Yetmişinde hayat yorgunu
Gözleri anama benzer
Hala acılar içinde yüzer
O konuşunca
Diyar-ı Yunan'da
Bitmez gece. görmez göz, susar dil
Desmina yedi yaşından beri mübadil.
Aşmışlar, gelmişler
Yollar, ovalar, dağlar, denizler
Yüzünde derin acılardan izler...

Bermende'de doğmuş
Çocukları, torunları Kavala'da
Ta o günden bu yana
Geçmiş tam altmış üç yıl
O hala Akşehirli, Bermendeli
Despina ibraz akıllı, biraz deli
O hala mübadil.
Acısı birazdinsin diye
Onyedisinden
Etti bu resmi bana hediye
"Al götür,as" dediBermende'ye...

Dilinde Türkçe ana sütü
Bölünmüş yüreği ikiye
Sitem var gözyaşında
Onu iyi tanıdım,
Tarihe epey darıldım.
Biraz Akşehir, biraz Bermende
Kokusu alsın diye
Despina'ya birdaha, bir daha
Sarıldım...

1987/Kavala/Yunanistan

Gülşen Şenderin,
Lefkoşa/KKTC

TATLI LEYMON VE ÇOCUKLUĞUM

Yolum düşmüşken çocukluğumun geçtiği köye
Kokulu, tatlı leymon meyvesini aradı gözlerim
Bol meyveli, sarkan dallarıyla ne heybetli ağaçtı.
Dedem dayandığı topuzuyla kaba gölgesinde
Çınar ağacının, ağırladığı zaman yolcularını ve
Diktiği, Kıbrıs'a özgü zeytin fidanlarını anlatırdı.
Yeniden ezerken mis yaprakları avucumun içinde
Kalbimle ve bedenimle dolaştım, yandı ciğerim
Geri gelmeyen çocukluğumu, bomboş köyümü
Olgunlaşan Akdenizli yüreğimi, derenin sesinde
Yıkadım duruladım, çocukluğumu aradım durdum
Yolum düşmüşken çocukluğumun geçtiği köye...

Trodos eteklerinin esintili çam kokularında
Otlattığım koyun- kuzu, keçi-oğlak seslerinde
Kışın, çocuk heyecanıyla topladığım mantarla
Derenin ninnisinde, büyüttüğüm çocukluğumu
Öten dağ-bağ kuşlarına, turaca, keklige sordum
Arayıp durdum tozlu (patika) mono badilerde...
Göç yangınında, solan yaşamların umutsuzluğu
Kuruyan bağ, bahçeleri, yıkılan damı kilden evleri
Anlatabilir mi bilmem, anılara sığmayan özleyişler!
Tatlı Leymon ve çocukluğum; bilirim dillerde bitmez
Özleyiş şarkıları, hasret türküleri asla, asla dinmez
Değişim ateşinde yansak da yaşananlar hep
kalır...

Not: Tatlı leymon /tatlı limon- tatlı şeker limon/

Ölümünün 120. yıl dönümü dolayısıyla ŞEMSETTİN SAMİ'NİN BİLİNMEYEN BİR TİYATRO ESERİ: VİCDAN

Prof. Dr. İrfan Morina

Şemsettin Sami, 1 Haziran 1850 yılında halen Yunanistan sınırları içerisinde bulunan Yanya'nın Permedi nahiyesine bağlı Fraşer köyünde dünyaya gelir. İstanbul'da en üst düzeyde kabul gören Sami, Osmanlı Devleti'nin son devrinde yetişmiş çok yönlü bir münevverdir. 54 yıllık kısa hayatına çok sayıda eser sığdırır. Başta sözlük çalışmaları olmak üzere birçok ilmi çalışmalarda bulunur. Ayrıca roman, hikâye ve tiyatro gibi diğer edebî türlerde de başarılı örnekler verir. Ancak tiyatro alanında verdiği eserlerin bir kısmı basılamaz. Bu çalışmada Sami'nin basılma imkânı bulunmayan Vicdan adlı tiyatro eseri üzerinde durmayı amaçlıyoruz.

Şemsettin Sami, bir yazısında iki yıl zarfında 4 adet tiyatro eseri yazdığını belirtir:

"Trablusgarp'tan Vilayet gazetesi için bir muharrir talep olunmakla Matbuat İdaresi'nin tensibi üzerine oraya tayin olundum ve 1291'de Yanya'ya uğrayarak Korfu, Brindisi, Napoli, Mesina ve Malta tarihiyle Trablus'a gittim. Bu münasebetle Avrupa'nın bir ucunu olsun gördüm. Bir sene Trablusgarp'ta ikametten sonra İstanbul'a avdet ettim. Şu bir iki yıl zarfında dört tiyatro yazmıştım..."¹

Şemsettin Sami'nin yukarıda bahsettiği 4 tiyatro eseri; "Besa yahut Ahde Vefa" (1874), "Seydi Yahya" (1875), "Gâve" (1876) ve "Vicdan" (basılmadı) olmalıdır. Peki, "Mezalim-i Endülüs" (basılmadı) tiyatro eseri nerededir? Sanırsız bu eser, Sami'nin hayat hikâyesini anlattığı bu tarihten daha sonra kaleme alınmış olmalıdır. Şemsettin Sami ile uğraşan bilim adamları ve Türkologlar yazarın 5 tiyatro eseri olduğu konusunda hemfikirlerdir. Ancak bu eserlerden "Vicdan" ve "Mezalim-i Endülüs" hiç basılmamıştır. El yazısı olarak Ş. Sami'nin kütüphanesinde kalan eserin bir fotokopisi yıllar sonra Arnavutluk Devlet Arşivi'nde ortaya çıkar. Ancak elyazmasının asılları hakkında bir bilgi yoktur. Diğerleri ise defalarca basılır ve yabancı dillere de tercüme edilir. Mesela, Seydi Yahya ve Gave, Raif Morina tarafından Arnavutçaya tercüme edilir.² Şemsettin Sami vefat ettikten (1904) sonra, Erenköy'deki Köşkünde bulunan kütüphanesi ortada kalır. Kütüphanenin ne olduğuyla ilgili net bilgiler yoktur. Muhtemelen kütüphane ya cüzi bir paraya satılmış veya sağa sola dağıtılmıştır. Çok büyük bir şans eseri, basılmayan eserlerinin bir kısmı fotokopi de olsa birileri tarafından Arnavutluk Devlet Arşivi'ne teslim edilip kaybolmaktan kurtarılmıştır. Burada yaptığımız incelemede, Şemsettin Sami ait olan eserlerin 1981 yılında yeniden tasnif edildiği anlaşılmıştır. Sami'nin basılmamış eserlerinden bazıları şunlardır³:

1. Vicdan: Bu bir tiyatro eserdir. Eserin son sayfası eksiktir. Vaka Endülüs tarihinden alınmıştır. Konusu hürriyet ve vatan sevgisi etrafında geçer. Olaylar, İspanyol işgaline karşı mücadele eden kahraman, vatansever bir kız ve erkeğin aşkı etrafında geçmektedir.

2. Et-tuhfetü'z-Zekiyye Fi'l-Lugati't-Türkiyye: Eser

toplam 203 sayfadır. Aynı isimli Kıpçakça sözlüğün Ş. Sami tarafından istinsah edilmiş metninin fotokopi nüshasıdır. Bu eserle ilgili olarak herhangi bir açıklama bulunmamaktadır.

3. Lehce-i Türki-i Memalik-i Mısır: Eser toplam 171 sayfadır. "Kitabü'l-İdrak Fi Lisani'l-Etrak", "Tercüman-ı Türkî ve Arabî" ve "Et-Tuhfetü'z-Zekiyye Fi'l-Lugati't-Türkiyye" isimli kitapların bir araya getirilmiş hâlidir.

4. Kutadgu Bilig: Dört defterden oluşan eser, 296 sayfadır. Kutadgu Bilig hakkında bilgi veren yedi sayfalık "ifade-i meram"la başlar. Eserin sonunda; "Ebu Ali Şemseddin Abdurrahman Sami El-Fraşeri ve 1320 (1902) Konstantiyye'de yazılmıştır." notu bulunmaktadır.

5. İttihad-ı İslâm: 32 sayfadan oluşan eser, müsvedde görünümünde olup 1298 tarihini taşımaktadır. İçeriğinden Mihran matbaasının dizi olarak yayımladığı "Cep Kitapları" arasından çıkarmak üzere tasarlanmış bir risale olduğu anlaşılmaktadır.

6. Zübde-i Vekayi: Genel tarih kitabıdır. Roma tarihinin bir bölümünü içerir. Dokuz defterden oluşan eser, toplam 100 sahifedir. Beşinci deftere kadar Tarih-i umumi adı altında genel tarih bilgisi verilir. Beşinci defterden itibaren Ahval-i Roma başlığıyla, Roma'dan bahsedilir.

Vicdan, bir tiyatro eseridir. Vaka Endülüs tarihinden alınmıştır. Konusu hürriyet ve vatan sevgisi etrafında geçer. Olaylar, İspanyol işgaline karşı mücadele eden vatansever bir kız ve erkeğin aşkı etrafında geçmektedir. Beş fasıladan ve 140 sayfadan ibarettir. Eserin son sayfası eksiktir. Yazılış tarihi de belli değildir.

Ş. Sami'nin tiyatro eserlerinden son basılmış olanı Gave'dir. Gave 1876 yılında basıldığına göre, Vicdan'ın da bir yıl sonra 1877 yazılmış olması gerekir. Ş. Sami diğer tiyatro eserlerini yazarken özellikle Önsöz yazmaya ağırlık verirdi. Vicdan'da önsöze rastlamadık. Muhtemelen yazar eseri basıya götüreceği zaman önsözü de yazalım diye düşünmüş olmalıdır. Fakat ömür denilen şey buna izin vermemiştir.

Vicdan, yazarın daha önce yazdığı diğer tiyatro eserlerinde olduğu gibi birtakım ortak yönler barındırır. Bunlar, insanı romantik duygulara sürükleyecek unsurların yanında, adalet ile zulmün mücadelesi ve sonunda adaletin galip gelmesidir. Ayrıca özgürlük özlemi bu eserde de kendini iyice hissettirmektedir. Vicdan da yine bu millî duyguların dışavurumudur. Eserde olaylar Endülüs tarihinden alınmıştır. Eserin konusu hürriyet ve vatan sevgisidir. Olaylar, İspanyol işgaline karşı mücadele eden vatansever Fatma ve Rıdvan'ın aşkı etrafında şekillenir.

"Vicdan" adlı tiyatro eserinin konusu şöyle gelişmiştir:

"Fatma ile Rıdvan birbirini seven iki Arap ve gençtir. On gün sonra düğünleri olacaktır. Ancak ülkeyi yöneten Emirlerin sadece kendi menfaatlerini düşünerek düşmanla işbirliği yapmaları Müslüman halkı çileden çıkarır. Yönetim zaafı

baş gösterir. Emirlerin kötü, basiretsiz yönetimi ülkeyi iç savaşa sürükler.

Durumu fırsat bilen İspanya Kralı Ferdinand ile Kostilya Kraliçesi İsabella Emir'e bir mektup yazarak şehri kendilerine teslim etmesini isterler. Eğer iyilikle şehir teslim edilirse, kimsenin malına, canına ve namusuna dokunulmayacağına söz verilir. Aksi hâlde derhal şehrin kuşatılacağı bildirilir.

Emir hemen meclisin kurulmasını emreder. Mektupta yazanları anlattıktan sonra, şehri teslim etmek niyetinde olduğunu söyler. Mecliste büyük tartışmalar yaşanır. Gırnata'nın ileri gelen devlet adamlarından Musa bin Ebu'l-Gazen buna karşı çıkar. Onu destekleyen başkaları da vardır. Gazen, "Ya vatanımızı müdafaa edeceğiz, ya da evlat ü ayalimizle öleceğiz" diyerek vatanın savunulacağını işaret eder. Rıdvan da karşı çıkanlar içerisinde.

Bu arada Rıdvan'la Fatma'nın düğün vakti de gelmiştir. Ancak savaş tehlikesinin giderek ülkeyi kuşatması nedeniyle düğün ertelenir. Gerek Rıdvan, gerekse Fatma vatani namus olarak görür ve gerekirse vatan uğruna ölmeye hazır olduklarını ifade ederler. Fatma bu duygularla Rıdvan'ı cepheye yollar.

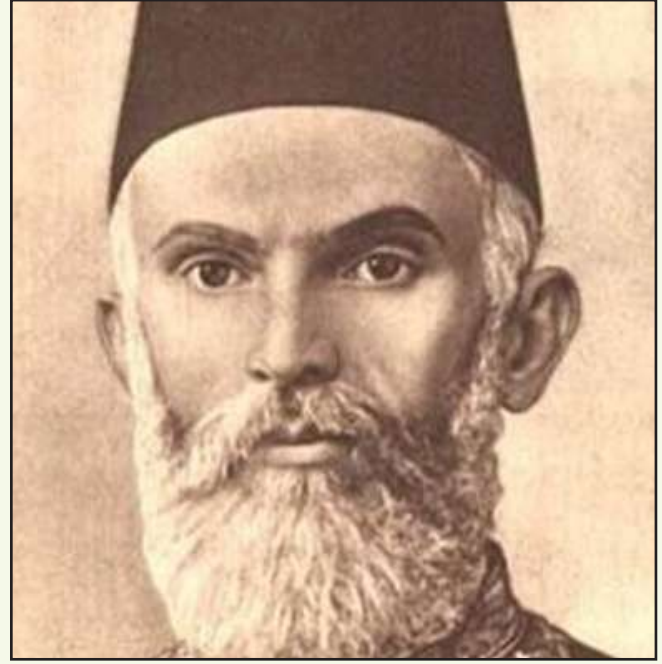
Zaman geçer savaş iyice kızışır. Çok sürmez, Müslümanlar mağlup olur. Geri kalanlar, kaleye kapanırlar. Kale, Ferdinand'ın askerleri tarafından kuşatılır. Meclis yeniden toplanarak durumu görüşür. Emir Abdullah bin E's-safir, şehri teslim eder. Çok geçmeden düşman askerleri şehre girer, şehirde büyük bir talan yaşanır. İnsanlar öldürülür, tecavüze uğrar, esir edilirler.

Yazar, bu bölümden itibaren kaledeki kahramanların hayatına çevirir. Arada bir savaşla ilgili gelişmelerden bahsedilir.

Rıdvan'ın kayınbiraderi Hasan, sevgilisi Liyonera ile evlenebilmek için ismini ve dinini değiştirerek Don unvanı alır. Cepheden kaçarak, Don Pedro'nun arkasına sığınır. Ancak savaş bitmesiyle yaşananlar onu da derinden üzer. Vatana ihanet ettiğini anlar. Derin bir pişmanlık duyar. Ancak geriye dönmek gücü ve cesareti yoktur. Ayrıca Liyonera'dan da vazgeçemez. Yaklaşan tehlike karşısında Kız kardeşi Fatma'yı da yanına alarak kayınpederi Don Pedro'nun evine gider. Onu korumak maksadıyla Rıdvan'dan ayırmak ister. Bu arada Liyonera'nın erkek kardeşi de Fatma'ya âşık olur. Onu elde etmek için uğraş veririr. Hatta Rıdvan'ın öldüğünü bile söyler.

Bu arada Rıdvan yaralı olarak kurtulur ve kaçmayı başarır. Aklında vatana ve Fatma'ya duyduğu derin aşk ve bağlılıktan başka bir şey yoktur. Gizlice evine döner. Fatma'yı bulamaz. Onun bıraktığı mektuptan Hasan'ın Liyonera'nın aşkından Fatma'yı da yaktığını anlar. Bir gece yarısı Fatma hapsedildiği evden kurtarılır. Rıdvan Fatma'yı arkadaşlarıyla güvenli bir yere gönderir. Ertesi sabah Fatma'nın kaçtığı anlaşılır. Rafael yanına birkaç adam alarak Fatma'nın peşine düşer. Fatma'yı yakalayarak geri getirir. Artık Fatma'nın kendisinin esiri olduğunu, kimsenin kendisine karışamayacağını ve Rıdvan'la olan nikâhının da geçersiz olduğunu ifade eder. Don Pedro kızının karşılığında Fatma'nın oğluya evlenmesini ister. Aksi takdirde Liyonera'yı Hasan'a vermeyecektir. Hasan, sırf kendi mutluluğu için kız kardeşinin ismini ve dinini değiştirerek Rafael'le evlenmeye zorlar. Çeşitli yalanlarla onu kandırmaya çalışır, tehdit eder.

II. Sahneden itibaren Kardinal ortaya çıkar. Hristiyanlığa geçenleri takdis eder. Don Pedro Fatma'nın durumunu anlatarak kendisinden yardım ister. Kardinal, Fatma'yı ikna etmek üzere Don Pedro'nun evine gelir. İsmi ve dinini değiştirmesi karşılığında kendisini affedeceğini, bütün günahlarını bağışlayacağını ve Rafaelle evlendireceğini söyler. Ancak beklenmedik bir şey olur ve Kardinal da bu Arap kızının güzelliğine vurulur. Çeşitli bahanelerle kızı Don Pedro'nun evinden

Şemsettin Sami Bey

alıp Sente Marya Manastırı'na götürür. Onu elde etmeye uğraşır. Baş rahibe durumu fark eder. Kardinal'in sadece kendi zevkleri için Fatma'yı manastırda tuttuğunu anlar. Fatma'nın gelişleyle bir zamanlar kendisine gösterilen ilgi ve yakınlık biter. Kardinal'den intikam almak isteyen Başrahibe hemen bir mektup yazarak durumu Vatikan'a bildirir. Vatikan bir memur göndererek olanları öğrenmek ister. Gelen memur, Papa'nın İspanya'nın Müslümanlar'dan temizlenmesine memnun olduğunu, ancak Müslümanlar'ın Hristiyan kızlarla evlenmelerinden endişe duyduklarını belirtir. Bu konuyla ilgili bir de ferman getirdiğini söyler. Kardinal fermanı okumak üzere halkı kilisenin bahçesine toplar. Bu fermana göre Hasan'ın da Liyanora ile olan nikahı düşmüştür. Hasan düştüğü bu durumu yaptığı ihanete bağlar. Geri dönerek yaptıklarını düzeltme telaşına kapılır. Selameti ancak İslamiyet'te bulacaklarına inan Hasan ve Liyanora, şehirden kaçar. Rafael onların ardına düşer ve çok geçmeden yakalar. İkiisi de manastırda zincire vurulur.

Rıdvan, gizlice yakın arkadaşları Amru ve Cafer'le buluşur. Gelişmelerden haberdar olur. Manastır'da Fatma'dan başka kurtarılabilecek kişilerin olduğunu anlar.

Bu arada Kardinal yaptıkları yüzünden azledilmiştir. Halk yeni Kardinal'i beklemektedir. Durumdan haberdar olan Rıdvan ve arkadaşları Kardinal ve mahiyetindekileri şehrin girişinde yakalayıp onların yerine geçerler. Papa tarafından gönderilen fermanları da alarak manastıra giderler. Manastırın Müslümanlarla dolu olduğunu öğrenirler. Kendilerini gizleyerek durumu anlamaya çalışırlar. Öncelikle Fatma, Hasan ve Liyanora Kardinal'in huzuruna çıkarılır. Diğer yandan da Müslümanlar'ın nerede tutulduğu araştırılır. Başrahibe yazdığı mektup nedeniyle cezalandırılır. Eser, Liyanora'nın Rıdvan'ın;

"-Diğerleri zaten önceden Müslümandı, sen neden Müslüman oldun? Sorusuna verdiği,

"-Sizin zulmünüz, onların adlı" cevabıyla nihayet bulur.

Eserin son sahifesi eksiktir. Olayların gelişiminden eksik olan bu sahifede muhtemelen Fatma, Hasan, Liyanora (Mazlûme) ve manastıra hapsedilen diğer Müslümanlar Rıdvan ve arkadaşları tarafından kurtarılacaktır."

Eser 11 perde 20 meclisten oluşur. Konu Endülüs'te bulunan Müslüman Gırnata Emirliği'nde geçer. Asıl tema, vatan sevgisidir. Olaylar, eserin arka planında oluşturulan tarihî bir

fonun eşliğinde ilerler. Ancak, konunun merkezine Rıdvan ile Fatma'nın aşkı yerleştirilerek olayların seyri belirlenir.

Endülüs, 711 yılında Berberiler tarafından kurulur. 756 yılında Abbasiler tarafından yıkılan Emevi Hanedanlığı'nın prenslerinden biri İspanya'ya gelerek Kurtuba Emirliği'ni kurar. Bu hanedanlık 250 yıl boyunca bolluk içerisinde yaşar. Kostilya Kraliçesi komşu Aragon Velihtı Ferdinand'la evlenmesinden sonra Müslümanlar'ın kontrolündeki topraklar da yavaş yavaş Kostilyalılar'ın eline geçmeye başlar. Bunun üzerine Kuzey Afrika'yı tamamen kontrol altına alan Murabitlar'dan yardım ister. Murabitlar kısa süre içerisinde Zaragoza dışında bütün Endülüs'ü kendi topraklarına katarlar. Endülüs 12. yüzyıl ortalarında Muvahhidler adında başka bir dinî grup tarafından ikiye ayrılır. 1212 yılında yapılan Las Navas dode Toloso Muharebesi ile Müslümanlar'ın gücü daha da zayıflar. III. Ferdinand da Sevilla'yı alır (1248). Endülüs Muvahhidler'e ihanet ederek İspanyollar'ın himayesine giren Gırnata Emirliği ile sınırlı kalır. 1492 yılında ise, Müslümanlar'ın son kalesi olan Granada krallığı da yıkılır.⁴

Vicdan, tarihî bir tiyatro eseridir. Zaman, IV. yüzyılın son çeyreğidir ve olaylar, İspanya'nın Gırnata şehrinde geçer. İspanyolların Endülüs İslam devletinden geriye kalan Gırnata Emirliği'ni işgal etmesini konu alır. Ancak hikâyenin merkezine bir aşk yerleştirilir ve olaylar daha çok bu iki kahramanın etrafında şekillenir. Hikâyenin ana teması ise, vatan sevgisidir.

Hikâye eski Emir'in yaptıklarıyla başlar. Emir, geçmişini unutarak düşmanlarla beraber hareket eder, onlara hizmet eder. Ancak sonu iyi olmaz, Fas'a kaçmak zorunda kalır. Yaptıkları nedeniyle gözleri oyulur. Yeni Emir Ebu Abdullah E's-Safir de ondan farklı değildir. Zevk ve safahat içinde yaşar. Zayıf bir yönetim sergiler. Halk onun yönetiminden memnun kalmaz. Emir'e karşı giderek alevlenen tepkiler, bir iç savaşa neden olur. Bunu fırsat bilen düşman saldırıya geçer. Böylece E's-Safir'in zamanında Müslümanlar'ın elindeki son kale olan Gırnata Emirliği de İspanyollar'ın eline geçer.

Savaş sahneleri belirgin değildir. Savaş, hikâyenin arka fonunda cereyan eder. Cepheden gelip-gidenlerin anlatılmalarıyla svaştan haberdar oluruz. Yazarın asıl amacı mülümanların vatanlarını korumak için verdiği mücadele ile savaşın onların hayatına getirdiği getirdiği olumsuzlukları ortaya koymaktır.

Son Endülüs Hükümdarı Ebu Abdullah Sagir; Gırnata'yı (Grenada'yı) İspanyollar'a teslim eder. Ailesi ve yakınlarıyla şehri terk ederken geriye dönüp son kez Gırnataya, El-hamra Sarayı'nın bulunduğu o tepeye bakar ve ağlamaya başlar. Annesi de ona, bir yandan hüzün kokan bir yandan sonraki nesillere müthiş ders olacak nitelikteki tarihe mal olmuş şu sözü söyler: "Ağla utanmaz ağla. Erkekçesine vatanını, dinini, müdafaa ve muhafaza etmeyenlere, kadınlar gibi ağlamak ya-raşır."⁵

Milli Şairimiz Akif bu hüznünlü vakıyı "Süleymaniye Kürsüsünde" adlı şiirinde şöyle anlatır:

"(...)

Endülüs tacı elinden alınan bahtı kara,
Savuşurken o güzel mülkü verip de ağyara,
Tırmanır bir kayanın sırtına etrafa bakar;
Bırakıp çıktığı cennet gibi zümrüt ovalar,
Başlar ağlatmaya biçareyi hüngür hüngür!
Karşıdan Valide Sultan bunu pek haklı görür,
Der ki: Çarpışmadın erkek gibi düşmanlarla;
Şimdi, hiç yoksa kadınlar gibi ağla!"⁶
(Mehmet Akif Ersoy)

Gırnata, düşman tarafından işgal edilir. Şehirde zulüm, fitne ve fesat kol gezmeye başlar. Bunun üzerine eserin kahramanları Rıdvan ve Fatma, düşman işgalinden kaçarak

Fas, Cezayir, Mısır, Buhara ve Konstantiniye gibi Müslüman bir ülkeye gitmeye karar verirler. Rıdvan, Fatma'ya Osmanlı'nın âlemi titrettiğini, Viyana duvarlarında Osmanlı sancağının dalgalandığını dile getirir. Aslında burada bir yandan büyük bir İslam coğrafyası çizilirken, bir yandan da o tarihteki Osmanlı'nın gücü ifade edilmek istenir.

O dönemde Gırnata'nın başında E's-Safir vardır. Rıdvan, bu adamın gevşek tavırlı biri olduğu düşüncesindedir. Ebu Abdullah, E'z-Zagıl gibi yöneticiler, önceki onur ve haysiyetlerini unutup din ve vatan aleyhine çalışmış, daha sonra Fas'a kaçmışlardır. Fas emiri ise E'z-Zagıl'ı yaptığı ihanete karşılık gözlerini çıkarır. Bir zamanlar El-Hamra'da tahtta otururken şimdi iki gözünden kör olarak Fas sokaklarında dilererek geçinir. Rıdvan, Es-Safir'in de sonunu böyle görür.

İspanya Kralı Fernando ve Kraliçesi İzabella, Gırnata'ya elçi göndererek E's-Safir'in kendilerine tabi olmasını ve Gırnata'nın teslimini isterler. Es-Safir bu isteği kabul etmek üzereyken mecliste söz sahibi olan Musa bin Ebu'l-Gazan buna karşı çıkar. Onun bu yılmaz tavrını görenler de vatan için ölmeye hazır olduklarını bildirirler. Ülkenin kurtarılacağına olan inanç ve ümit artar. Ancak toplumun içinde böyle düşüncemeyenler de vardır. Kıştella, Aragon, Portekiz, Lyon, Napoli, Sicilya, Papa, Almanya, bütün Avrupa Arapların İspanya'dan çıkmasını arzulamaktadır. Afrika devletleri de Gırnata'ya herhangi bir yardımda bulunmaz. Durum böyle olunca da Hasan, bir avuç insanla ülkeyi nasıl savunacaklarını Rıdvan'dan sorar.

Kral ve Kraliçe istedikleri gibi "don'luk" rütbesi ve iftihar nişanı verebilmektedir. Kral Fernando'nun askeri Gırnata ahalisini bozguna uğratarak kalenin etrafını kuşatır. Bu durumdan sonra E's-Safir, yeni bir meclis teşkil etmeye gider. Herkes onun şehri teslim edeceğinden korkar. Musa da bu düşüncede olduğu için o da meclise gider. O, şehri teslim ettirmemeye çalışacaktır. Fakat buna rağmen şehir teslim olur. Kralın askerleri şehre girip ülkeyi işgal eder. Müslüman ismi kullananlar bu isimlerini bırakmak zorunda kalır. Bırakmayanlar ateşe atılır, esir edilir, kılıçtan geçirilir. Bu sırada Müslümanlıktan dönenler de olur. Bu kişilerin hemen isimleri değiştirilir. Bunlar Kardinaller tarafından takdis edilerek günahları affedilir. Kardinaller, hem siyaseten hem de ruhani bakımdan güçlü figürlerdir. Papa'nın vekili olan kardinaler, istediklerini cennete veya cehenneme gönderme salahiyetine sahiptirler.

Yazar, şehrin işgalinden sonra, kalemını içerideki kahramanların hayatına çevirir. Arada bir savaşla ilgili gelişmelerden bahseder.

Şehir istila edildikten sonra Kral ve Kraliçe de dahil bütün ayan ve vükela Gırnata halkının canına, malına, namusuna herhangi bir zeval gelmeyeceğine dair E's-Safir ile bir anlaşma imzalar. Fakat yapılan zulüm ile bu anlaşmaya uyulmadığı anlaşılır. Oysa Araplar İspanya'yı fethettiklerinde kimsenin canına, malına, vicdanına dokunmamışlardı. Şimdi Müslümanlar mallarını, mülklerini geride bırakarak ülkeden kaçmanın hesabını yaparlar. kaçamayanlar dinlerini ve isimlerini değiştirmeye zorlanır. Karşı gelenler öldürülür. Asrın en iyi bilginleri asi gibi zincirlenerek Roma'ya gönderilir. Yüzlerce bakire analarının kucağından alınıp Avrupa krallarına hediye edilir. Kütüphaneler ateşe verilir. Bir zamanlar Gırnatadaki camilerde Müslümanlar ibadet ederken şimdi Hristiyanların doldurduğu kiliselere dönüşürler. Düne kadar ezan sesleriyle yükselen minareler artık çan sesiyle boyun bükürler. Müslümanlar zorlanarak, aldatılarak ya da çeşitli vaatlerle isimlerini ve dinlerini değiştirmeye zorlanır. Engizisyonun kararına göre, Müslümanlıktan dönenlerin bir daha Müslümanlığa dönemeyeceği, dönmeleri halinde ise ateşe atılacakları ilan edilir. Buna "ihrak-ı bi'n-nar" denir.

Vatikan'dan gelen fermanın halka duyurulması için ki-

liselerden çanlar çalınır. Halk kiliselere toplanır. Bir Hristiyan'ın Katolikliği terk etmesi ölüm sebebi olarak gösterilir. Müslümanlar'ın bir kısmı gördüğü zulüm nedeniyle yalandan Katolik olur. Böylece zulümden kurtulur.

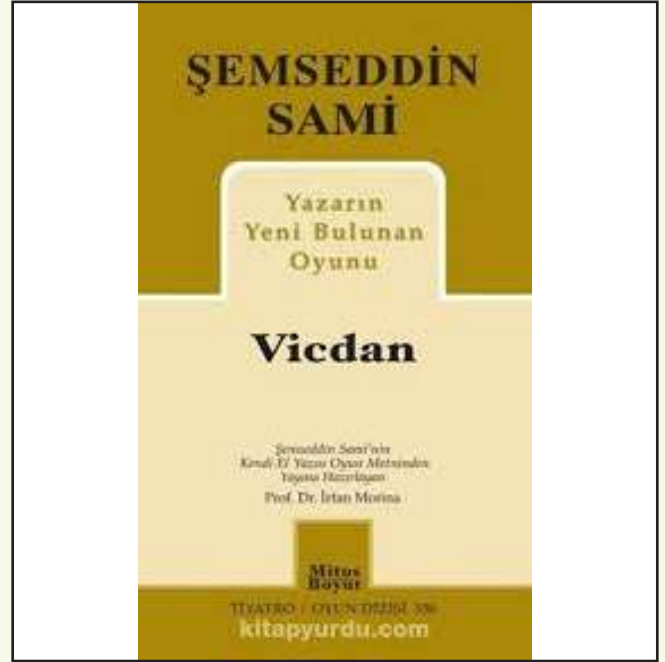
Avrupa'da herkes Engizisyon sayesinde İspanya'nın Müslüman varlığının kurtarılacağından emindir. Engizisyon'un asıl amacı, bütün dünyada Hristiyanlığın hükmünün geçmesidir. Böylece Papa da tüm alemin padişahı olacaktır.

Engizisyonun bütün emirlerini harfiyen uygulayan Kardinal, Müslüman bir kız olan Fatma'ya aşık olur, onu manastıra kapatsa da bir takım iltifatlarla gönlünü almak ister. İsterse kendisine cennetin anahtarlarını sunabileceğini bildirir. Hatta kızın Müslüman olması bile onun için herhangi bir sorun teşkil etmez. Zaten o dönemde yüzlerce Arap kızı alınıp satılır, birbirlerine hediye edilir. Kardinal'in de isteği bunlardan birkaç tane almak yönündedir. Kardinal, Fatma'ya sahip olabilmek için bazı tavizler verir. Din değiştirmesine gerek olmadığını ancak ismini değiştirerek rahibe kıyafeti giymesinin yeterli olacağını söyler. Kendini dışarıda Hristiyan göstermesi yeterli olacaktır. İçeride istediğini yapmakta özgür olacağını vaat eder. Fatma'nın manastırdaki rahibeleri oldukça rahatsız eder. Bilhassa Fatma gelmeden önce kardinal'in oynaşı olan baş rahibe, Kardinal'in Engizisyon kanunlarına uymayarak Fatma'yı himaye etmesini hazmedemez. Gizlice bir mektup yazarak durumu Papa'ya şikayet eder. Vatikan bir memur göndererek durumu araştırır. Bilhassa Müslüman kızlarıyla yapılan evlilikleri eleştirir. Ona göre, Müslüman kanı asla Hristiyan kanına karışmamalıdır.

Görüldüğü üzere manastır, adeta bir zulüm yeridir. Güya, din adına, Allah adına, hareket ettikleri söylenen Kardinaller, Müslümanlar'a her türlü eziyeti yapmaktan geri durmazlar. Bir taraftan insanları kutsayıp günahlarını affederek yüceliklerini ispata kalkanlar, günah küpünün içerisinde asıl kendileri kaybolurlar. Ayrıca eserde, Papalık tarafından Müslümanlarla yapılacak evliliğin yasaklanması da, Hristiyan kanına Müslüman kanının bulaştırılmaması amacıyla. Müslümanları aşağılık bir varlık olarak gören bu anlayış İspanya'da hiçbir Müslümana hayat şansı tanımaz. Aslında bu anlayış Avrupa'nın Doğu'ya karşı takındığı oryantalist bakış açısının kaynağını da işaret etmektedir. XVIII. asrın başlarında edebi eserlere de yansıyan bu düşünce bilhassa Doğu coğrafyasına ait hikâyeleriyle tanınan Lord Byron'da üst seviyelere ulaşır.⁷

Arka planında tarihî bir form bulunan Vicdan, mekân bakımından da devrini yansıtır. Mekânın merkezinde Müslümanlar'ın elindeki son şehir Gırnata ve Elhamra Sarayı⁸ bulunur. Şehrin birtakım özellikleri verilse de mekân tasvirleri yetersizdir. Zaten tasvirler de genellikle kilise, ev, oda, manastır, hapishane gibi kapalı mekânlar ağırlıktadır. Ancak olayların anlatım kısımlarında sokaklar, şehir, orman gibi dış mekânlara da rastlanır. Burada dikkati çeken en önemli husus, Müslüman mekânlarıyla Hristiyanlara ait mekânların bir arada bulunmasıdır. İç mekânlarda da Müslüman Hristiyan ayrımı kullanılan eşyalar, evin döşenişi ve bazı geleneksel/kültürel öğelerle verilir.

Vicdan, her ne kadar bir tiyatro eseri olsa da şahıs kadrosu azımsanmayacak kadar çoktur. Hikâyenin asıl kahramanları Rıdvan ile Fatma'dır. Ancak onların aşkı etrafında gelişen olaylar zinciri, başka kahramanlarla zenginleştirilir. Şahıs kadrosu içerisinde, Rıdvan, Fatma, Hasan, Liyonara, Don Pedro, Rafael, Amrul, Cafer, Kardinal, rahipler, rahibeler, askerler ve halk bulunur. Ancak hikâyenin tarihî bir arka plana dayandırılması, şahıs kadrosuna da Emirler; Ebu Abdullah Ez-Zağil, Ebu Abdullah Es-Safir, Komutanlar; Musa bin

Ebu'l-Gazen, Musa bin Nasır ile Kostilya kraliçesi İsabella ve Avusturya Arşedük'ü Ferdinand gibi gerçek tarihî şahsiyetleri katar.

Bu şahsiyetlerden önemli olanlarını kısaca vermek yerinde olacaktır kanaatindeyim:

Rıdvan: Fatma'nın nişanlısıdır. Ülkenin düştüğü zor durum nedeniyle evliliğini tehir eder. Cesur bir delikanlıdır. Vatanı için ölüme gitmekten çekinmez. O dönemde mecliste söz sahibi olan Musa bin Ebu'l-Gazen yanlısıdır. Yani işgal güçlerine karşı her türlü fedakârlığı göze alarak vatanlarını savunurlar. Rıdvan vatanını Fatma'yı sevdiği kadar sevmektedir.

Fatma: Rıdvan'ın nişanlısıdır. İbn-i Hatib'in kızı ve Hasan'ın kız kardeşidir. Bir Arap kızıdır. Anne babası öldüğünde küçüktür ve Hasan onu kucağında büyütüştür. Oldukça güzel bir kızıdır. Güzelliği ile hem Rıdvan'ı hem Rafael'i hem de Kardinali kendisine âşık eder. Rıdvan ile on gün içerisinde düğünleri olacaktır. Fakat Gırnata'nın işgal edilme tehlikesi nedeniyle evlilikleri ertelenir. Rıdvan ona evliliğin değil de ölümün zamanı olduğunu söyler. Fatma ölümden korkan bir kişiliğe sahip değildir. Yanında Rıdvan olduğu sürece seve seve ölüme gidebilecek bir yapıdadır. Vatanını da Rıdvan'ı sevdiği kadar sevmektedir. Rıdvan'a göre Fatma'da sadece bir kabahat bulunur. O da kadın oluşudur. Kadın her ne kadar cesur dahi olsa rikkati galip gelir. Fatma'nın akli cesur, kalbi zayıftır.

Hasan: Yirmi beş yaşındadır. İbn-i Hatib'in oğlu, Fatma'nın ağabeyidir. Hayatta ondan başka akrabası yoktur. Takma adı Don Alfons'dur. Bir Hristiyan olan Don Pedro'nun kızı Liyonora'yı sever. Ona olan aşkıdan dolayı vatanından, milletinden, dininden, eş ve dostundan hatta adından bile vazgeçerek sadece kendi geleceğini düşünen bir karakterdir. İsmi değiştirildikten sonra Kral Ferdinand tarafından gönderilen bir fermanla Don makamına yükseltilir ve iffihar nişanı verilir. Her ne kadar farklı bir dini kabul ederek her şeyden vazgeçse de, düşmanın Gırnata'yı işgal etmesiyle birlikte vicdan azabı duymaya başlar. Kendisinin bir hain olduğunun farkındadır. Çocukların bile silah olarak savaşa katıldıkları hâlde kendisinin korkarak eve kapandığını düşünerek aslında bir özeleştiyi yapar.

Liyonora: Don Pedro'nun kızı ve Hasan'ın sevgilisidir. Güzelliğiyle bilinir. Hasan'ı deliler gibi sever. Bu aşk uğruna

lazım gelse babasını ve akrabalarını terk etmeğe hazırdır. Hasan'ı korumak için onu savaştan uzak tutmaya çalışır. Hasan'dan ayrılmaktansa ölmeyi tercih eder. Hasan ile üç senedir beraberdirler. Babası her ne kadar karşı çıksa da ondan ayrılmaz. Fatma için daima tek koruyucu olmuştur. Onu anlayan tek Hristiyan Liyona'dır.

Don Pedro: Liyona ve Rafeel'in babasıdır. Kral Fernando ve Kraliçe İzabella tarafından kendisine Don rütbesi verilir. Kızıyla oğlu onun tek varisleridir.

Rafeel: Don Pedro'nun oğlu, Liyona'nın erkek kardeşidir. Gizliiden gizliye Hasan'ın kız kardeşi Fatma'yı sever. Onunla evlenebilmek için her türlü dalavereyi çevirir.

Kardinal: Gırnata kardinalidir. Fatma'yı günahlarından arındırmak için gelir. Fakat Fatma'yı görünce onun güzelliğine vurularak âşik olur. Onu elde etmenin yollarını arar. Çeşitli yalanlarla Fatma'yı manastıra kapatarak kendi kölesi yapmak ister. Papa'nın vekilidir. Cennet ve cehennemin anahtarlarının kendisinde olduğunu, istediğini cennete, istediğini de cehenneme gönderme yetkisi ve gücünün kendisinde bulunduğunu savunur.

Emir Ebu Abdullah E'z-Zağil: Eski emirdir. Geçmişte unutup din ve devlet aleyhine düşmanlarla beraber hareket eder, onlara hizmet eder. Daha sonra Fas'a kaçmak zorunda kalır. Fas Emir'i de onun gözlerini oydurarak cezalandırır.

Emir Ebu Abdullah E's-Safir: Yeni emirdir. Zevk ve safahat içinde yaşar. Zayıf bir yönetim sergiler. Düşmanla iş birliği yapar. Onun zamanında Müslümanlar'ın elinde kalan son kale Gırnata Emirliği de İspanyolların eline geçer. Halk onun yönetiminden memnun değildir. Onun da sonu ilk Emirden farklı olmaz.

Musa bin Ebu'l-Gazen: Gırnata'nın ileri gelen devlet adamlarındandır. Gırnata pehlivanı olarak anılır. Ferdinand ve İsabellanın tabiiyetimize girin çağrısına "Ya vatanımızı müdafaa ederiz veya evlat ü ayalimizle beraber ölürüz" diyerek karşı çıkan vatanperver mücahitlerdendir.

Musa bin Nasır: İspanya'yı feth eden kumandanlardandır.

İsabella: Kostilya Kraliçesidir. 1469 tarihinde Komşu Arog'un taht varisi Ferdinand'la evlenir. Berberiler tarafından kurulan Endülüs, 1492 yılında İsabella tarafından yıkılır. Böylece İspanya'nın Hristiyanlar tarafından yeniden kurulması sağlanır.

Ferdinand: Avusturya arşedüküdür. Kostilya Kraliçesi İsabella ile evlenir. İspanya Kralı'nın emriyle Hasburg Hükümdarlığı'nı yönetir. Endülüs, İsabella ve Ferdinand döneminde yıkılarak İspanya'nın kuruluşu gerçekleştirilir.

Edebî eserler her zaman çeşitli konu ve meselelerin insanlara aktarılması için bir çıkış kapısı olmuştur. Bu bakımdan özelliklileri ve niteliklerinin belirlenmesi de büyük bir önem arz eder. Eserde kullanılan dil, ifade özellikleri ve üslup, Vicdan'ın niteliğini belirleyen en önemli hususlardan biri hâline gelir.

Eser baştan sona dikkatle incelendiğinde, yazarın eserin anlatımında bazı teknik unsurlardan faydalandığına şahit oluruz. Bu hususlar içerisinde bilhassa mektup, geriye dönüş, özetleme, tahkiye/anlatma, diyalog, monolog, bilinç akışı ve mekân tasviri teknikleri dikkati çeker.

Mektup, kahramanlar arasında önemli bir iletişim aracı görevindedir. Bu eserde daha çok pusula şeklinde kullanılır.

Anlatıcı bazen bulunduğu zamandan geriye dönerek meydana gelen olayları anımsar, bazen daeserde geçen olayları ana hatlarıyla ve kısaca özetler. Yazar, özellikle kahramanların geçmiş hayatlarını ve önemli olmayan zaman dilimlerinde yaşanan olayların anlatımında bu teknikten yararlanır. Zaten olayların hepsinin ayrıntılarıyla anlatılması da mümkün değildir. Rıdvan, bir zamanlar ülkelerine ihanet eden

devlet adamlarının başlarına neler geldiğini ayrıntıyla girmeden özetleme tekniğiyle anlatır.

Eserde, olaylar anlatıcı tarafından okuyucuya nakledilir. Burada anlatıcı, kahramanlardan biri değil yazarın kendisidir. Olaylar, yazar tarafından, onun ağzından anlatılır. Ancak daha sonra olaylar kahramanların bizzat kendileri tarafından anlatılacaktır. Eserde, Hasan ve Fatma'nın evden eşyalarını alarak çıkmaları anlatıcı tarafından tahkiye/anlatma tekniğiyle verilir.

Edebî eserlerde başvuru temel anlatım tarzlarından biri de konuşmadır. Konuşma, genellikle diyalog hâlinde gerçekleşir. Bu diyaloglar bazen iç bazen de dış diyalog biçiminde karşımıza çıkar. Eserde bilhassa iç diyalog tekniğinden sıklıkla yararlanır. Özellikle Hasan'ın karşısındakilere söyleyemedikleri iç diyalog tekniği ile kendi kendisine konuşur biçimde verilir.

Yazar, kahramanın kendisiyle yaptığı çatışmaları anlatırken iç monolog tekniğinden faydalanır.

Vicdan'da kullanılan tekniklerden biri de bilinç akışı tekniğidir.

Daha çok romanlarda kullanılan bu teknik, kahramanların kafasından geçen karışık ve düzensiz çağrışımlarla, zıplamaları kullanır. Eserde karakterin anlattıkları, çoğu zaman geçmişle şimdiki zaman, gerçekle hayal biçiminde verilir. Ayrıca kendi iç hesaplaşmaları ile duygu ve düşüncelerindeki karmaşıklık da dikkati çeker.

Mekân tasvirleri eserde fazla yer bulamaz. Bunun en önemli nedeni eserin bir tiyatro olmasından kaynaklanmaktadır. Bu eserde genellikle kilise, ev, oda, manastır, hapishane gibi kapalı mekânların yanında orman gibi açık mekânlara da yer verildiği görülür.

Vicdan adlı oyunun yeni yazıya aktarılması sırasında mümkün olduğunca metnin aslına sadık kalınmıştır. Günümüz okurunun anlamakta güçlük çekebileceği bazı kelimelerin metindeki anlamları ise kitabın sonunda hazırladığımız Sözlük içinde verilmiştir.

Son olarak Şemsettin Sami gibi büyük bir âlimin ve eşsiz bir Türkolog'un hiç basılmamış bir eserini gün ışığına çıkarılıp araştırmacılara imkan sağlayan LOGOS-A Yayınlarına kültür hayatımıza katkılarından ötürü teşekkür ederim.

¹Yüksel TOPALOĞLU "Kendi Kaleminden Şemsettin Sami'nin İlk Tercüme-i Hâli" / Trakya Üniv. Edebiyat Fakültesi Dergisi, Cilt: 2, Sayı: 4, Temmuz 2012 81-94.

²Raif Morina, S. Frasher, SEJDÍ JAHJA ve GJAVE Siprint Basımevi 2004, Prizren

³Bu tasnifte, Yüksel ÖZGEN'in, "Şemsettin Sami'nin Arnavutluk Devlet Arşivindeki Yayınlanmamış Eserleri", I. Uluslararası Dil ve Edebiyat Konferansı (UDEK), Beder Üniversitesi, Tiran 2012 adlı tebliğinden de faydalanılmıştır.

⁴Yukarıda verilen tarih bilgileri için, www.wikipedia.org adresinden faydalanılmıştır.

⁵Hulusi Kaya, Diyar-ı Endülüs Gezisi (2008), http://www.bozkandakkoyu.net/yazar_hkaya_08.php

⁶Mehmet Akif Ersoy, Safahat, Lemur Yayınları, İstanbul.

⁷Seniha Gülderen-Salih Okumuş, Oryantalizm açısından Lord Byron'un Türk Hikayeleri, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi'nin 2014 haziran sayısında yayımlanacak. İstanbul 2014.

⁸Elhamra, tarihte meşhur bir saray olarak anılır. Gırnata Emirliği'nin yönetim merkezidir.

Tan ve Yeni Dönem Gazeteleri Üzerine Değerli Bir Çalışma

Doç. Dr. Ayşe Çatalcalı Ceylan

Eski Yugoslavya dönemindeki Kosova ile bu ülkenin dağılmasının ardından ortaya çıkan yeni Kosova Cumhuriyeti'nde Türkçe olarak çıkarılan, ancak maddi imkansızlıklar nedeniyle yıllar önce kapılarını kilit vurmaya zorunda bırakılan gazetelere son yıllarda Türkiye'deki bilim çevrelerinde büyük bir ilgi gösterildiğine tanık oluyoruz. Gün geçmiyor ki, konuyla ilgili bilimsel araştırma, lisans üstü çalışma yapmak için Türkiye'den buralara bir gazeteci, araştırmacı, akademisyen, bilim insanı gelmesin. Yapılan bu çalışmalardan bazılarının kitap halinde yayınlandıklarına da tanık oluyoruz.

Bu çalışmalar sonucu ortaya koyulan yayımlar Yugoslavya dönemindeki Kosova'da 1969-2000 yılları arasında Türkçe olarak çıkarılan Tan gazetesi ile bu ülkenin tarihe karışmasının ardından kurulan Kosova Cumhuriyeti'nde 2000-2008 yılları arasında çıkarılan, "Yeni Dönem" gazetesinin Kosova Türklerinin siyasi, ekonomik, kültürel varlıkları ve gelişmeleri konusunda çok önemli bir rol oynadıklarını ortaya koydukları gerekçesiyle tarihe son derece sevindirici birer gelişme olarak kaydediliyorlar.

Yayın hayatına 1969 yılında başlayan Tan gazetesi faaliyetinin 30. yılına girmek üzereyken 1999 yılı Mart-Haziran ayları süresince Yugoslavya'ya yönelik gerçekleştirilen NATO müdahalesinin ardından, 1999 yılında çıkarılmaya başlanan Yeni Dönem gazetesi de 2008 yılında dokuz yıllık yoğun bir hizmet sonunda maddi imkansızlıklar nedeniyle yayın

hayatlarına son vermek zorunda kalmışlardı.

Kosova'daki Türk toplumunun eğitim, bilim, kültür, sanat yuvaları durumundaki bu iki yayınevi bünyesinde gerçekleştirilen gazete, dergi ve kitap yayım faaliyetlerinin başarılarla dolu uzun yılların ardından maddi imkansızlıklar nedeniyle sona erdirilmesi Kosovalı Türklerin var oluş mücadelesi yolunda ortaya çok büyük bir boşluğun oluşmasına yol açmıştı. Bu boşluk maalesef günümüzde de halen her bakımdan varlığını hissettirmektedir.

Ege Üniversitesi İletişim Fakültesi Öğretim Üyesi Doç. Dr. Ayşe Çatalcalı Ceylan tarafından T.C. Yurtdışı Türkler ve Akraba Toplulukları Başkanlığı destekli proje kapsamında gerçekleştirilen bir araştırma çalışması çerçevesinde ortaya konulan "Kosova Yazılı Basını-Tan /1969/ Ve Yeni Dönem /1999-2008/ -KOSOVA TÜRKLERİ" başlıklı araştırma söz konusu de iki gazetenin kuruluşlarından kapanışlarına kadar Türk halkının varlığı, bunun geliştirilip güçlendirilmesi konusunda verdikleri mücadeleyi kapsamlı bir şekilde ortaya koyan bir eser olması ve tarihi geçmişe tanıklık etmesi açısından çok değerli ve önemli bir bilimsel çalışmayı oluşturmaktadır.

Bu akademik, bilimsel çalışmayı gerçekleştirmek için geldiği Kosova'da 6 ay kalan Ayşe Çatalcalı ceylan bu süre içerisinde her iki gazetenin yıllıkları üzerinde yaptığı araştırma ve bu gazetelerde çeşitli görevler üstlenmiş gazeteci, sorumlu yazarlarla gerçekleştirdiği görüşmeler sonucu kaleme aldığı eserinde Tan gazetesinden Enver Baki, Şerafettin Ömer, Altay Suroy, Reşit Hanadan, Aziz Serbest ve Yeni Dönem gazetesinden Arzu Bütüç, Taner Güçlütürk, Orhan Lopar, Esin Muzbeg, Enis Tabak adındaki gazetecilerin görev yaptıkları gazetelerdeki çalışmalarıyla ilgili görüşlerine de yer vermiş.

Doç. Dr. Ayşe Çatalcalı Ceylan tarafından kaleme alınan ve bu arada Doç. Dr. Elsev Brina Lopar /Kosova/, Doç. Dr. Tolga Çelik /Türkiye/ ve Dr. Soner Yalçın'ın /Türkiye/ editör ve yazar sıfatıyla katkıda buldukları 6 bölümden oluşan bu değerli eserin 5 bölümünde söz konusu gazetelerin ça-

lışmalarıyla ilgili farklı konular ele alınıp değerlendirilirken sonuç başlığını taşıyan 6. bölümünde ise Kosovalı Türklerin bundan sonraki yayın basın çalışmaları, söz konusu olduğunda bir zamanlar çıkardıkları gazetelerin yayın hayatında buldukları süre içerisinde gösterdikleri başarılı çalışmalara bundan böyle de, yeniden imza atabilmeleri için neler yapılması gerektiğine işaret edilip yararlı önerilerde bulunuluyor.

Doç. Dr. Ayşe Çatalcalı Ceylan'ın Önsöz'üyle yayımlanan eserin sonuç ve arka kapağındaki tanıtım yazısında diğerleri arasında şu görüşlere de yer veriliyor:

"... 2024 yılına adım attığımız şu günlerde çözüm bekleyen pek çok sorun olduğu halen görülmektedir. Kitap'ta, Kosova'da halen sürekliliği olan bir yazılı medyanın /gazete/ olmadığına, Türk topluluklarının tarihlerine tanıklık eden sağlıklı bir arşiv oluşturulmadığına, kayıp Tan Gazetesi ve Yeni Dönem tanıklıklarının yanı sıra, gazetecilerin sorunlarına, Türkçe dilinin yaygın olarak kullanılmasına gereken okul ve üniversite bölümlerinin bulunmadığına, topluluk haklarının sağlanması ve korunmasına yönelik karşılaşılan sorunların, çözüm önerileri paydaşında, akademisyenlere, siyasetçilere, ve sanatçılara yol gösterici çalışmalar için önerilerde bulunmaktadır."

**Refki Taç,
Mamuşa/Kosova**

Ah annem, vah babam

Çiftçilikti mesleği babamın.
Toprakla yatır kalkardı.
“Doğayla uyumlu yaşamak,
Geçimi helalından kazanmaktır” derdi,
Benin de kırcı olmamı isterdi,
Rahmetli babam.

Bol toprağa sahipti miras bırakacak durumdaydı
o.
Birine biber, domates, patlıcan,
öbürüne buğday, yulaf arpa eker,
çayırlarda ot biçer,
bağımızdan üzüm devşirir,
yaşamamı helalıyla geçirirsin derdi,
Babam

“Hatırlatayım!
Bunların ötesi de var:
Tarla, çayır, bağ deyip geçme,
Oralarda büyüklerimizin emaneti var.
Ecdadın yurt ettikleri vatandır bu topraklar,
Bunu asla unutma,”
Dediydi babam.
“Dinimiz gereği Kur’an’ı okumak da var.
İmanın direği, hayatın rehberi olacak inancımız
unutulmaz,

Tükürük gibi kuruyacak sözlere aldanılmaz,
Geçici şehvet duygularına kanılmaz”
Eklemişti babam.

“Bil ki,
Sorgulama günü muhakkak gelecek
Ona hazırlanmak gerek
Elbette sana da bir gün sıra gelecek.
Dolayısıyla,
Pişmanlık yaşayacak eylemde bulunma,
İmanını incitecek işler yapma,
Seninle gelmeyenleri yanına alma,
Aslını unutma!
Biz Türk’üz.
Elhamdulillah!
O bakidir!
Başka dediklere aldanma
Birilerinin sözlerine gelme.

Ben babanım,
Bak annen de aynısını söylüyor
Gözünü seveyim, bizi dinle,
Vatanına, milletine sahip çık
Özümüzü kirletme
Biz bugün var yarın yoğuz
Soyumuzu sövdürme.”
Bunlardı söyledikleri ahirete kavuşmadan önce
Sözü miras, mal varlığından önemlidir dediler
Son nefeslerini vermeden
Ve

...
Annem içindi Azrail’e yalvarışım
“Allah senden iyisini bilir” bir ses gelmişti
Yirmi Mayıs 2006 tarihi ziyaretinde
“Bu kadar misafirlik yeterdir” denircesine.
Babam fazlasını istememişti
Otuz üç gün ayrı kalmayı çok görmüştü
“Bana da bu kadarı yeter” diye söyleyecekti
Nefesine yetişebilse.

2024/25 Yeni Öğretim Yılı Başladı

Başarılı Bir Öğretim Yılı İçin Her Şey Hazır

2 Eylül Pazartesi günü yaz tatili boyunca ayrı kaldıkları arkadaş ve öğretmenlerine yeniden kavuşacaklarının sevinci içerisinde okul avlularını dolduran öğrencilerin öğretmenleri tarafından sınıflarına alınmalarıyla birlikte 2024/25 yeni öğretim yılı Kosova'nın her yerinde olduğu gibi Mamuşa'daki ilk ve orta okullarda da başladı.

Mamuşa'daki "Anadolu" ilkokulu 1. sınıfına kayıt yaptıran öğrenci sayısı, ve bu arada öğretmen kadrosu, ders kitabı sorunu konusunda bilgi almak için başvurduğumuz okul Müdürü Erol Morina 1. sınıfa kayıt yaptıran öğrenci sayısı ile öğrencilerle çalışan öğretmen kadrosunun memnun edici düzeyde olduğunu, dolayısıyla da yeni öğretim yılında başarı kaydedebilmek için gerekli hazırlıkların zamanında yapıldığını söyledi.

Aldığımız bilgilere göre, 9 yıllık "Anadolu" İlkokulu Türkçe birinci sınıflara 60 öğrenci kayıt yaptırmış bulunuyor. Bu arada Arnavutça 1. sınıfın da açıldığını öğrendik. Buna göre 1. Sınıfa kayıt yaptıran Türk öğrenciler 3, Arnavut öğrenciler ise 1 sınıfta öğrenim görecekler.

"Anadolu İlkokulu bünyesinde faaliyetlerini Türkçe olarak sürdüren "Zübeyde Hanım" Anaokulu'na gelince buraya kayıtları yapılan minikler bu öğretim yılında da öğrenimlerine iki sınıfta devam edecekler.

Öğretmen kadrosu, ders kitapları konusundaki sorumuzu yanıtlarayan Müdür Erol Morina öğretmen kadrosu konusunda sıkıntı yaşamadıklarını, öğretmenlerin tamamının üniversite

Birinci sınıf öğrencileri ilk dersin heyecanı içerisinde

mezunu olup hepsinin de derslere kendi branşlarında girdiklerini söylerken ders kitabı konusunda her yıl olduğu gibi maalesef bu yıl da, kitapların tamamı basılmadığı için bazı derslerde ders kitabı sorunu yaşayacaklarını belirtti.

Öğrendiğimize göre, Belediye Eğitim, Kültür, Gençlik ve Spor Müdürlüğü'nün girişimi ve TİKA'nın katkılarıyla yaz tatili boyunca tadilattan geçirilen ilkokul binasındaki dershaneler de yeni masa ve sandalyelerle donatıldı.

"Atatürk" Lisesi'ne gelince edindiğimiz bilgiye göre yeni öğretim yılında burada biri sosyal, diğeri fen olmak üzere bu yıl da iki 10. sınıf açılmış bulunmaktadır. Öğretmen, dersane, laboratuvar, araç gereç sıkıntısının bulunmadığı bu öğretim kurumunda görev yapan öğretmenlerle öğrenim gören öğrencilerin her yıl olduğu gibi bu yıl da

Türkçe ders kitaplarının tamamı basılmadığı gerekçesiyle sıkıntı çekecekleri, öğretmenlerin de bazı dersleri dikte ederek anlatmak zorunda kalacakları anlaşılıyor.

Okullara Akıllı Tahta

Türkiye kökenli yardım kuruluşları tarafından hayata geçirilen "Türkçe Eğitimde Teknolojik Atılım" Projesi çerçevesinde "Mamuşa'daki "Anadolu" İlkokulu ile "Atatürk" Lisesi dershanelerine monte edilen akıllı tahtalar sayesinde öğretmenler ve öğrencilerin ders kitabı konusunda karşılaştıkları sıkıntıların bir nebze olsun giderilmesi öngörülmüyor.

Yuva ve Anaokulu

Enver Baki, Priştine/Kosova

Eren Bey ile Pervin Hanım Toronto'ya geldiklerinden beri bu kentin en güzel semtlerinden birinde yaşıyorlardı. Can da bu semtte doğmuştu. İki yaşından beri semtin yuvasına gidiyordu. Anne ve babası burada, semtte farklı ülkelerden gelen birçok insanla tanışmıştı. Can da onların yuvadaki çocuklarıyla arkadaşlık ilişkilerini geliştirince aha çok vakit geçirmeye başladı. Çocukların hepsi yuvada İngilizce öğreniyorlar ve bu dilde ders dinliyorlardı. Çoğu evlerinde anadili, yuvada ise İngilizce olmak üzere iki dil konuşuyorlardı. Yuvadaki miniklerin

sayısı o kadar da çok değildi. Öğretmenleri onlara pek çok şey öğretiyorlardı. Çocuklar çeşitli şiiirler, türküler öğreniyor, resim çiziyorlardı. Hep birlikte oynuyor, geziye çıkıyorlardı. Can evde anne ve babasından anadillerini öğrendi. Türkçeyi çok güzel konuşuyordu. Buna ebeveynlerinin arkadaşları, hatta sık sık görüştükleri Türkiyeli göçmenler de şaşırıyorlardı.

Can dört yaşına gelince yeni ev satın aldıkları için Baki ailesi semtlerini değiştirmek zorunda kaldı. Yeni semtlerinde anne ve babası Can'ı bir yuvaya yazdırdı. Aynı zamanda bir anaokuluna da kaydını yaptırdılar. Böylece Can haftada beş gün yuvaya, cuma ve salı günleri de anaokuluna gidiyordu. Hem yuvanın hem de anaokulunun aynı binada olması işini çok kolaylaştırmıştı. Can sabah saat sekizden on ikiye kadar anaokulunda kalıyor, diğer iki gün de hem yuvaya hem de anaokuluna gidiyordu. Saat on ikiden akşam altıya kadar da anaokulunda kalıyordu. Can çok kısa bir zaman içinde buna alışmıştı. Hem yuvadaki hem de anaokulundaki derslerine seve seve gidiyordu.

Bir gün annesi Can'a "Oğlum bugün ve yarın hafta sonu olduğu için seni yuvaya veya anaokuluna götürmeyeceğiz. Hafta sonu tatil olduğu için baban ve ben de işe gitmeyeceğiz," dedi. "Neden beni okula götürmeyeceksiniz? Ben hem yuvaya hem de anaokuluna gitmek istiyorum. Beni hafta sonları da götürün. Hem yuvada hem de anaokulunda benim arkadaşlarım var anne. Hem onlarla çok iyi anlaşıyoruz. Onlarla oynuyor, eğleniyorum..." diye bir delikanlı edasıyla konuştu Can.

"Bugün bizimle dinleneceksin. Beraber top oynayacağız, kitap okuyacağız, televizyon seyredeceğiz. Öğleden sonra da parka gezmeye çıkacağız..." dedi babası.

Can gezi kelimesini duyunca çok sevindi. Ağzından bir söz bile çıkmadı. Çünkü yürümeyi, gezmeyi çok seviyordu.

Can bir ara düşündü, sonra babasına:

"Hayır, hayır olmaz! Beni bugün de yuvaya ve anaokuluna götürün. Öğretmenlerimden, arkadaşlarımdan ayrılmak istemiyorum," dedi.

Bu arada babaannesi söze karıştı: "Oğlum anan ve baban haklı. Hafta sonları tatil olduğu için bu iki gün ne öğretmenlerin ne de arkadaşların yuvaya ya da anaokuluna gitmezler. Sen oraya gidersen yalnız ne yaparsın ..." diye sordu.

Can sustu, ses çıkarmadı. Babaannesinin söylediklerinden sonra neden gidemeyeceğini daha iyi anlamıştı.

Can

Yaşıma boyuma bakma
Dilime, aklıma şaşma
Ayakkabılarım küçük
İsteklerim çok büyük.

Adım Can, yaşım henüz beş
Yarın, öbür gün
Büyür, büyür, büyürüm
Yaşım olur on beş, otuz beş, elli beş, yetmiş beş

Dedelerimden, ninelerimden ayrı
Halalarımın, teyzelerimden ayrı
Toronto'da doğdum, bu yaşa geldim
Aynı kentin kreşinde okulunda okuyorum

İngilizceyi çocuklardan
Öğretmenlerimden, kitaplardan öğrendim
Ana dilim Türkçe'mi de unutmadım
Anamdan babamdan öğrendim

Övünmeye gelmesin
Alfabeyi ezberledim
Bine dek saymayı öğrendim
Bilgisayar, akıllı telefon kullanırım

Sınıf arkadaşlarımla
Mahalle dostlarımla
Renklerin, ırklarına bakmam
Tümünü sever, onlarla oynarım

Enver Baki

İbrahim Arslan,
Priştine/ Kosova

CUMHURİYETİN YAŞI VAR

Cumhuriyet al,
Bir bayrak ki altında gurur var,
onur var;
Barış var,
mangal yürekli bir vatan var;
Toprağında, uğruna şehidi var,
İlelebet nöbetinde, eri var,
Çanakkale'si, Samsun'u, İzmir'i var,
O'göz mavisi gökte, ay yıldızı var,
var, var, var;
Yirmi Dokuz Ekim,
Büyüdüğüm Cumhuriyetin
yaşı bugün.

(29 Ekim 2019, Priştine)

DAHA NE İSTENİR...

Gün aydın,
Güneş, çiçek,
böcek, kelebek,
Haziran, ıhlamur kokusu,
Radyoda
"Takvimlerden haberin var mı,
geçiyor yıllar",
Sofrada çay, zeytin, peynir,
daha ne istenir?
Mutluluğu bandıracak,
bir dost, gülen bir yüz,
Hüzne bir fırtına, yeter.

/08.6.2022, Priştine/

İbrahim
Hânedânoğlu
Salihli/Türkiye

FİLİSTİNLİ ÇOCUĞUN FERYADI

Salıncaklarla dolu çocuk bahçelerinde
Neşe ve sevinç ile bir gün gezdin mi, çocuk?
Bu güzelim dünyada bir kerecik de olsa
Oyun arkadaşını kırıp üzdün mü, çocuk?
Çocukluk hayatında toz, toprakla oynarken
Ufak bir karıncayı bile ezdin mi, çocuk?
Yavrularıyla dolu bir kuşun yuvasını
Acımadan, vahşice yıkıp bozdun mu, çocuk?
Anne ve babasının yanında şımararak
Oynayan çocuk gibi sen hiç azdın mı, çocuk?
Her an tepene yağan; top, füze, bombalarla
Oyunlar oynamaktan sen hiç bezdin mi, çocuk?
Kucağında can veren biricik kardeşini
Mezarına koyarken bakıp süzdün mü, çocuk?
Yanı başında ölen annenin ve babanın
Mezarını tırnakla, elle kazdın mı, çocuk?
Ailenin o cansız bedenleri başında
Dizlerini döverek ağıt düzdün mü, çocuk?
Karanlık gecelerde uykusuzluk yüzünden
Cesetlerin üstünde yatıp sızdın mı, çocuk?
İnsanca yaşamamanın hayalinin resmini
Akan kanlar ile sen elle çizdin mi, çocuk?
Yaşama sevinciyle geldiğin bu dünyada
İnsan olmak ne demek şimdi sezdin mi, çocuk?
Dünya insanlarının umursamazlığına
Duvarı yumruklayıp "ah" la kızdın mı, çocuk?
Savaşın katlettiği bütün aileni sen
Mezarlarına tek tek koyup dizdin mi, çocuk?
İnsanlığın önünde işlenen bu vahşeti
İnsanlık tarihine kanla yazdın mı, çocuk?
Savaşın ortasında Filistin de yaşamak,
Çocuk olmak ne demek, şimdi çözdün mü, çocuk?

10.08.2024 - SALİHLİ

Kosova Türkleri İnsani Yardım Vakfı Başkanı Buyar Morina:

“MUHTAÇLARA KOL KANAT GERMEYE ÇALIŞIYORUZ”

Değerli okurlar, 1999 savaşında yangın yerine dönen Kosova söz konusu olduğunda evleri yakılıp yıkılan, yakınlarını kaybedip dul, öksüz, yetim kalan mağdurların yaralarına merhem olup hayata tutunabilmelerine katkı sunmak amacıyla savaşın hemen sonrasında kurulmaya başlanan yardımlaşma derneklerinin günümüzde de önemli hizmetlerde buldukları bilinen bir gerçek

Vakıf Başkanı Buyar Morina

Ülkenin çeşitli yerlerinde olduğu gibi Mamuşa'da da bu tür dernekler bulunuyor. Beldemizde yıllar önce kurulan ve muhtaçlara kol kanat germe konusunda çok büyük hizmetlerde bulunan Gönül Eli Yardımlaşma Derneği'ni önceki sayılarımızdan birinde sizlere tanıtmıştık. Bu sayımızda beldemizde ikinci yardım kuruluşu olarak yaklaşık üç yıl önce faaliyete geçirilen Kosova Türkleri İnsani Yardım Vakfı'nı tanıtacağız. Vakfın yukarıda sözü geçen Gönül Eli Yardımlaşma Derneği'nin kurucularından biri sıfatıyla bu derneğin uzun yıllar başkanı olarak da görev yapmış Buyar Morina ile yaptığımız söyleşide muhtaç insanların günlük temel gereksinimlerinin giderilmesi konusunda dernek olarak ne kadar büyük ve önemli işler yaptıklarını öğrenmiş bulunuyoruz.

-Başkanı olduğunuz vakfın kuruluş amacını anlatır mısınız?

-Bundan yıllar önce arkadaşlarla birlikte kurduğumuz Gönül Eli Yardımlaşma Derneği'nin başkanı

olarak görev yaptığım sırada beldemizin yanı sıra etraf köy ve kasabalarda da çok sayıda insanın yardıma muhtaç olduğuna tanık olmuştum. Bu yüzden Kosova genelindeki yardıma muhtaç insanlara da yardım elini uzatacak, onlara kol kanat gelecek bir yardımlaşma vakfı kurulması gerektiğine kanaat getirince arkadaşlarla birlikte böyle bir işe giriştik. Kosova Türkleri İnsani Yardım Vakfı adı altında Mamuşa merkezli olarak yaklaşık üç yıl önce faaliyete geçirdiğimiz yardımlaşma derneği ile başta Mamuşa olmak üzere Kosova genelindeki köy, kasaba ve kentlerde tespit ettiğimiz yardıma muhtaç her bireye imkanlarımız dahilinde yardımcı olmak için elimizden gelen gayreti sarf etmeye çalışıyoruz.

-Muhtaçlara yardım konusunda hangi kategorilere öncelik verdiğinizi öğrenebilir miyiz?

-Tabii... Muhtaçlar arasında savaş esnasında eşlerini yitiren dullar, ana-babalarını yitiren öksüz ve yetimler, öğrenciler, bakıma, tedaviye muhtaç yaşlılara öncelik veriyoruz. Bize yardım için başvuran veya kendi tespit ettiğimiz her muhtaç insane imkanlarımız ölçüsünde yardım etmeyi insani bir görev olarak kabul edip bu durumdaki insanların acılarını bir nebze olsun dindirmek, yaralarına merhem olmak ve kendilerine kol kanat germek için elimizden geldiğince çaba sarf ediyoruz.

-Yardımlarınızı hangi alanlar çerçevesinde gerçekleştiriyorsunuz?

-Muhtaçlara yardımlarımızı nakit para gıda, giysi şeklinde sunuyoruz. Kendilerine burs sağladığımız, çoğu yetim olan lise ve üniversite öğrencilerimiz bulunmaktadır. Gıda ve giysi yardımı konusuna gelince

Vakıf Yönetim Kurulu üyeleri toplantı halinde

T.C. Priştine Büyükelçisi Sabri Tunç Angılı'nın da katıldığı KTTHB tarafından yapılan eğitim dershanesinin açılışından bir görüntü

ise muhtaç birey veya ailelere et ve et ürünleri de dahil her tür temel gıda maddelerinin yanı sıra giysi konusunda da önemli yardımlar sunduğumuzu belirtmek isterim.

Bu arada Ramazan aylarında Mamuşa'nın yanı sıra diğer kasaba ve kentlerde de muhtaçlara iftarlık Ramazan pideleri sağlıyor, her yıl iftar açma etkinliğiyle birlikte Kurban bayramlarında da muhtaçlar için kestiğimiz kurbanlık et yardım kampanyası düzenliyoruz.

-Yardım faaliyetleriniz sadece Mamuşa belde-siyle mi sınırlı?

-Mamuşa'da da yardım faaliyetlerimiz oluyor. Ama beldemizde yardıma muhtaç birey veya aile sayısı her geçen gün giderek daha da azaldığı için esas faaliyet gösterdiğimiz sahayı çevre köy, kasaba ve kentler oluşturuyor. Dolayısıyla faaliyetlerimizi Kosova geneline yaymaya çalışıyoruz. Buna örnek olarak geçen yılki su baskınları esnasında epey zarar gören Mitroviça, Pristine kentlerindeki mağdurlara yönelik yardım faaliyetlerimizi olarak gösterebilirim.

-Vakfınızın logosu ve resmi adında Kosova Türkleri ibaresi geçiyor. Buradan yardımlarınızın sırf Türklere mahsus olduğu anlamı mı çıkarılmalı?

-Hayır, "Buradaki Kosova Türkleri" ibaresiyle vakıf kurucu ve yöneticilerinin genelde Türk kökenli oldukları anlamının çıkarılması gerekir. Yoksa gerçekleştirdiğimiz faaliyetler ve yaptığımız yardımların büyük bir kısmını Türk olmayan, ama Türklerle yakın akraba ilişkileri içerisinde bulunan ve kendilerini kardeş olarak gördüğümüz Arnavut, Boşnak veya Roman topluluklarına mensup yardıma muhtaç insanlara yönelik yardımlar oluşturuyor. Yardımlarımızı muhtaçlara etnik kökenlerine bakmadan ulaştırmaya özen gösteriyor ve bundan da gurur duyuyoruz.

-Dış ülkelerdeki doğal felaket mağdurlarına

yönelik insani yardım faaliyetleri gerçekleştirdiğinizi de biliyoruz.

-Dış ülkelerdeki mağdurlara yönelik yardımlarımız söz konusu olduğunda geçen yıl Türkiye'deki deprem esnasında büyük mağduriyetler yaşayan depremezelerin yaralarına bir nebze de olsa merhem olabilmek amacıyla Mamuşa Merkez Camii Mütevelli heyetiyle ortaklaşa olarak gerçekleştirdiğimiz faaliyetlerimize halkımızın çok büyük bir ilgi gösterdiğini özellikle belirtmek isterim. Bu yardım kampanyası çerçevesinde mağdurlara ulaştırılmak üzere topladığımız yaklaşık 70 bin Avro tutarında nakit para ile bir tır dolusu giysiyi yetkililere ulaştırmıştık.

-Biraz da bu yardımların kaynakları konusunda bilgi verir misiniz?

-Tabii, memnuniyetle... Yardım kaynaklarını genelde Mamuşalı hayırsever vatandaşlar oluşturuyor. Bu arada Türkiye'de işbirliği içerisinde bulunduğu benzeri yardım vakıf ve derneklerinden sağladığımız maddi kaynaklar da var. Sözümüz buradayken İHH İnsani Yardım Vakfı ile Sadakataşı İnsani Yardım Derneği'ni özellikle vurgulamak isterim. Bu kısa süre içerisindeki faaliyetlerimiz çerçevesinde gerçekleştirdiğimiz yardımların maddi karşılığı yaklaşık 200 bin Avro tutarındadır.

-Son olarak bizim sormadığımız, sizinse söylemek istediğiniz bir şey var mı?

-"İnsanların hayırlısı insana faydalı olandır" anlayışını şiar edinmiş bir toplumun mensupları olarak yardımlaşma ve dayanışmanın verdiği güzellik ve güçbirliğinin daima farkında olmalıyız. Bu duygularla Kosova Türkleri İnsani Yardım Vakfı olarak tüm soydaşlarımızı ve güzel kalpli, hayırsever insanları iyi ve kötü günlerde bir olmak, sevinçlerimizi ve kederlerimizi paylaşmak üzere vakfımıza gönül vermeye ve bizlere destek sunmaya davet ediyoruz.

--Bize verdiğiniz bu bilgiler için teşekkür eder, yardım faaliyetlerinizde daha nice başarılarla ulaşmanızı dileriz.

-Sağ olun. Ben de verdiğiniz bu söyleşi fırsatı için "MAMUŞA" dergisine teşekkür eder, yayın hayatında başarılarının daim olmasını dilerim.

"Mamuşa" Dergisi

Bazen “Nerede o eski Mamuşa düğünleri? “ diye sorsak bile...

DÜĞÜNLERİMİZ HALA ZAMANIN ÇARKINA KARŞI DİRENİYOR

Mamuşa'daki eski düğünlerin sadece adı kaldı. Genç kuşakların bu konuda pek bilgileri olmasa da yaşlılardan öğrenecekleri çok şey var. Her alanı etkileyen teknolojik gelişme geleneksel Mamuşa düğünlerini de yozlaşma tehlikesiyle karşı karşıya getirmiş bulunuyor. Yüzlerce yıldan beri sürdürülen adet, gelenek ve görenekler muhafaza edilmeye çalışılmasına rağmen bu değerlerimiz teknolojinin getirdiği yeniliklerin yaşam tarzında değişikliklere neden olması yüzünden ister istemez erozyona ve değişikliklere uğramaktan kurtulamıyor. Bu olumsuz gelişme kendisini nişan, nikah, kına gecesi, düğün, meclisler esnasında uygulanan adet, gelenek ve göreneklerde her geçen yıl fark edilen değişikliklerle gösteriyor. Şöyle ki:

Eskiden nişan ve evlilikler görücü usulüyle yapılırken gençler evlenip aile kuracakları, hayata atılacakları eşlerini artık kendileri buluyorlar. Eskiden kızla erkek nişan yapıldıktan sonra düğüne kadar iki yıl birbirlerini hiç görmez, kızın nişanlısı bir yana erkeğin yakınları ve akrabalarına görünmesi bile ayıp sayılırdı. Şimdi birbirlerini beğenen kızla erkek nikah yapılmadan görüşebiliyor, birbirlerini evlerinde ziyaret edebiliyor, hatta birlikte tatile bile çıkabiliyorlar.

Eskiden genelde, harmanların ardından bağ bahçe işlerinin sona erdiği sonbaharda yapılan düğünler iki gün

iki gece sürer, kadınlar ayrı, erkekler ayrı konaklarda meclis kurup eğlenirdi. Bu gelenek kimileri tarafından hala muhafaza edilmeye çalışılıyorsa da artık düğünlerini kadın erkek davetlilerin bir arada yiyip içerek eğlendikleri düğün salonlarında yapmayı tercih edenlerin sayısı da az değil. Bu arada kimi düğün sahipleri tarafından iki gün yerine bir güne sığdırılan düğünler artık sadece sonbaharda yapılmakla kalmayıp, Avrupa ülkelerinde çalışan gurbetçilerin de tatile geldikleri yaz ayları ağırlıklı olmak üzere yılın tüm aylarına yayılmış durumda.

Eskiden kız evine gelini almaya giden düğün alayındakilere, önce Türk kahvesi, ardından da kız tarafı akrabaları tarafından pişirilen tepsi tepsi böreklerle birlikte mevsimine göre karpuz, üzüm, bal, reçeller de sunulurdu. Bu güzel gelenek de çoktan tarihe karışmış bulunuyor. Şimdi sadece bir meyve suyuyla bir dilim goflet ikram edilirken erkek evinde eskiden verilen yemeklerde sunulan çorba, etli fasulye yanında mutlaka ikram edilen lahana sarmasına da yedi sekiz yıldan bu yana düğün sofralarında nedense artık rastlanmaz oldu.

Eskiden üzerleri el yapımı göz nuru rengarenk kilimlerle örtülmüş at arabalarından oluşup gelinin kız evinden alınarak damadın evine götürüldüğü gelin koçileri-arabalarının yerini önce traktör römorkörleri, ardından da birkaç yıldan beri Mercedes, BMW marka lüks motorlu araçlar aldı.

Eskiden düğün alayı tarafından davul zurnayla kız evinden alınan gelin damat evine götürüldüğü ve sünnet çocuklarının köyde gezdirildiği sırada adet olduğu üzere köyün kıyısından geçen dereye gelindiğinde köyüler tarafından canbal diye tabir edilen, kadın giysileri giymiş, yüzlerine kazan karası sürmüş iri yarı, güçlü kuvvetli gençler düğün sahibi ve yakınlığını birer birer yakaladıkları gibi suyun derin, bulanık, çamurlu veya soğuk olup olmadığına aldırmadan karga tulumba getirip dereye atarak

Düğün sahibi yakınlarını suyla ıslatma olayı Mamuşa düğünlerinin ayrılmaz bir parçası olmayı sürdürüyor

düğün alayındakileri, cümbüşü seyre çıkan köy sakinlerini eğlendirmeye çalışırlardı. Ama derenin her iki tarafı da çoktan yüksek duvarlarla örüldüğü için bu gelenek artık Mamuşa meydanına koyulan kocaman bir plastik havuzda gerçekleştirilmeye çalışılıyor. Meydanda verilen yaklaşık bir saatlik mola esnasında düğün alayındakiler davul zurna eşliğinde halay çekip hora teperek eğlenirken kadın kılığında girmiş canballar da yakaladıkları düğün sahibi ve akınlarını karga tulumba, yaka paça getirip su doldurulmuş bu plastik havuzlara atıyorlar.

Teknolojiyle birlikte düğün adetlerine giren yeni bir şeyi de düğünün fotoğraf çekilerek belgelenmesi veya videoya alınması olayı oluşturuyor. Eskiden kadın konağında eğlenen konukların, hele hele koca evine getirilen gelinin

veya düğüne davetli kadın, kız veya gelinlerin fotoğraflarının çekilmesi veya videoya kaydedilmeleri düşünülemezken şimdilerde herkesin çektiği fotoğraflar, video görüntüleri sosyal medyada dünya aleme bir övünç kaynağı olarak teşhir ediliyor.

Eskiden davul zurnayla yapılan, genelde Türkçe söylenen şarkı ve türküler eşliğinde düzenlenen düğünler yaklaşık yirmi yıldan bu yana nedense ilk geceleri artık org müziği, çoğunluk Arnavutça oyun havaları ve şarkılar eşliğinde eğlenilerek yapılıyor. Düğünlerde artık Türkçe şarkı ve türkülerin, oyun havalarının Mamuşa semalarına yayılmaması kendilerini Türk sayanlar için üzücü ve de düşündürücü bir durum olsa gerek.

Mamuşa düğünlerinde değişmeyen, yozlaşmaya direnebilen tek şeyin hala gururla dalgalandırılmaya devam edilen ay yıldızlı Türk bayrağı olduğu söylenebilir. Düğün derneklerde düğün evinin kapısına mutlaka bir Türk bayrağı asılırken gelini alıp getirmeye giden veya sünnet çocuklarını gezdirmeye çıkan düğün alayının başında da mutlaka genelde düğün sahibinin yakını bir çocuk tarafından taşınan gelin gibi süslenmiş kocaman bir Türk bayrağı oluyor. Daha 1960'lı yılların başında, Tito Yugoslavya'sında başlatılan ve şimdiye kadar kesintisiz olarak sürdürülen bu güzel gelenek Mamuşa halkı tarafından düğün ve dernek ve meclislerde halen gururla sürdürülüyor.

Yine de Mamuşa düğünleri günümüzdeki varlığına bile insanların ilgisini çekmeyi başarırken kasabaya iş üzere gelen veya arabalarıyla buradan rastgele gelip geçen yabancılar, yaşanan cümbüş ve coşkuyu çoluk çocuklarıyla seyretmeye çıkan kasaba halkıyla birlikte sokaklarda, meydanlıkta davul zurna eşliğinde çekilen halayları, meydandaki cümbüş esnasında düğün alayındakiler arasında bulunan düğün sahibi ve yakınlarının üzerlerinde su dökülmesi veya bunların canballar tarafından alınıp karga tulumba su dolu kocaman plastik havuza atılmaları benzeri Mamuşa'ya özgü renkli düğün manzaralarını seyretmekten kendilerini alamıyorlar.

Beldemizin meydanında bir düğün eğlencesi

Orhan'ın çantasının öyküsüdür bu

Orhan bir haftadan beri her gün:

-Bana hala çanta almadınız, bana hala çanta almadınız, diyordu.

-Yarın alacağız, yarın alacağız, diyordu büyükleri her üsteleyişinde.

Okulların açılmasına bir gün kalmıştı. Oysa, çanta görünürlerde yoktu. Bütün çocuklar, Orhan'a çantalarını gösterip övünüyorlardı. Orhan masasında duran alfabetinin sayfalarını karıştırırken, aşağıdan eskicinin sesi geldi:

-Eskiler alırım, eski gömlekler, yelekler, eski terlikler... Eski kiler alırım, yeniler satırım...

Haff bir yağmur yağıyordu. Orhan askılıkta duran annesinin sarı şemsiyesini, al manto-sunu aldı. Aşağı indi, az sonra, elinde üstü resimlerle süslü bir sırt çantasıyla döndü, gizlice odasına girdi. O sırada yağmur da hızını artırdı. Annesi o sıra, Orhan'a çanta almak üzere çarşıya çıkmak istedi. Ama askılıkta ne eski şemsiyesi, ne de mantosu yoktu. Kapıyı açtı, Orhan'a çıkıştı:

-Olacağı buydu işte. Kapıyı açık bırakıyor-

sun. Şemsiyemle mantomu çalmışlar. Bu yağmurda sana çanta almaya gidebilir miyim bakalım? Gidemem elbet!

Orhan bir şey demedi, oralı bile olmadı.

Ama ertesi gün onu çantayla gördükleri zaman durumu anlamışlardı., fakat ne yapabilirlerdi ki...

**Necati Zekeriya
Üsküp (K. Makedonya)**

Ben de okullu oluyorum

Ben kocaman oldum çocuklar,
Bu yıl okula başlıyorum.

Berber kırlara çıkamayacağız artık
Size kalacak bütün ağaçlar.
Aranızda bulamayacaksınız beni
Gelecek yaza kadar.

Ne sevimli olacağım göreceksiniz
Giyince okul kasketimi.
Hiç kirletmeyeceğim ebliselerimi,
Çantam kitaplarla dolup taşacak.
Her sabah sınıfa girdiğim zaman
Benim de numaram olacak.

Daha şimdiden aldırırım babama,
Defteri, kalemi, silgiyi.
Okula bir başlayayım da görün siz
Ablamdan daha iyi okuyacağım gazeteyi.

Şükrü Enis Regü

Nasrettin Hoca Fıkraları

Padişah mı büyük çiftçi mi?

Nasrettin Hoca bir köye gittiğinde halk onu imtihan etmek ister.

-Hocam, padişah mı büyük, yoksa çiftçi mi?

Hoca şöyle bir arkasına yaslanır, sonra da sakalını sıvazlar:

-Bunu bilmeyecek ne var, elbette çiftçi büyüktür, diye cevap verir.

Sonra da kendisine "Niye Hoca?" diye soran halka şu cevabı verir:

-Çiftçi olmasa padişah acından ölür de ondan...

Kime inanacaksın?

Bir gün Hoca'nın komşusu kapıyı çalar:

-Hocam benim eşek hastalandı. Tarlada biraz işim var. İki nsaatliğine senin eşeği alabilir miyim? Hoca'nın eşeğini vermeye gönlü yoktur.

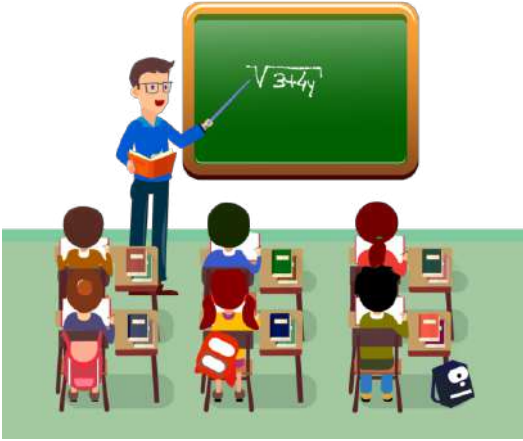
-Eşek burada değil be komşu, kusura bakma, der.

O sırada Hoca'nın ahırdaki eşeği anırmaya başlar. Bunu duyan komşusu sinirlenir. Hoca'ya:

-Ayıp değil mi Hocam. Niye yalan söylüyorsun? Baksana eşek ahırdaymış işte... diye söylenir.

Hoca kendisine yalancı olduğunu söyleyen adama çıkışır:

-Be adam, bana mı inanacaksın, yoksa eşeğe mi?

Okulumuz

Her yerden daha güzel
Bizim için burası
Okul, sevgili okul,
Neşe, bilgi yuvası.

Güzel kitaplar burada,
Birçok arkadaş burada,
İnsan nasıl sevinmez,
Böyle yerde okur da.

Senin çatın altına
Girmez kötü duygular
Bilgi giren yerlerde
Kalmaz artık kaygılar.

Her yerden daha güzel
Bizim için burası
Okul, sevgili okul
Neşe bilgi yuvası

Rakım Çalapala

Yeni Öğretim Yılı Tüm Öğrenci ve Öğretmenlerimize Hayırlı-Uğurlu Olsun

“15 Temmuz Şehitlerini Anma Demokrasi ve Milli Birlik Günü” Dolayısıyla TİKA Tarafından Düzenlenen Okçuluk Turnuvası'na Katılan Mamuşalı Kemenkeşler Çok Sayıda Madalyanın Sahibi Oldular

Okçularımız Başarıdan Başarıya Koşuyor

TİKA –Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı tarafından düzenlenen “15 Temmuz Şehitleri’ni Anma Demokrasi ve Milli Birlik Günü”etkinlikleri çerçevesinde gerçekleştirilen Okçuluk Turnuvası’na Kosova’nın diğer kentlerinden gelen okçularla birlikte katılan Mamuşalı kemenkeşler sergiledikleri hünerleriyle göz doldurdular.

Turnuva’da iki kategoride yarışan ve okçuluk alanında sergiledikleri hünerleriyle göz dolduran Mamuşalı genç kemenkeşler bu arada 6 madalyaya da sahip oldular. Şimdiye kadar ka-

tıldıkları turnuvalardan da sergiledikleri üstün başarı için birincilik, ikincilik mdalyalarına sahip olan kemenkeşlerimiz bu turnuvadan da göğüslerine takılan göz alıcı madalyaarla döndüler. Gösterdikleri üstün başarı ve elde ettikleri madalyaları için kemenkeşlerimizle birlikte kendilerini eğitime konusunda büyük çaba harcayan Antrenörleri Gülhan Krüezi’yi candan kutlar, başarılarının devamını dileriz.

Madalya kazanan okçular

Mamuşa Belediyesi -YTB girişimiyle

Mamuşalı Gençlere Rize Gezisi Düzenlendi

Mamuşa Belediyesi’nin girişimi üzerine YTB-Yurtdışı Türkler ve Akraba Toplulukları Başkanlığı desteğiyle Ağustos ayı boyunca Mamuşalı Gençlere Türkiye’nin Karadeniz Bölgesi’nde yer alan tarihi ve doğa güzellikleriyle ünlü Rize kentine gezi düzenlendi. Geziye katılan gençler Rize’de kaldıkları süre içerisinde güzellikleri karşısında hayran kaldıkları kentin tarihi, kültürel ve doğal mekanlarını gezip görme fırsatına sahip oldular.

